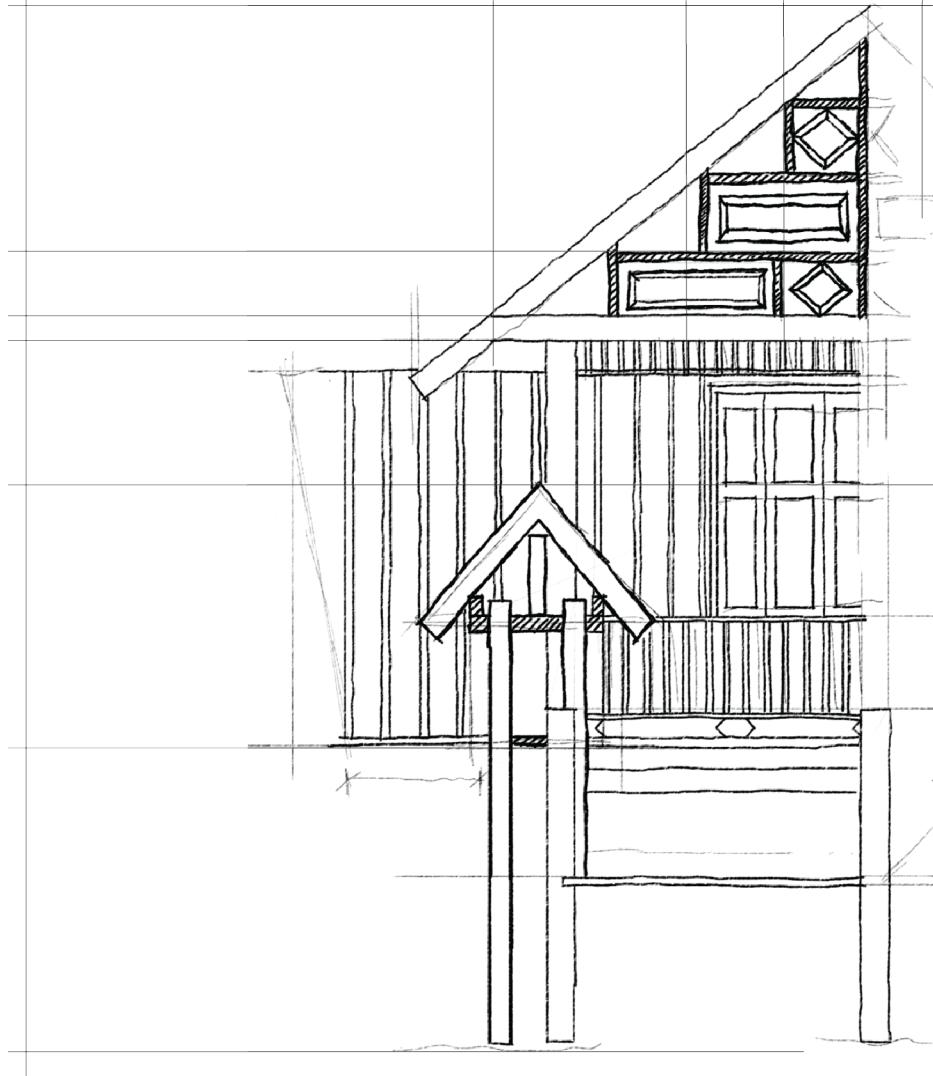

ເຮືອບເຮືອງໂດຍ
ຜ.ສ. ກວິນ ວ່ອງວິກາຍກາງ
ໂສກລັກຂະນົນ ອີນທະຫຸ່ມ

ກາພຄ່າຍໂດຍ
ໄທຕີຣັກ່າງ ຈຳເຕີມ

ກາພປະກອບໂດຍ
ມຸຈົງວິນທີ່ ຖຸກກຳພັດ

ເອກສານປະກອບການບຽບຍໍ “ສ່າ່ສ້າງສັດຖະກິນເວືອນລ້ານນາ”

ไบ

๐๑

เรือนพื้นถิ่น

๐๗

พัฒนาการ และ รูปแบบ
เรือนล้านนา

๒๕

พิธีกรรมและความเชื่อการสร้าง
เรือนล้านนา

๑๔

องค์ประกอบทางโครงสร้าง
และองค์ประกอบเพิ่มเติม
ของเรือนล้านนา

๒๗

ลักษณะที่ดินสำหรับปลูกบ้าน
เรือน

๓๔

จอมปลวก

๓๗

ต้นไม้

๔๕

ฤกษ์ยามสำหรับปลูกเรือน

๕๙

พิธีกรรมการปลูกเรือน

สารบัญ

ໜ່າ
ความหมายของສລ່າສຮ້າງເຮືອນ
ລ້ານນາ
ສລ່າສຮ້າງເຮືອນລ້ານນາ
ໜ່າ
ຮະດັບຂອງສລ່າ
ນາຍສົງຫຼິທ ສີທົງວົງ
(ສລ່າພ່ອຫລວງຫວ່າງ)

ໜ່າ
ນາຍຈຸລພຣ ນັນທພານີ່
(ສລ່າຈຸລ)

ໜ່າ
ນາຍສມ ປຸກໃຈ
(ສລ່າສມ)

ໜ່າ
ນາຍພັກ ເພີຍຮກລ່ອມ
(ສລ່າພັກ)

เรือนพื้นถิ่น

เรื่องพื้นถิ่น^๑

มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น” (Vernacular Architecture) หมายถึงรูปแบบของอาคารที่ชาวบ้านสร้างขึ้นในแต่ละท้องถิ่น และเน้นเฉพาะอาคารที่อยู่อาศัย หรือตัวเรือน โดยรูปแบบของเรือนพื้นถิ่นในแต่ละแห่งจะมีรูปทรง วัสดุ ขนาด และวิธีการก่อสร้างคล้ายคลึงกัน เพราะไม่ใช่เป็นงานออกแบบเฉพาะของสถาปนิก แต่เป็นการออกแบบจากการใช้ชีวิตที่มีลักษณะร่วมกันของแต่ละสังคมที่ใช้เวลาในการคิดค้นและสร้างสรรค์ ให้เป็นไปตามธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมที่ต่อเนื่องกันของประชาชนทั้งหมดทุกคนในสังคม หรืออาจหมายถึงงานสถาปัตยกรรมที่ไม่ได้เกิดจากการออกแบบโดยตรง แต่เกิดจากการแก้ไขปัญหาและประสบการณ์เชิงประจักษ์ เพื่อให้การกิน การอยู่สัมพันธ์กับภูมิศาสตร์ที่ตั้งถิ่นฐาน

ดังที่นักมนุษยวิทยาและสังคมวิทยาให้ความสำคัญกับเรื่องพื้นถิ่น ที่สะท้อนสภาพวัฒนธรรมของแต่ละสังคม จากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ขณะที่อาศัยอยู่ในเรือนสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเจึงแสดงออกถึงประสบการณ์และความชำนาญของกลุ่มชนในการสร้างสถาปัตยกรรมขึ้นจนเป็นมาตรฐานที่ได้รับการถ่ายทอดต่อๆ กันมา หรืออาจกล่าวได้ว่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นคือสถาปัตยกรรมของสามัญชน หรือชาวบ้าน และหมายรวมถึงสถาปัตยกรรมทุกประเภท ทั้งอาคารพักอาศัย ทั้งชั่วคราวและถาวร อาคารสำหรับอาชีพ เช่น ยุ้งช้า โรงเก็บของ โรงสี โรงปั้นหม้อ ฯลฯ ทั้งอาคารสาธารณะ วัดวาอาราม ในชุมชน ศาลากลางบ้าน ศาลาท่าน้ำ ศาลาريمทาง ฯลฯ

ในสถาปัตยกรรมเรื่องพื้นถิ่นจะเห็นว่าเรื่องแต่ละแบบแม้จะมีลักษณะ ร่วมบางอย่างอยู่บนพื้นฐานเดียวกัน แต่ในส่วนประกอบปลีกย่อยก็ยังมีความเด่นชัดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ตามที่แต่ละกลุ่มเชื้อชาติหรือชุมชนในท้องถิ่นต่างๆ

ชี่งสถาปัตยกรรมที่เกิดจากความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ไม่ได้สอนในด้าน การออกแบบเชิงสร้างสรรค์ แต่เป็นการตกตะกอนทางความคิดที่สืบทอดมาเป็นมรดก ทางวัฒนธรรมของกลุ่มนั้นๆ ตาม สัญชาตญาณการดำรงชีวิตแบบชาๆ ทำให้เกิด วิวัฒนาการทางสถาปัตยกรรมชาๆ ตามไปด้วย ดังนั้นรูปแบบของเรือนพื้นถิ่นจึงยังคงรักษา เอกลักษณ์ของตัวเองได้มากกว่าสถาปัตยกรรมของสังคมชน์สูงโดยทั่วไป

๑. การสร้างสรรค์ทางสถาปัตยกรรมกับสัญชาตญาณ ที่เป็นการออกแบบงาน สถาปัตยกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิต ในการกิน นอน ให้ ความอบอุ่น ป้องกันลมฝน

๒. การสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมโดยได้รับอิทธิพลของสังคมและสภาพแวดล้อม เป็นลักษณะงานสถาปัตยกรรมที่มีปัจจัยในด้านต่างๆ

สำหรับคนในท้องถิ่นส่วนใหญ่มักมองว่าเรือนพื้นถิ่นเป็นงานฝีมือที่ไม่ค่อย ละเอียด พบทึ่นได้เท่าไหร่ เพราะเป็นสิ่งที่เห็นทุกวันจนคุ้นเคย จนกลายเป็นเรื่องปกติ ธรรมดากลางๆ ของชุมชน แต่หากศึกษาอย่างละเอียดแล้ว จะพบถึงความ สัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้นการศึกษาเรือนพื้นถิ่น ควร วิเคราะห์ด้วยความจากการสังเกต ให้เห็นคุณค่าของงานสถาปัตยกรรมจากการศึกษารูป ทรงของอาคาร ความสัมพันธ์ในการจัดวางเนื้อที่ใช้งานที่ตอบสนอง หรือสอดคล้องกับ กิจกรรมในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม และความงามของการวางพื้นที่โดยอย่างประสาน กลมกลืน ตลอดจนการใช้วัสดุก่อสร้างที่แสดงถึงสัจจะของธรรมชาติของวัสดุที่นำมาจาก ท้องถิ่นนั้นๆ

๑ อนุวิทย์ เจริญศุภกุล. “เรือนล้านนาไทย” วารสารบ้าน วารสารรายเดือนของการเคหะแห่งชาติ ฉบับที่ ๒๒ ปีที่ ๒ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

อรศิริ ปราบีนทร์. มโนyerกับการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๖๑ หน้า ๑๓.๕๗.
วิวัฒน์ เดชี้พันธ์. เรือนพื้นถิ่น : รูปแบบสำคัญของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง เอกลักษณ์ เรือนพื้นถิ่นภาคเหนือ โดย คณะทำงานทำบุญรุ่งศิลปวัฒนธรรม กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาภาคเหนือ ร่วมกับหน่วยอนุรักษ์สิ่ง แวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น ๑๙ จังหวัดภาคเหนือ ณ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๘-๙ สิงหาคม ๒๕๓๙. หน้า ๖.
ยกพร ปุณฑ์วนิช, รศ. วีระ อินพันธ์. แนวคิดและการจัดการภูมิทัศน์สร้างริเวโร่ที่อยู่อาศัยท้องถิ่นไทย กรณีศึกษา ริมแม่น้ำเพชรบูรี. วารสารหน้าว้า ฉบับที่ ๒๗. คณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ : บริษัท อ.ต. พับลิชิ่ง อ จำกัด. ๒๕๕๙. หน้า ๑๓.

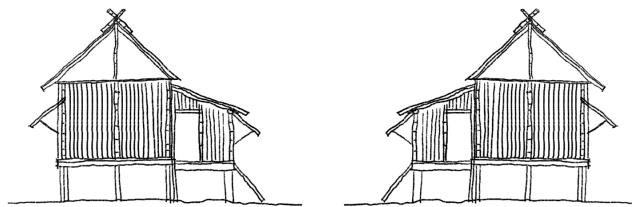

พัฒนาการ
และ รูปแบบ
เรื่องล้านนา

พัฒนาการ และ รูปแบบเรือนล้านนา^๑

เรือนล้านนารูปแบบต่างๆ สร้างขึ้นตามลักษณะการใช้พื้นที่ภัยในเรือนและฐานะของเจ้าของเรือน โดยเรือนแต่ละแบบต่างก็มีความสอดคล้องกันของวิชีวิตประจำวันกับการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ที่แยกออกจากกันเป็นสัดส่วน ซึ่งเรือนในยุคแรกๆ ของล้านนามักสร้างมาจากไม้ไผ่หรือเป็นเรือนเครื่องผูก จากนั้นก็มีพัฒนาการมาเป็นเรือนที่สร้างจากไม้จริง แล้วนำรูปแบบของเรือนตะวันตกมาพสมพسانในยุคหลัง

ในอดีตการสร้างเรือนขึ้นอยู่กับฐานะของผู้สร้าง หากเป็นคนบทดีที่มีฐานะดีจะสร้างเรือนหลังใหญ่ด้วยไม้จริงทั้งหลัง ส่วนชาวบ้านทั่วไปนิยมสร้างเรือนด้วยไม้ไผ่สมกับไม้จริง โดยมีโครงสร้างเรือน เช่น เสา ช่อ วาง เป็นไม้จริง ส่วนฝ่าและพื้นเรือนทำมาจากไม้ไผ่สับฟาก หากเรียงลำดับตามพัฒนาการของเรือนล้านนา สามารถแบ่งรูปแบบเรือนดังนี้

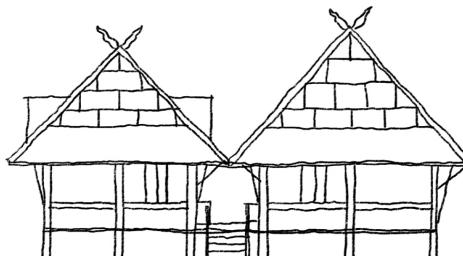

เรือนเครื่องผูก

๑. เรือนเครื่องผูก เป็นเรือนที่สร้างขึ้นด้วยไม้ไผ่ ตัวเรือนขนาดเล็ก ดังจะเห็นรูปแบบของเรือนเครื่องผูกนี้ได้ตามภาพจิตรกรรมฝาผนังของล้านนา มีรูปแบบเป็นเรือนจั่วเดียวยกพื้นสูง ในอดีตเรือนเครื่องผูกเป็นเรือนของชาวบ้านทั่วไป ที่สร้างขึ้นกันเองโดยการตัดไม้ไผ่มาประกอบกันขึ้นเป็นโครงสร้างของเรือน แล้วใช้ตอกหรือเส้น hairyid ให้ติดกัน อาจมีการใช้เสาเรือนด้วยไม้จริงบาง แต่โดยรวมแล้วองค์ประกอบของเรือนส่วนใหญ่จะทำมาจากไม้ไผ่ เช่น โครงสร้างหลังคา ฝ่าและพื้นเรือนที่ทำมาจากไม้สับฟาก นอกจากนั้นเรือนเครื่องผูกยังหมายความว่าห้องคู่แต่งงานที่กำลังเริ่มสร้างครอบครัวใหม่ มักสร้างเป็นเรือนเครื่องผูกแบบชั่วคราวก่อนที่จะเก็บเงินและไม้จริงได้พอกเพียงสำหรับขยายเรือนต่อไป

^๑ “พัฒนาการและรูปแบบเรือนล้านนา” แก้ไขครั้งล่าสุด ๒๕๖๒, พิพิธภัณฑ์เรือนล้านนา มช., สืบคันเมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔, <https://art-culture.cmu.ac.th/Museum/contentdetail/861>

๒. เรือนไม้จิริ เป็นเรือนที่สร้างขึ้นจากไม้เนื้อแข็งทั้งหมด ในล้านนา尼ยมใช้ไม้สัก เพราะหาได้ง่าย มีอายุการใช้งานนาน อีกทั้งเนื้อไม้เนื้อแข็งมากนัก จึงสามารถเจาะหรือแต่งรูปไม้ได้ง่าย ขนาดของเรือนขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าของเรือน ซึ่งมักทำเป็นเรือนที่มีทั้งจั่วเดียวและสองจั่ว โดยเรือนที่มีจั่วเดียวจะมีโครงสร้างเช่นเดียวกับเรือนเครื่องผูกเพียงแต่สร้างขึ้นมาจากไม้จิริ ตั้งแต่โครงสร้างหลังคาไปจนถึงฝาและพื้นเรือนที่ทำด้วยไม้กระดาน ด้านหน้าเรือนนิยมทำเป็นชานໂลง แล้วเชื่อมต่อทั้งหมดกับเรือนด้วยเตี้น ส่วนเรือนที่สร้างแบบสองจั่วหรือเรือนจั่วแฝด ทางล้านนาเรียกว่า “เรือนสองหลังร่วมพื้น” มีการแบ่งพื้นที่การใช้สอยเป็นระเบียบมากขึ้น โดยจั่วที่มีขนาดใหญ่อยู่ทางด้านตะวันออก เป็นเรือนนอน อีกจั่วที่ขนาดเล็กลงมาอยู่ทางด้านตะวันตก เป็นส่วนของเรือนครัวหรือครัวไฟ ใช้เป็นที่ประกอบอาหารและเก็บเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ระหว่างชายหลังคาของเรือนทั้งสองที่มารัดกันจะสร้าง “ห้องริน” หรือรัตนสำหรับบายน้ำฝน ส่วนชานก็จะสร้างทั้งด้านหน้าเรือนและหลังเรือน ทั้งนี้หากสมาชิกในครอบครัวมีจำนวนมากก็จะขยายห้องให้กว้างขึ้น โดยใช้พื้นที่ใต้ชายคาของจั่วแฝดทั้งสองเป็นห้องโถงใหญ่ เพื่อเพิ่มบริเวณใช้สอยสำหรับนอนและอยู่อาศัยของสมาชิกทั้งหมด และสร้างเรือนครัวแยกออกจากตัวเรือนนอน โดยสร้างระเบียงหรือชานเชื่อมต่อเรือนทั้งหมดเข้าด้วยกัน

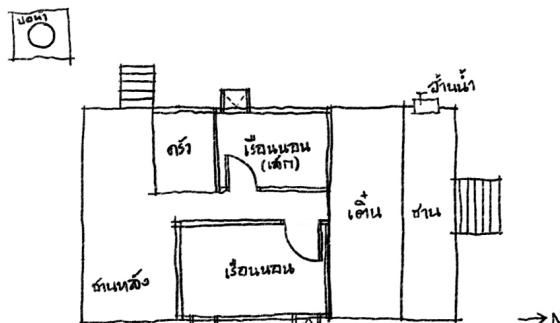
เรือนไม้จิริจั่วแฝด

ภาพแสดงการแลกเปลี่ยน

ส่วน “เรือนกาแล” ที่เจ้าพญาและ
คหบดีนิยมสร้างนั้น มีรูปแบบเป็นเรือนจั่วแฟเด
ขนาดใหญ่ เช่นเดียวกันกับเรือนสองหลังข้างมีพื้น
เพียงแต่เพิ่ม “กาแล” ติดไว้บนยอดจั่วหลังคา
มีลักษณะเป็นแผ่นไม้รูปภาคบาทแกะสลักด้วย
漉ลายที่สวยงาม เชื่อว่ารูปแบบของเรือนกา
แลนี้มีพัฒนาการมาจากเรือนของกลุ่มชาวลัวะ
ที่ใช้ไม้ไผ่วางไขว้กันแน่นยอดจั่วเรือน

ในช่วง ๑๐๐-๘๐ ปีที่ผ่านมาชาวบ้านทั่วไปนิยมสร้างเรือนด้วยไม้จริงมากขึ้น จึงเกิดรูปแบบเรือนที่มีเอกลักษณ์แตกต่างกันไปตามแต่ละห้องถิน เรียกว่า “เรือนพื้นถิน” เป็นเรือนที่มีการผสมผสานกันของรูปแบบเรือนโบราณล้านนา กับเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ถูกภาคต้อนเข้ามาอยู่ในดินแดนล้านนา เช่น ไทเลือ ไทเจน ไทยอง จังทำให้เรือนในยุคนี้มีความหลากหลายทั้งรูปแบบผังเรือนและการตกแต่ง ทั้งยังเกิดพัฒนาการของการจัดสรรพื้นที่ใช้สอยภายในได้เป็นสัดส่วนมากขึ้น ซึ่งแบ่งออกเป็นพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

ภาพแสดงผังพื้นการใช้งานเรือนพื้นถิ่น

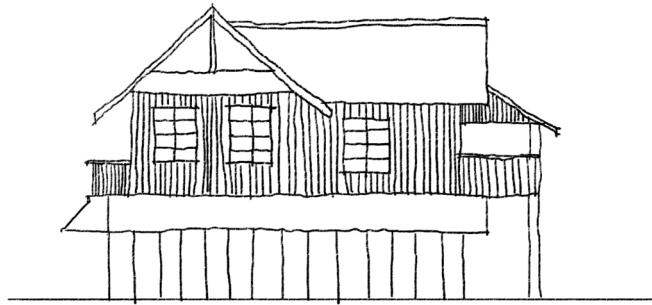
- เรื่องน่อน อยู่ด้านตะวันออก เป็นห้องนอนขนาดใหญ่ห้องเดียวiyawatตลอดตัวเรือน แต่จะแบ่งออกเป็นห้องเล็กๆ ให้กับลูก โดยใช้ผ้ากั้นหรือผ้าม่านซึ่งไว้ตามช่วงเสาระบบอนตอนทันทีรีร่ายไปทางทิศตะวันออก บริเวณฝาผนังด้านปลายเท้าเป็นที่วางทีบหรือชาสำหรับใส่เสื้อผ้าหรือของใช้ส่วนตัว และมี “แป้นต่อง” ที่ทำจากไม้กระดาษวางเป็นแนวiyawatตลอดตัวเรือน เพื่อเป็นทางเดินออกประตูด้านนอกห้องนอนโดยเกิดเสียงดังรบกวนผู้อื่น บริเวณหัวเสาเอกหรือสภาพญี่ปุ่น “หิ้งผีเรือน” เป็นชั้นไม้ ใช้วางของสักการะ

- เรือนไฟหรือเรือนครัว ใช้เป็นพื้นที่ประกอบอาหารและเก็บของใช้ต่างๆ ในอดีตมีเตาไฟเป็นก้อนหินสามเส้าวางบนกระเบสิ่งเหลี่ยม ต่อมานจึงใช้เตาอั้งโล้แทน หนึ่งเตาไฟมีชั้นวางของทำมาจากไม้ไผ่สานโปรดงๆ ใช้วางเครื่องใช้ประเททงานจักสถานและเก็บเครื่องปูรุ่ง จำพวกหมอม กระเทียม ฯลฯ จะช่วยบ่อองกันมอด แมลงต่างๆ ได้ ฝาผนังของเรือนครัวจะทำแบบห่างๆ หรือทำเป็นไม้ระแนงเพื่อช่วยระบายอากาศจากควันไฟ

- เดิน เชื่อมต่อ กับชานด้านหน้าของตัวเรือน โดยยกพื้นสูงขึ้นจากระดับพื้นชานให้พอนั่งพักเท้าได้ เป็นพื้นที่ก่อเนกประสงค์มีผนังปิดเพียงด้านที่ติดกับห้องนอน ใช้สำหรับอยู่อาศัยในช่วงกลางวัน เช่น ทำงานจักสถาน นั่งเล่น รวมถึงใช้เป็นที่รับแขก บริเวณฝ่าเรือนด้านตะวันออกมีห้องสำหรับสักการบูชา

- ชาน เป็นพื้นที่เปิดโล่งอยู่ทางด้านหน้าเรือนเชื่อมกับบันไดทางขึ้น บริเวณชอบชานด้านที่ติดกับตันนี “ห้าน้ำ” สร้างเป็นชั้นໄวงเป็นที่วางหนองน้ำดื่ม หากเป็นชานด้านหลังเรือนจะเชื่อมกับเรือนครัว ใช้เป็นที่ซักล้างและวางภาชนะต่างๆ

- ใต้ถุนเรือน ชาวล้านนาจะไม่นิยมอยู่อาศัยใต้ถุนเรือน เพราะบริเวณนี้เป็นที่เก็บเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ และเป็นพื้นที่เลี้ยงสัตว์ ส่วนห้องน้ำก็จะสร้างแยกออกจากตัวเรือน นักอยู่ด้านหลังเรือนใกล้กับทางขึ้นบันไดหลัง

เรือนร้านค้า

๓. เรือนร้านค้า ลักษณะเป็นเรือนในแนวขวางบ้านไปกับถนน มีตั้งแต่ชั้นเดียวไปจนถึงสามชั้น เรือนร้านค้าของล้านนาในอดีตใช้อิฐและไม้เป็นโครงสร้างหลัก หากสร้างชั้นเดียวจะเลือกใช้มีห้อผนังก่ออิฐถือได้ แต่ถ้าเป็นเรือนที่มี ๒-๓ ชั้นขึ้นไป ก็จะสร้างชั้นล่างด้วยผนังปูนต่อด้วยชั้นบนสุดเป็นไม้เนื้อแข็ง เพื่อให้ชั้นล่างสามารถรับน้ำหนักของชั้นบนรวมถึงหลังคาได้ เนื่องจากโครงสร้างเรือนในอดีตใช้วิธีการก่ออิฐหนาเป็นโครงสร้างอาคารแทนการใช้ชื่อความและการเสริมเหล็กเส้นตั้ง เช่น ในบจุบัน ตั้งนั้นจึงไม่สามารถสร้างเรือนให้มีความสูงเกิน ๓ ชั้นได้ ลักษณะเด่นของเรือนร้านค้าจะมีพื้นที่ชั้นล่างรองรับการค้าขายโดยเฉพาะ มักทำเป็นประตูบานเพี้ยมยาวตลอดทั้งแนวของอาคาร เมื่อเปิดประตูออกมาก็จะเห็นพื้นที่ทั้งหมดของหน้าร้าน ส่วนพื้นที่ด้านหน้าเรือนชั้นบนนิยมทำเป็นระเบียงยาวตลอดตัวเรือน ด้านในเรือนก็จะเป็นที่พักอาศัย

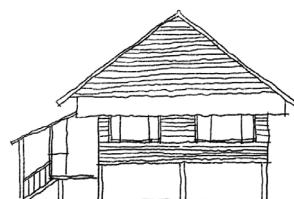
ในช่วงที่มีการค้าขายไม้ในล้านนา รูปแบบเรือนร้านค้ามีการตกแต่งด้วยลวดลายไม้ฉลุอย่างสวยงามตามรูปแบบอิทธิพลศิลปะต่างๆ ดังจะเห็นรูปแบบเรือนร้านค้า เช่น ตามสันทางสายธุรกิจในอดีต เช่น ถนนท่าแพ, ถนนเจริญราษฎร์ จังหวัดเชียงใหม่, ถนนกาดกองด้า จังหวัดลำปาง เป็นต้น

๔. เรือนแบบตะวันตก คือเรือนที่ได้รับรูปแบบโครงสร้างและการตกแต่งมาจากประเทศในแถบตะวันตก ซึ่งมาร้อมกับการทำไม้ในล้านนา เรือนแบบตะวันตกนี้เป็นที่นิยมในกลุ่มของเจ้านายล้านนา คหบดี พ่อค้าคนจีน รวมถึงกลุ่มคนพม่า – ไทยใหญ่ ที่รำริยาจากการค้าไม้ในช่วงรัชกาลที่ ๕ ลักษณะของเรือนสามารถแบ่งออกเป็น ๓ รูปแบบ คือ

เรือนชนมปังชิง

เรือนชนมปังชิง เป็นชื่อเรียกของเรือนที่ตกแต่งด้วยลวดลายไม้ฉลุตามส่วนต่างๆ ของเรือน เช่น เชิงชายคา ระเบียง ช่องลม เป็นต้น

เรือนหลังคาทรงบันหยา

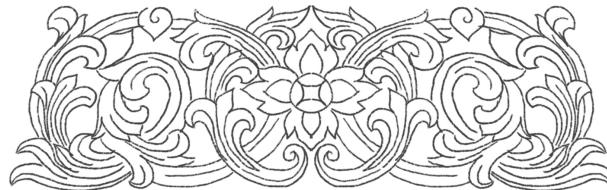
เรือนหลังคาทรงบันหยา เป็นรูปแบบหลังคาที่ไม่มีหน้าจั่ว หลังคาตามแนวขวางของตัวเรือนจึงมุงกระเบื้องจนเต็มทั้งหมด

เรือนหลังคาทรงมนิลา

- เรือนหลังคาทรงมนิลา มีลักษณะคล้ายกับหลังคาทรงจั่ว แต่เป็นจั่วสามเหลี่ยมขนาดเล็กต่อด้วยชายหลังคาขนาดใหญ่คลุมลงมาจนถึงตัวเรือน

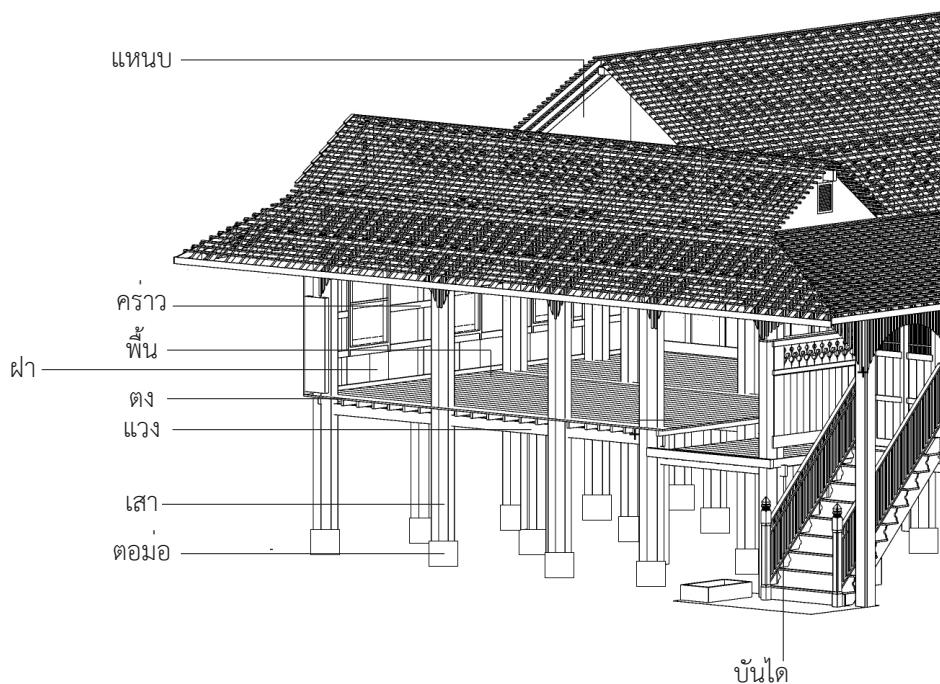
วัสดุที่ใช้สร้างเรือนแบบตะวันตกมีทั้งไม้และปูนซีเมนต์ ส่วนใหญ่จะใช้ปูนเป็นโครงสร้างและก่อเป็นอาคารทรงตึก บางหลังก่อสร้างจากไม้จริงทั้งหมดพร้อมประดับตกแต่งด้วยลวดลายไม้ฉลุ ลวดลายส่วนใหญ่ได้รับรูปแบบมาจากตะวันตก มักทำเป็นลายดอกไม้ ลายเส้า หรือลายหลุยส์ฯลฯ การตกแต่งเช่นนี้ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะแบบวิคตอเรียน ตามรสนิยมของประเทศอังกฤษ พื้นที่ใช้สอยภายในตัวอาคารแบ่งออกเป็นห้องต่างๆ แยกตามประเภทของการใช้งาน โดยสร้างตามผังของเรือนตะวันตกที่มีห้องต่างๆ เช่น ห้องนอน ห้องน้ำ เล่น ห้องรับแขก ห้องรับประทานอาหาร เป็นต้น ซึ่งการแบ่งห้องเช่นนี้เพื่อจะเปลี่ยนแปลงหลังจากที่รับเอกสารแบบเรือนมาจากการตะวันตก

ภาพแสดงลายเส้าดอกไม้

องค์ประกอบทางโครงสร้าง และองค์
ประกอบเพิ่มเติมของเรือนล้านนา

โครงสร้างเรือน

ภาพแสดงโครงสร้างเรือน

๑. ตอมอ เรือนพื้นถิ่นล้านนาภาคเหนือแต่เดิมไม่มีฐานราก บางพื้นที่จะยกหินมาตั้งเป็นฐานรากก่อนวางเสา บางพื้นที่จะขุดหลุมปักเสาลงดิน และกลบให้แน่น

๒. เสา คือไม้กลม, สี่เหลี่ยม หรือแปดเหลี่ยม ขนาดหน้ากว้างโดยประมาณ ๒๐-๓๐ เซนติเมตร นิยมใช้ไม้ตันเดียวยสูงถึงโครงสร้างหลังคา เป็นไม้เนื้อแข็งประจำถิ่น เช่น ประดู่ป่า มะค่าโมง เป็นต้น ส่วนโคนผึ้งดินหรือวางบนทิน ส่วนเสาพันดินแบ่งเป็น ๒ ส่วน ส่วนใต้ถุนและส่วนตัวเรือน กลางเสาจะใช้ชี้วิธีการบากข้างหรือเจาะรูตรงกลาง เพื่อใส่รอด (คาน) โครงสร้างพื้น และปลายหัวเสาทำวีรีเข้าไม้เพื่อวางโครงสร้างหลังคา เช่น การครุ่นหัวเสาเพื่อประกอบขึ้น, การบากหัวเสาเพื่อวางข้อ และการวางข้อใส่สลักบนหัวเสา เป็นต้น

๓. แวง (รอด, คาน) คือไม้เหลี่ยมแบน ขนาดโดยประมาณ 5×15 เซนติเมตร เสียบเข้ากลางเสา วางแผนแนวยาวตามความกว้างของเรือนทุกช่วงเสา แบ่งเป็น ๓ รูปแบบ คือ แวงรอดคือแวงที่สอดผ่านรูเสา, แวงคีบคือแวงที่ประกบเสาด้านนอก โดยการบากเสาเพื่อให้มุมแวงໄwake เล็กน้อย ถ้าใช้คีบ ๒ ตัวประกบสองด้านของเสาเรียกว่าแวงคีบคู่ ถ้าใช้ตัวเดียวเรียกว่าแวงคีบเดี่ยว และหลาบแวง มีลักษณะทั่วไปเหมือนแวงรูปแบบที่ ๑ แต่ว่างเป็นแนวยาวของเรือน ทำหน้าที่รับดง เป็นโครงสร้างรับน้ำหนักหลักของพื้นเรือน ถ่ายเทน้ำหนักจากพื้นเรือนลงมาอย่างเส้า

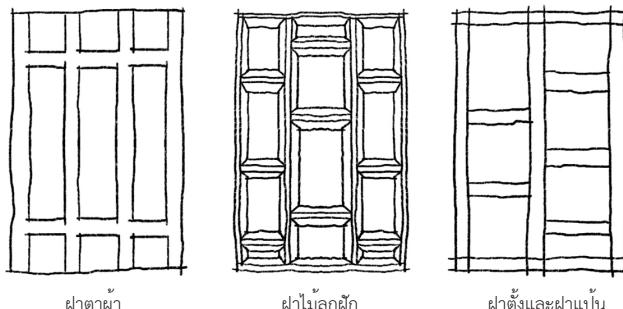
๔. ตง (อาน ตง) คือไม้เหลี่ยมแบนขนาดเล็ก ขนาดโดยประมาณ 3.5×7.5 เซนติเมตร วางแผนตามแนวยาวของเรือน ทุกระยะ 20-40 เซนติเมตร ตามวัสดุที่ใช้ปูพื้น ทำหน้าที่รับแผ่นไม้พื้น

๕. พื้น คือไม้ไผ่ (ฟาก) หรือไม้แผ่น ขนาดหน้ากว้างโดยประมาณ ๑๐-๒๐ เซนติเมตร ปูวางวางกับดง ตีปิดตามรูปแบบการใช้งาน เช่น ติดคีอกรวางแผ่นพื้น ให้ชิด เหมาะสำหรับพื้นที่ไม่ต้องการการระบายน้ำ เช่น ห้องนอน เป็นต้น อีกรูปแบบคือตีเว้นร่องคือการตีแผ่นไม้ให้มีระยะห่างประมาณ ๑ เซนติเมตร เหมาะสำหรับพื้นที่ที่ต้องการการระบายน้ำ เช่น ครัวไฟ, ระเบียง และชาน เป็นต้น

๖. ไม้แป้นห้อง (อาน ไม้แป้นต้อง) คือไม้แป้นขนาดกว้างเท่าไม้พื้น ลักษณะหน้ากว่า ปูวางบนวางของเสา ไม่ได้วางอยู่บนดง จึงปูตามความยาวของเรือน โดยผิวน้ำเรียบเสมอกับพื้นเรือน ไม้แป้นห้องจึงเป็นที่หนาเท่ากับความหนาของดงและพื้นรวมกัน และมักติดรากับบริเวณปักเสาดัง มีการเจาะรูสี่เหลี่ยมเพื่อรับปลายของเสาดัง เรือนบางหลังพบไม้แป้นห้องบริเวณเดิน และบริเวณด้านหนึ่ง ของไม้แป้นห้องจะเจาะเป็นช่องเรียกว่า ช่องแมวลด

๗. คร่าว คือไม้เหลี่ยมประกอบขึ้นโครงสร้างผนังตั้งบนพื้นเรือน ทางหรือวาง ทำหน้าที่เป็นโครงยึดไม้ฝา (ผนัง) แต่ละรูปแบบชนิดของวัสดุ โดยใช้วิธีการยึดตามภูมิปัญญา พื้นถิ่นแต่ละพื้นที่

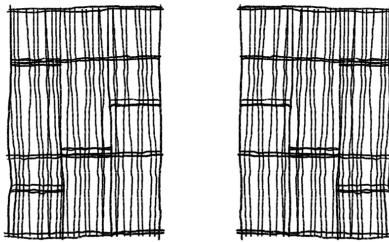
๘. ฝา คือไม้แผ่น ขนาดหน้ากว้างโดยประมาณ ๑๐-๒๐ เซนติเมตร ติดปิดเป็นแผงยาวของกับโครงคร่าวไปตามตลอดความยาวหรือความกว้างของเรือน เว้นส่วนของประตูและหน้าต่าง วัสดุที่ใช้ทำฝามี ๒ ชนิดคือ ไม้จริงและไม้เทียม โดยไม้ไม้จริง (ไม้เป็น) เป็นฝาไม้สักหรือไม้ชนิดอื่นที่ประกอบเป็นแผงตามลักษณะโครงสร้างแบ่งได้ ๓ รูปแบบคือ

รูปแบบฝาตาپ้าหรือฝาจีบ คำว่าฝาตาป้าหมายถึงฝาที่มีการแบ่งของเมื่อ/non ตารางผ้า ฝานิดนึงประกอบด้วยไม้ซึ่งเรียกลูกตั้งลูกนอนเป็นไม้กรอบตามแนวตั้งหรือแนวนอน

รูปแบบฝาไม้ลูกฟัก คือไม้ที่บรรจุภายในคร่าว ฝานิดนึงมีลักษณะเหมือนฝาลูกฟักของเรือนฝาปักกน แต่ใช้ไม้ขนาดใหญ่และหนานากกว่า แบ่งฝาตามแนวตั้งและแนวนอนเป็นช่วงๆ ช่วงบนสุดและล่างสุดมีลักษณะค่อนสีเหลี่ยมด้านเท่า คล้ายลูกฟักของลูกฟักบนสุด และลูกฟักตื้นช้าง (ลูกฟักล่างสุด) ของเรือนฝาปักกน สำหรับส่วนกลางลูกฟักมีความยาวคล้ายฝาสายบัวของเรือนฝาปักกนลูกตั้งลูกนอน ทำกรอบคิวให้สวยงาม ฝาลักษณะนี้มีลักษณะประณีตและสวยงามเหมาะสมสำหรับเรือนผู้มีฐานะหรือเจ้านาย

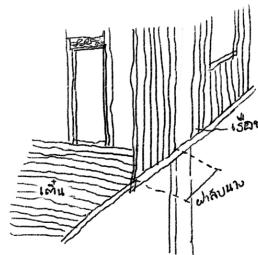
รูปแบบฝาตั้งและฝาแป้นหลังชนิดต่างๆ โครงสร้างประกอบด้วยกรอบล้อมทั้ง ๔ ด้าน กรอบเช่าร่องเพื่อใส่แผ่นไม้หน้ากว้างโดยประมาณ ๑๐-๑๐ เซนติเมตร (ลูกกรุ) ความหนาประมาณ ๒ เซนติเมตร กรุภายในกรอบ เป็นองจากอาจเกิดร่องรอยตามแน่นไม้แนวตั้ง จึงต้องครอบเป็นแนวยาวตามแนวตั้งด้านนอก หรือใช้ไม้คิวติดปิดด้านนอก

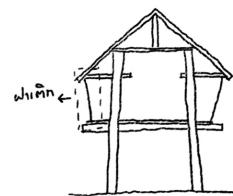
ฝ้าไม้ไผ่ฟาก

ฝ้าไม้ไผ่ฟาก ไม้บัว (ไม้ไผ่สา) คือการใช้ไม้ไผ่ประกอบหรือสาเป็นฝ้าเรือน นิยมใช้กับเรือนลักษณะตู้ห้องหรือกระท่อม คือฝ้าเป็นแผงมีความยาวตลอดส่วน ลักษณะ ลายสาที่ไม้ไผ่ขัดขึ้นลงสลับกันเรียกว่า ลายขัดด้าน ฝ้าไม้บัว ส่วนใหญ่ใช้เฉพาะด้าน ในของเรือน ไม่ถอนแต่โคนผ่าน ทำให้หนทางเข้าไม่จริง ไม่ไผ่ที่ใช้คือ ไม้บุง ไม้ไผ่สีสุก

ลักษณะฝ้าเรือนพิเศษคือฝ้าเรือนเออนออก เรียกว่า ฝาเติกหรือฝาตาก ทำมุมมุม ประมาณ ๘ องศาจากแนวตั้ง ทำให้เรือนภายในกว้างขวาง สามารถติดตั้งห้องระหว่าง เสาได้กว้างและสะดวก ฝ้าเรือนหางจากแนวตั้งของเสาประมาณ ๑๕-๒๕ เซนติเมตร

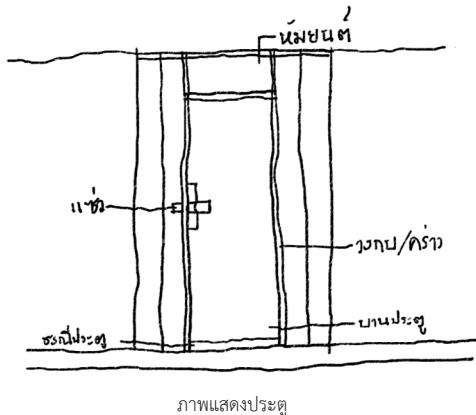
ฝาลับบาน

ฝาเติก

ฝาลับบาน ฝาส่วนพิเศษของฝาด้านในของเรือนที่ยื่นออกไป ๔๐-๕๐ เซนติเมตร สูบริเวณเดิน นัยว่าเป็นฝ้าที่ช่วยกำบังหลังสาขาวัสดุทำงานบนเรือน เรียกอีก ชื่อว่า ฝาปิดหน้าเตี้น ถือเป็นองค์ประกอบต่อเติม มีความสูงตั้งแต่ช่วงเอวถึงข้อ

๙. ประตู โครงสร้างที่สำคัญของประตูประกอบด้วยกรอบและบานประตู มี ลักษณะโครงสร้าง ๒ ชนิดคือ รูปแบบกรอบเป็นส่วนหนึ่งของฝ้า คือทำให้กรอบประตู เป็นส่วนหนึ่งของครัว (กรอบฝ้า) และ รูปแบบกรอบยึดติดกับฝาภายนหลัง คือทำไม้กรอบ มาเสริมต่างหาก ใช้ไม้เหลี่ยมขนาดโดยประมาณ ๓ x ๑๒ เซนติเมตร ทำเป็นกรอบมาติด เสริมกับฝาทางด้านนอกห้อง ซึ่งประตูห้องนอนหลักจะมีองค์ประกอบเพิ่มเติมดังนี้

ห้วยนต เป็นน้ำยั่งเป็นลักษณะของเจ้าเรือน แกะสลักเป็นภาพต่างๆ ให้มีความสวยงาม เพื่อไม่ให้สิ่งไม่ดีเข้ามา ติดตั้งไว้ด้านบนของกรอบ ประตูเรือนนอน โดยยึดกับกรอบห้วยนตหรือกรอบครัวฝ่า

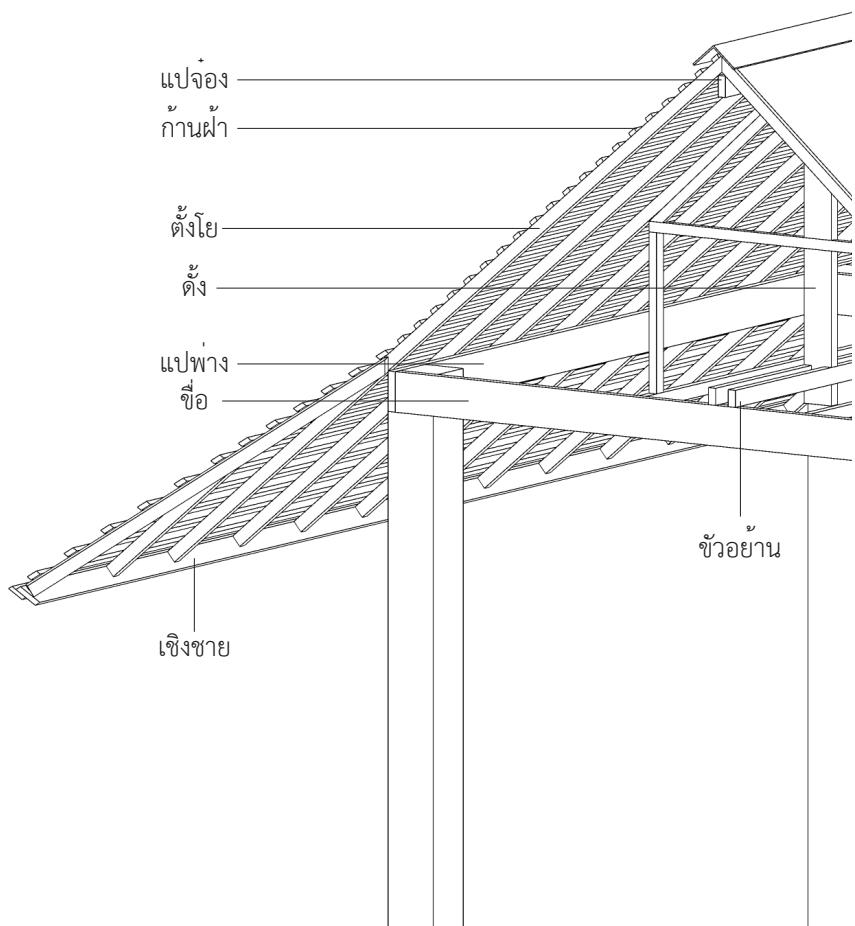
ธรณีประตู คือไม้ขนาดความกว้างเท่าประตู สูงประมาณ ๒๐ เซนติเมตร อาจตกแต่งให้เป็นโค้งสวยงาม (ธรณี) ต้องกว้างกว่าธรณี ประตูทุกรั้ง เมื่อเข้าห้องนอน ห้ามเหยียบ

บานประตู ส่วนใหญ่ใช้ไม้หน้ากว้างหลายแผ่นต่อ กัน หรือ ไข้มีแผ่นเดียว ประกอบเข้ากับกรอบประตูด้วยเดือยบันและล่าง ที่ยืนออกมา จากบานประตู เพื่อสวมลงรูของบานประตู (ขมตุ, ธรณีประตู, กือก ข้าวแมว) และสอดเข้าไปในรูประตู (ขมหัวตุ) บานประตูออกแบบ ให้ปิดเข้าด้านในห้องนอน

แซ่ (อ่าน แส) คือกลอนหรือด่าน เป็นสลักไม้ที่เลื่อนได้ ยึดติดกับ กรอบประตู เมื่อปิดประตูแล้วเลื่อนสลักจากกรอบภายในห้องมาขัด ไว ทำให้ไม่สามารถเปิดประตูได้ ลักษณะการเลื่อนสลักไม้เรียกว่า ลงแซ่ จดแซ่ ลั่นดัด หรือ ขัดกลอน

๑๐. ปล่อง (หน้าต่าง) คือช่องไฟที่เป็นช่องว่าง ลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้าเป็นส่วนใหญ่ ทั้งแบบมีกรอบและไม่มีกรอบ แบบเปิดปิดได้และเปิดปิดไม่ได้ หน้าต่างมักมีขนาดเล็ก ขนาดเล็กมากมีขนาดโดยประมาณ ๑๐×๑๙ เซนติเมตร และมีจำนวนน้อย บางกี ไม่มีเลย เนื่องจากพื้นฐานหลายสาเหตุ เช่น สภาพอากาศ เป็นต้น คำว่า ปล่อง หมายถึง ช่องเอาไว้ส่องดูภายนอกเรือน

โครงสร้างหลังคา

ภาพแสดงโครงสร้างหลังคา

๑. คือไม้เหลี่ยมแบบ ขนาดโดยประมาณ ๗.๕ x ๑๕ – ๑๐ x ๒๐ เซนติเมตร ประกอบเข้ากับส่วนบนของเสาตามรูปแบบบิริพื้นถิ่น วางยาวตามความกว้างของเรือน ทำหน้าที่ถ่ายเทเน็หันจากหลังคามาอย่างเส้า

๒. แปป่าง (แปหลวง แปปุ หรือแปหัวเสา) คือไม้เหลี่ยมแบบมีขนาดเท่ากับ วางทอดตลอดความยาวของเรือนโดยวางทับข้อ ใช้วิธีการบากเพื่อให้โครงสร้างยึดได้พอดี และมีรูทุกช่วงเพื่อใช้สูบหัวเตียนเสาเรือน ทำหน้าที่ถ่ายเทเน็หันจากหลังคามา และเป็นส่วนหยุดของฝาตอบบนตามแนวยาวของเรือน

๓. ตั้ง คือไม้เหลี่ยมแบบ ขนาดโดยประมาณ ๕ x ๒๐ เซนติเมตร วางระหว่างเสาบนข้อใช้วิธีตั้งตามรูปแบบพื้นถิ่นแต่ละพื้นที่ ปลายล่างสอดกลางเขี้ยวเดียว ปลายบนบากเข้ารูปกับอกไก่ และเสียบเดียว ตั้งแขวนหรือใบตั้งต่างจากเสาข้อ คือปลายล่างจะสิ้นสุดเพียงข้อ ไม่มีเสาตั้งมารับน้ำหนักถายลงสู่พื้นดิน

๔. ตั้งโย (จันทัน) คือไม้เหลี่ยม ขนาดโดยประมาณ ๕ x ๒๐ เซนติเมตร ใช้ไม้จำนวน ๒ ชิ้น ประกอบเป็นด้านข้างตั้งเข้ารูปสามเหลี่ยม คือปลายล่างวางบนข้อที่ปลายหัวเสา ปลายบนยึดติดกับดั้ง อาจบากและเข้าไม้ด้วยเดียว เพื่อให้แข็งแรง ทำหน้าที่เพื่อรองรับอกไก่และเป็นโครงสร้างแทนจั่ว

๕. แปป่อง (อกไก่) คือไม้เหลี่ยมข้าวหลามตัด ขนาดโดยประมาณ ๑๐-๑๒ เซนติเมตร วางตลอดความยาวของเรือนบนดั้งและตั้งโย ยืนหัวท้ายออกข้างละประมาณ ๖๐-๗๐ เซนติเมตร เป็นเครื่องไม้ที่ตั้งอยู่ยอดสุดของโครงสร้างหลังคามา ทำหน้าที่ยึดปลายกalonเพื่อเป็นโครงสร้างของวัสดุมุงหลังคามา

๖. คาด คือไม้เหลี่ยมขนาดโดยประมาณ ๔ x ๗.๕ – ๕ x ๑๐ เซนติเมตร พาดตามแนวยาวของเรือนบนสันจั่วและตั้งโย (จันทัน) โดยใช้วิธีการบาก วางยาวตลอดความยาวของหลังคามา ยืนหัวท้ายจากแนวจั่ว เช่นเดียวกับแปป่อง แต่ลักษณะใช้คาด ๓ ตัว วางจัดระยะให้พอติดกัน

๗. กalon คือไม้เหลี่ยมแบบ ขนาดโดยประมาณ ๑.๕ x ๗.๕ เซนติเมตร ปลายยึดติดกับอกไก่ ปลายล่างทอดสูญแనวขยายคามา ซึ่งมีแป้นน้ำ้ย้อยหรือไม้เชิงขยายติดติด

๘. ก้านฝ้า (แป) คือไม้เหลี่ยมแบบหรือสีเหลี่ยมด้านเท่า ขนาดโดยประมาณ ๑.๕ x ๒.๕ – ๒.๕ x ๒.๕ เซนติเมตร ยึดติดกับกalonตามความยาวของหลังคามา วางทุกระยะ ๒๐ เซนติเมตร หรือตามวัสดุมุงหลังคามา ทำหน้าที่เป็นที่ยึดเกาะให้กับวัสดุมุงหลังคามา เช่น กระเบื้องดินเผา กระเบื้องดินเผา เป็นต้น

๑๑. แบนน้ำย้อย หรือแบนตีนชาญ (องค์ประกอบบ่อเติม) คือไม้เหลี่ยมขนาดโดยประมาณ $2.5 \times 30 - 45$ เซนติเมตร ยึดติดกับปลายล่างของกลอน โดยมีปลายเทาข้อยื่นจากสามารถรับน้ำหนัก

๑๒. แปลอย คือไม้เหลี่ยมขนาด $4 \times 7.5 - 5 \times 30$ เซนติเมตร คือแป็ตัวล่างสุดอยู่ใกล้ชายค่า ห่างจากปลายกลอนหรือแบนน้ำย้อยประมาณ $20-30$ เซนติเมตร มีความยาวต่อลดความยาวหลังค่า ลักษณะคล้ายตัวช้อนรับกลอน บางแห่งมียาง (เต้า) คือไม้เหลี่ยมยื่นจากสามารถรับน้ำหนักแปลอย ทำหน้าที่คล้ายไม้เชิงกลอนเรือนไทยภาคกลาง

๑๓. บันล้ม คือไม้เหลี่ยม ขนาดโดยประมาณ $3.5 \times 15 - 20$ เซนติเมตร วางบนแพพ่างและทดสอบคน (แพหัวเสา) ขึ้นไปบรรจบที่สันหลังคานหนีออกไก่ ใช้วีรบากเข้าไม้ บางหลังมีปลายยื่นขึ้นไปอีก $70-100$ เซนติเมตร มักแกะสลักให้สวยงาม เรียกว่า กากแล

๑๔. แทนบ (จั่ว) คือแผ่นไม้สามเหลี่ยมหน้าจั่ว ประกอบด้วยไม้กรอบรอบ กรุด้วยแผ่นไม้บาง แผงจั่วถูกแบ่งเป็นช่องต่างๆ กรุจากไม้แผ่นด้านในหรือกรุด้วยการเข้าไม้แบบถูกพัก อาจมีการประดับกรอบด้วยไม้คริ้ว (ไม้ขนาดเล็กแต่เป็นร่องโคงูนเวลาดัดหลังกัน) ทำหน้าที่ปิดส่วนของหลังคานสักด้วยกัน บันล้มฝนและบังแดด เรือนบางเรือนพบจั่วภายใน เรียกว่า จั่วกรุกันห้อง ทำหน้าที่แบ่งสัดส่วนภายในเรือน มีโครงสร้างและขนาดเหมือนจั่วหน้าและหลังเรือน มักมีลักษณะพิเศษคือมีช่องให้อากาศถ่ายเทโดยการไม้ใส่ลูกกรุทุกช่อง เว้นช่องไว้สำหรับกังเรียงกับลูกแก้ว หรือใส่ไม้ลูกทรงสี่เหลี่ยม การเว้นช่องลูกกรุมักกวน ๒ ระดับ คือระดับช่องที่ ๒ และ ช่องที่ ๓ นับจากฐานจั่วขึ้นมา

๑๕. ข้าวย้าน ไม้แล่นตินดั้ง คือไม้เหลี่ยมขนาดโดยประมาณ 4×7.5 เซนติเมตร หรือไม้ไผ่ ลำ วางยึดประกอบด้านข้างระดับกึ่งกลางดั้ง มีความยาวจากจั่วหน้าเรือนถึงจั่วหลังเรือน ระดับข้าวย้านจะอยู่ช่องกรุระดับที่ ๓ หากมีจั่วกรุกันห้อง จะเว้นช่องที่ ๓ เพื่อให้ข้าวย้านลอดผ่าน

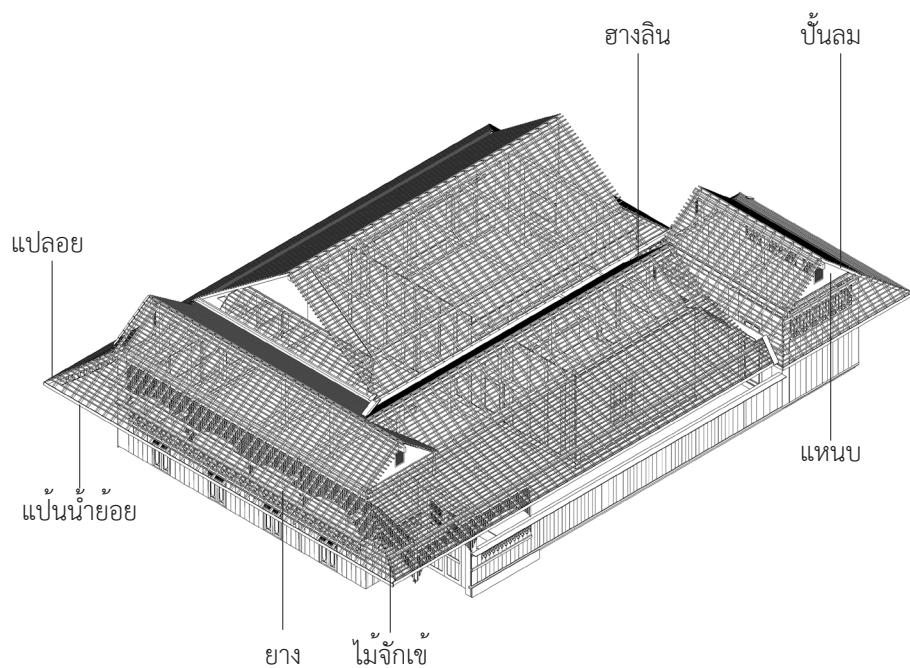
๑๖. ยาง (เต้า) คือไม้เหลี่ยมแบบ ขนาดโดยประมาณ 5×30 เซนติเมตร ยางโดยประมาณ 70 เซนติเมตร ทำหน้าที่รับส่วนล่างของโครงหลังคาก็ แปลอย โดยลดพานรากลั่ปaley เสา ยื่นออกไปประมาณ $40-50$ เซนติเมตร

๑๗. ยางคำ คำยัน หรือ ทวย คือไม้เหลี่ยมแบบ ขนาดโดยประมาณ $5 \times 10-15$ เซนติเมตร ยางโดยประมาณ $70 - 100$ เซนติเมตร ยึดติดระหว่างห่วงส่วนปลายเต้า และส่วนบนของเสาโดยการเสาะร่องเข้าเดือย ทำหน้าที่รับน้ำหนักจากเต้า ถ่ายเทจากชายคาลงสู่เสา ยางคำมักถูกแกะสลักให้สวยงาม บางแห่งเป็นไม้เหลี่ยมตรง บางแห่งแต่งให้โค้งงอ ยางคำมักติดตั้งที่ข้างและหลังเรือน ไม่นิยมไว้หน้าเรือน

๑๙. ไม้จักรี้ คือไม้เหลี่ยมขนาดเท่ากับคาน (แป๊ป) ขนาดโดยประมาณ 4×7.5 – 5×10 เซนติเมตร คือไม้ยึดติดกับปลายเสาในที่รับส่วนล่างของโครงหลังคาที่มุ่งบรรจบกันของชายคาด้านยาวและด้านสักด้ จึงอยู่แนวเดียวกับสันหลังคาที่บรรจบกัน ทำหน้าที่เหมือนคาน แต่ตำแหน่งอยู่ตรงมุมบรรจบของชายคาด้านยาว

๒๐. กalon ก้อย คือไม้เหลี่ยมขนาดเท่าคาน ยื่นจากปลายเสาด้านสักด้ ยึดติดกับเสาโดยทำเดียวกับรู และมียางค้ำยันจากจุดกลางกalon ก้อย เลี้ยงลงไปยึดกับเสาเพื่อรับน้ำหนัก ทำหน้าที่รับหลังคาปีกนก (ไขราปีกนก) ฐานของปีกนกไม่เชื่อมติดกับกันสาด (ไขรากันสาด) ซึ่งวิ่งตามแนวยาว

๒๑. ยางลิน (raiglin) คือรางน้ำอยู่ระหว่างชายคาบรรจบ หากตัวเรือนมี ๒ จั่ว เพื่อรองรับน้ำฝนไม่ให้หลงสูญเรื่อน ลาดยาวจากหน้าเรือนwang ต่ำลงมาทางหลังเรือน แต่เดิมใช้ไม้ชุงทั้งตนบุดเป็นรยางยาวตลอดเรือน ภายหลังใช้ไม้แผ่น ๓ แผ่นประกับกันให้เป็นรยางและยาขันกันรั่ว ปัจจุบันใช้รยางสังกะสีแทน โครงสร้าง wang อยู่บนไม้คานซึ่งเป็นไม้เหลี่ยมพัดยึดติดกับเสา

ภาพแสดงโครงสร้างหลังคา

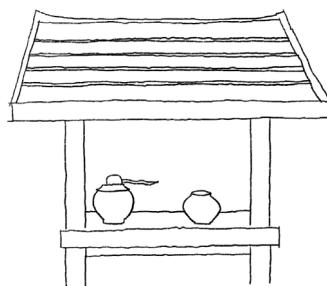
องค์ประกอบเพิ่มเติม

๑. บันได บันไดขึ้นเรื่องด้านหน้าเป็นบันไดหลัก และอาจมีบันไดส่วนอื่นของเรือน เช่น ด้านหลังเรือน หรือ ด้านข้าง

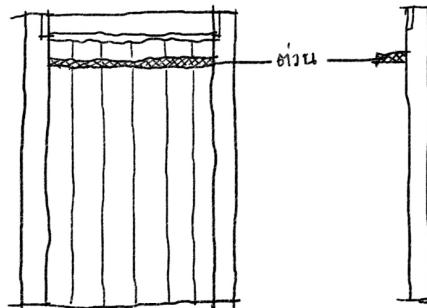
๒. เสาเหล็ก宏大 คือเสาที่ใช้ผูกหามา โดยยึดกับโครงสร้างบันได

๓. ขาน้ำ (ร้านน้ำ) คือชั้นขนาดเล็กตั้งหม้อสำหรับใส่น้ำเพื่อดื่ม ตั้งไว้ด้านข้างบริเวณชานหน้าเรือน หน้าเรือน หรือหลังเรือน ยกระดับสูงประมาณ ๘๐ – ๑๒๐ เซนติเมตร โดยมีไม้คานยึดติดกับเสาวางแผ่นไม้ตั้งหม้อน้ำ บางพื้นที่ทำหลังคาทรงจั่วเล็กๆ คลุม หม้อดินบรรจุน้ำมีคุณสมบัติรักษายความร้อนได้ดี ทำให้น้ำเย็นสดชื่นตลอดด้าน

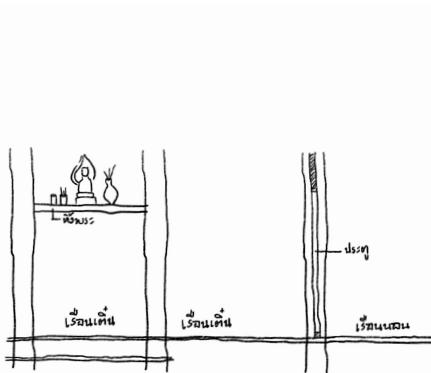
๔. ตวน คือชั้นสำหรับเก็บของที่ประกอบติดกับโครงสร้างเรือน ทำด้วยไม้ไผ่ หรือไม้จริง ขนาดโดยประมาณ ยาว ๐.๕๐ – หนา ๒.๐๐ × ๒ - ๓ เซนติเมตร วางหรือขัดกันเป็นตะแกรง มีความยาวเท่ากับช่วงเสาที่จะวางตัว ติดตั้งอยู่ระดับข้อและแปบทัวเสา มักทำไว้ระดับเดียวกับชานหน้าใน

ภาพแสดงขาน้ำ

ภาพแสดงตวน

ภาพแสดงที่ตั้งพระ

๕. ที่ตั้งพระ แต่เดิมชาวล้านนาไม่ประดิษฐานพระพุทธรูปไว้ในบ้าน เพราะถือว่าเป็นที่อยู่ของคน (ผีปู่ย่าหรือฝีเรือน) ไม่ใช่ที่อยู่ของพระ แต่เรื่องนbagang แห่งจะปลูกหอพระไว้นอกเรือน สร้างหน้าต่างเรือนแล้วอึ้งมือไปจับแก่นหรือถวายข้าวพระได้ ภายหลังได้ทำประดิษฐานไว้ในเรือน โดยทำเป็นที่ตั้งพระ ลักษณะเป็นชั้นไม้มกว้างโดยประมาณ ๒๐ - ๓๐ เซนติเมตร ติดไว้กับฝาเรือนเดินผ่านทิศตะวันออก ความยาวตลอดช่วงเสา สูงโดยประมาณระดับศีรษะหรือสูงกว่าเล็กน้อย

ภาพแสดงที่ตั้งผีปู่ย่า

๖. ที่ตั้งผีปู่ย่า คือที่ที่ประกอบด้วยพานหรือถาดใส่ดอกไม้รูปเทียน จากการเช่นไห้ผีปู่ย่าปีละ ๒ ครั้ง คือวันสงกรานต์และวันออกพรรษา ยืดติดกับฝาด้านตะวันออก ทั้งติดเสามงคลหรืออยู่ระหว่างเสามงคลและเสาท้าย การปูนนิบติดต่อฝีเป็นหน้าที่ภารยาของเจ้าเรือน และตกทอดไปทางสมาชิกครอบครัวที่เป็นหญิง

๖

พิธีกรรม
และความเชื่อ^๑
การสร้าง
เรือนล้านนา^๒

^๑ สนับน ธรรมธิ, พิธีกรรมและความเชื่อของการปลูกเรือนล้านนา”, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (เชียงใหม่, สุเทพการพิมพ์, ๒๕๕๐) หน้า ๑-๘๔, ๑๐๓-๑๗๖.

การให้ความสำคัญของชัยภูมิการสร้างบ้านแบบเมืองเป็นต้นแบบของการหาชัยภูมิสำหรับการสร้างบ้าน ดังปรากฏในต่อๆ ๆ ที่กล่าวถึงลักษณะที่ดินตลอดจนพิศทางของสิ่งที่เชื่อว่าจะมีผลต่อการดำรงชีวิต เช่น จอมปลวก ต้นไม้ เป็นต้น นอกจากนี้ การดำเนินการในการปลูกสร้างบ้านเรือนยังต้องมีพิธีกรรมตามความเชื่อเกือบทุกรายละเอียดขั้นตอนของการดำเนินงาน ทั้งนี้เป็นเพราะชาวล้านนาต้องการความมั่นใจ มั่นคง อบอุ่นและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ลักษณะที่ดินสำหรับปลูกบ้านเรือน

ตามคติความเชื่อของชาวล้านนา หากจะหาที่ดังบ้านเรือน ในทำรากล่าวว่าให้พิจารณาดูลักษณะของแผ่นดินนั้นก่อน ซึ่งหลักการพิจารณาไม่ต่างกันว่าไว้ว่า

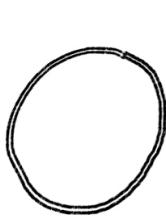
“แผ่นดินที่ดี มีผิวดังเดือนออกน้ำ อยู่ที่นั้นมีข้าวของมาก บอยากกลัน จักมีลูกหาก敦 หัวพระญาจกยกหอยจะแล” ความว่า แผ่นดินใดที่มีผิวน้ำ มีราศี ดุจพระจันทร์ ข้างขึ้น หากปลูกเรือนตรงนั้น จะมีข้าวของสมบูรณ์ ไม่มีอดอยาก หากประสงค์จะมีลูก ก็จะได้ลูกเงิงหกคน ผู้มีศรัทธาตั้งแต่แรกน้ำลงจะยังคงสร้างเรือนอยู่

“ดินแคนลัณฐานดังเดือนเพ็ง อยู่ที่นั้นจักมูลด้วยข้าวของล้มปัตติมากนักจะแล” ความว่า แผ่นดินใดมีสันฐานกลมดังเดือนเพ็ญ หากปลูกเรือนอยู่ที่นั้นก็จักมั่งคั่งด้วยทรัพย์สมบัติ

“ดินดังชินจั่วตاي อยู่ที่นั้nmักเป็นพญาอี เป็นทุกชนิด ท่านมักบีบเปลี่ยนแล” ความว่า แผ่นดินใดมีสีคล้ำจืดมัวหมองดังสีเนื้อวัวต่ายแล้ว หากปลูกเรือนอยู่ มักเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นทุกข์และมักมีคนคอยเบียดเบียนอยู่เสมอ

“ดินที่ได้มีลักษณะดังหมู้า อยู่ที่นั้นจักตาย ผิบอันจักเป็นพยาธิหามิตรหายบได้ จักได้เมียอยู่คุณนั่ง ลูกบ่มแล” ความว่า ดินที่ได้มีรูปร่างสันฐานเรียวเรี้ดดังหมู้า ปลูกเรือนอยู่ที่นั้nmักเสียชีวิต หรือไม่อย่างนั้นก็มีโรคภัยเบียดเบียน ไร้ญาติขาดมิตร หากปราบนากระจะได้ภาระหนี้คุณแทบทบุตรไม่ได้”

“ดินที่ได้ ผิวดังกระหมงหัวช้าง อยู่ที่นั้นเลี้ยงวัวควายแพร่แล” ความว่า ดินที่มีวรรณะดังกระโพงหัวช้างถ้าปลูกเรือนอาศัยอยู่ที่นั้นจะประสบความสำเร็จด้านการเลี้ยงปศุสัตว์ประเภทวัวควาย จะแพร่ขยายเพิ่มจำนวนโดยเร็ว

ภาพแสดงที่ดินมีสันฐานกลม

ภาพแสดงที่ดินมีลักษณะตั้งหูม้า

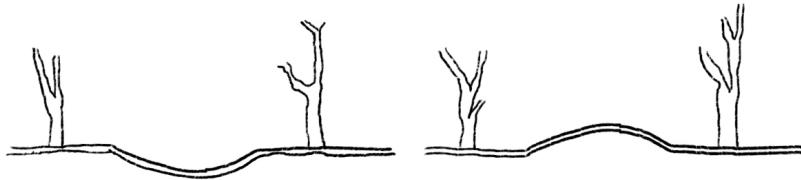
ภาพแสดงที่ดินลักษณะคระหมงหัวช้าง

“ดินที่ได้ ดมดูสาบหวานๆ ดังอัน ซึ่อคืนสมณพราหมณ์ อยู่ที่นั้นสำราญบาน ใจ มีล้มปัตติเข้าของ ข้ายิ่งขายมากแล” ความว่า ดินที่ได้มีกลิ่นหอมหวาน ได้เช่นว่า “ดิน สมณพราหมณ์” หากปลูกเรือนอาศัยจะพบแต่ความสุขสำราญบานใจ มีสมบัติข้าของ และมากด้วยบริวารชายหญิง

“ดินที่ได้ลัณฐานตั้งหูบุน อยู่ที่นั้นวุฑติ มีพื้นอ่องสหายมากพิชชะของปลูกก็ดี มากแล” ความว่า ดินที่ได้มีลักษณะเหมือนมีหูม้าชอนໄใช่ให้ผิดนิพุขนั้น ปลูกเรือนอยู่จะ พบกับความเจริญ (วุฑฒิ) มากด้วยญาติมิตรสหาย พืชผล (พิชชะ) งอกงาม อุดมสมบูรณ์ แล

“หากจักสร้างหอยอเรือน หรือพิจารณาดูดังนี้ ที่ได้สูงสีแจ้งแห่งท่ามกลางตា ลักษณะดังของเตาหอย นั่งบูลงุ่นเท้าด้วยข้าวของ เป็นที่เล็กน้ำ ที่ได้สูงท่ามกลางเหมือน นอนองเตาข้าว มากเป็นถ้อยคำ มีโรคพาทยาธี ท่านจักคร่าขาวีบ่ขาดชะแล ที่ได้ลักษณะตั้ง ชาธู จักมีเข้าของช้าม้าวัลวาย ที่บ้านได้มีไม้ใหญ่บุนหัว จักฉบิบทายบต์แล” ความว่า หากจะสร้างบ้านเรือนให้พิจารณาดูว่า เนื้อที่ได้สูงรอบด้าน สำนตระกลางมีระดับต่ำคล้าย กระดองเดาหอย เป็นเคราะห์อุดมด้วยทรัพย์สมบัติ เนื้อที่ได้มีลักษณะสูงตรงกลางเหมือน กระดองเดาค่าว่า หากปลูกบ้านอยู่นักภูก็ถือคดีความ ภูกเบียดเปลี่ยนโรคภัย รวมทั้งภู กเบียดเปลี่ยนจากมนุษย์ด้วยกัน เนื้อที่ได้มีสันฐานเป็นเหมือนรูปคันธูจะทำให้มีข้าของ ช้างม้าวัลวาย เนื้อที่ได้มีตนไม้ใหญ่บุนหัวเป็นที่อัปมงคล พบแต่ความพินาศินหาย

“ดินที่ได้ สันฐานตั้งผิวนกยูง อยู่ที่นั้นมีข้าของเงินคำ ลัมปัตติมาก เตชะยศ ศักดิ์มาก จักได้เมียเจ็ดคนแล” ความว่า ที่ดินใดที่มีสันฐานเลื่อมรายดึงสีขันนกยูง ถ้าได้ ปลูกเรือนอาศัยก็จะร่ารวยทรัพย์มีเดชและศักดิ์ที่สำคัญ เจ้าของเป็นชายจะได้บรรยาย ถึงเจ็ดคน

ภาพแสดงที่ดินมีลักษณะคล้ายกระดองเด่าหมาย

ภาพแสดงที่ดินมีลักษณะคล้ายกระดองเด่าค่าว่า

ตำราถูกชนะที่ศินบังตำรา เรียกลักษณะที่ดินว่า “ขบวน” ซึ่งคำนี้ได้จากการขันตันเรื่องว่า

“จักรอบบ้าน แปลงขอบบ้านดังนี้ ดีแลร้ายจุ่งผ่อและพิจารณา” ความว่า หากจะสร้างบ้านจะตีหรือร้าย โปรดูและพิจารณาต่ำร้านี้

“มาดังตัวนั้น มักฉิบหายแลบดี, เป็นสามแจ่งน้อุดมดีแล, เป็นขอบตั้งกง รูบ บดี ฉิบหายแล, เป็นดังใบเม็ด บดี ฉิบหาย, ขอบเป็นสีแจ่งดังนี้ บัวร่มมวลด้วยข้าว ของ, เป็นดังหน้าราก และหน้าพรหมดั่งนี้ทุกธีมาก, เป็นขอบยาวดั่งชั่วคนໄต่ สมฤทธิ์ ชูอัน...” ความว่า เนื้อที่ไม่มีสันฐานกกลมดั่งวงอาทิตย์ มักฉิบหาย, ลักษณะสามเหลี่ยม อุดมสมบูรณ์ดี, ลักษณะคล้ายรูปนู้หิ้นสาย ไม่ดี, ลักษณะคล้ายใบเม็ดมักฉิบหาย, เป็นรูป สีเหลี่ยม บริบูรณ์ด้วยข้าวของ, ลักษณะคล้ายรูปหน้าพระราหู หรือพระพรหม มือทธิฤทธิ์มาก, ลักษณะยาวเหมือนสะพาน สมประณานาทุกประการ

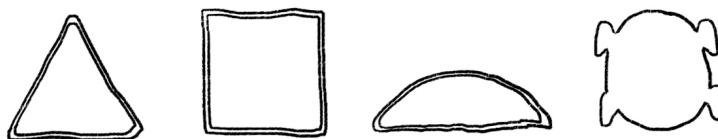
“ที่ดินใดมีลักษณะเป็นขอบดั่งงกตั้งนี้ แฟ้ (อ่าน-เบี้ย) เจ้าเรือนมักฉิบหาย เป็นขอบดั่งสะเพาข้าว สมฤทธิ์ด้วยเข้าของชูอัน เป็นขอบดั่งเต่า มักฉิบหายแล เป็น ขอบดั่งราชสีห์ มักฉิบหายวายของ” ความว่า ที่ดินใดมีลักษณะคดเคี้ยวหวานเหมือน เขางงกต ย่อมมีผลร้ายแก่เจ้าเรือนลักษณะคล้ายเรือสำเภาเอียง มักฉิบหาย ลักษณะ คล้ายเรือสำเภาอย่างมุ่ดด้วยข้าวของทุกประการ ลักษณะคล้ายเต่ามักฉิบหาย และ ลักษณะคล้ายดั่งราชสีห์ก็จะฉิบหาย ข้าวของวอดวาย

ขบวนบ้านนี้ สามารถนำไปใช้ในการพิจารณาที่ดินสำหรับปลูกบ้านรวมไปทั้ง การพิจารณาเลือกทำเลในการสร้างเมือง และที่ตั้งของวัดวาอาราม ดังความตอนท้ายของ ตำราว่า

“ผู้ว่าจักแปลงขอบบ้าน ขอบนี้เมื่องแลบวนวัดวาอาราม หื้อพิจารณาผอๆ ขอบดีกีดี ขอบบดี กียอมหื้อบังเกิดเป็นภัยดังว่าแล”

ที่ดินลักษณะสันฐานกลม ที่ดินลักษณะคล้ายรูปบุ้นจั่นสาย ที่ดินลักษณะตั่งไข่มีด ที่ดินลักษณะคล้ายวัวกวน

ที่ดินลักษณะรูปสามเหลี่ยม ที่ดินลักษณะรูปสี่เหลี่ยม ที่ดินลักษณะสำเกาเอียง ที่ดินลักษณะคล้ายเดา
ต่ำราโบราณีชื่อ “โลกสมุติราช” กล่าวถึงการเลือกที่ดินสำหรับปลูกเรือนฯ

“ประการหนึ่งจักอาศัยอยู่เชิงในฐานะที่ได้ห่อเลี้งดูฐานะที่นั้นก่อน ผิว่าสูงทั้ก
ขันะ ต่ำอิสานขอสิหิลักษณะ อยู่ดี สูงปักจิมะ ต่ำบุพพะ ซึ่งติรัตนรัสรถี อยู่ดี, สูงทั้ก
ขันะ ต่ำอิสานไนย์ชื่อรูปลักษณะ อยู่ดี, ท่ามกลางสูงอยู่รอดชุม្លែ ชื่อสัคคราชาด ดีนักแล,
ผิว่าบุพพะต่ำแลแต่ต่ำ อิสานไนย์สูงชื่อ ชรา ปริบุณณาดีนัก, สูงทั้กขันะ แหงอืนต่ำชื่อส
วัณณะ ดีนัก, ผิว่าสูงปักจิมะชื่อธรนีสาร ดีนักแล” กล่าวถึงลักษณะต่ำที่ว่านี้ คือ

๑. ที่ดินทิศใต้สูงต่ำวันออกเฉียงเหนือต่ำชื่อ “สิหิลักษณะ”
๒. ทิศตะวันตกสูง ตะวันออกต่ำชื่อ “ติรัตนรัสรถี”
๓. สูงกลาง ด้านอืนต่ำลดลง ชื่อ “สัคคราชา”
๔. ตะวันออกต่ำ ทิศใต้ต่ำ ตะวันออกเฉียงใต้สูง ชื่อ “ชรา”
๕. สูงเฉพาะด้านทิศใต้ ด้านอืน ๆ ต่ำ ชื่อ “สุวัณณะ”
๖. สูงต่ำวันตกด้านเดียวชื่อ “ธรนีสาร”

ลักษณะทั้งหมดที่กล่าวมา เป็นลักษณะของที่ดินที่ตำราใช้คำว่า “อยู่ดี, ดีนักแล
และปริบุณณา (ปริบุณណ์) ดีนัก...” หมายความว่าเป็นทำเลหรือที่ตั้งอันควรแก่การปลูก
เรือนทุกประการ

การดูสี ดูลาย ดูกลิ่นดิน (คัมภีร์โภกสมมุติราช)

“ที่ดินได้ขาวหอมดั่งดอกบัว ที่นั้นพื้นอังหาราย ที่ไดหอมดั่งดอกแก้วและเค็ด เคล้า ที่นั้นอยู่ดีมีลูกหลาย ที่ไดดินแดงหอมดั่งโกฐสมอสมุลแวงหามากขัน อยู่ที่นั้นดีนัก ที่ไดเงินเข้มดกดี ที่นั้นดีนัก ที่ไดดินเหลืองดั่งขี้มีน ที่นั้นอยู่ห่านมักบูชา ที่ไดเป็นทบคดไป มา ลายตั้งงู อยู่บดี มักเลี้ยงแผล” ความว่า

๑. ที่ดินไม่มีสีขาว มีกลิ่นหอมเหมือนกลิ่นดอกบัว หากอาศัยอยู่ที่นั้น จะมีญาติ พี่น้องมากมาย

๒. ที่ดินไดมีกลิ่นหอมดุจกลิ่นหอมของดอกแก้ว (พิกุล) และกลิ่นหอมของดอก คัดเค้าเครือ ถ้าอยู่อาศัยที่นั้นจะมีลูกหลายคน

๓. ที่ดินไดมีสีแดงคล้ายสีของโภคสอหรือสมุลแวง หรือสีดังเปลือกขนุน หาก อาศัยอยู่ที่นั้นจะดีนัก

๔. ที่ดินไดมีกลิ่นเหม็นคล้ายขี้มีด ดี ที่ดินไดมีสีเหลืองดั่งสีขี้มีน หากอาศัยอยู่ ห่านมักยกย่องบูชา

๕. ที่ดินไดมีลักษณะทบคดเดียวไวปมา หรือลักษณะลายตั้งผิวของงู อย่าอาศัย ออยู่ เพราะอยู่ไปมักสูญเสียข้าวของสมบัติพัสดุในที่สุด

ที่ดินที่ไม่เหมาะสมสำหรับการตั้งบ้านเรือนอาศัย

“บดีแปลงเรือนกวางแม่น้ำห่าง หนองห่าง บ่าช้าห่าง วัดห่าง ทีบ้านห่าง”
ความว่า ไม่ควรสร้างบ้านเรือนคร่อมที่ต่าง ๆ คือแม่น้ำที่ไม่มีน้ำไหลผ่านแล้ว ถนนหนทาง ที่เลิกใช้แล้ว บ่าช้าร้าง วัดร้างและหมู่บ้านร้าง ทั้งนี้คงมีเหตุผลว่า ที่ดินดังกล่าวล้วนเป็น มงคลนาก่อน กล่าวคือ

๑. แม่น้ำเดิมเป็นที่ไหลผ่านทั้งลีงที่ดีและเลวร้ายโสโคริก

๒. ถนนหนทางเดิมเป็นทางผ่านของคน สัตว์ และภัยพิบัติ

๓. บ่าช้าเดิมเป็นที่ชุมนุมของผี

๔. วัดร้างเป็นสถานที่เคยเป็นศาสนสถาน

๕. หมู่บ้านร้าง อาจมีอัปมงคลอันเป็นเหตุให้ผู้คนล้มตายหรือหนีหายไป เพราะ ร้อนรนอยู่ไม่ได้

ด้วยเหตุนี้ จึงเชื่อว่าสิ่งที่เป็นเสนียดจัญไรคงยังคงผูกอยู่ ถ้าไปปลูกเรือนอาศัยอยู่ก็ถือว่า ที่อยู่ของตนนั้นตั้งอยู่บนแผ่นดินที่คุณอำนวยไว้แต่สิ่งไม่พึงประสงค์แก่ชีวิตและทรัพย์สินของครอบครัวตลอดไป

ยังมีที่ดินต้องห้ามที่โบราณเห็นว่าไม่ควรปลูกเรือนอาศัย นั่นคือที่ซึ่งอาจเป็นแหล่งรวมของสิ่งชั่วร้าย ดังปรากฏในตำราว่า

“ทุกกล้าให้มารอม คือว่า แปลงเรือนอยู่ใกล้แม่น้ำมารอมกัน ๑ หนทางหลวง ๑ ที่สบห้วยน้ำมารอมกัน ๑ ที่หงหงายผู้นี้ บดแปลงเรือนอยู่”

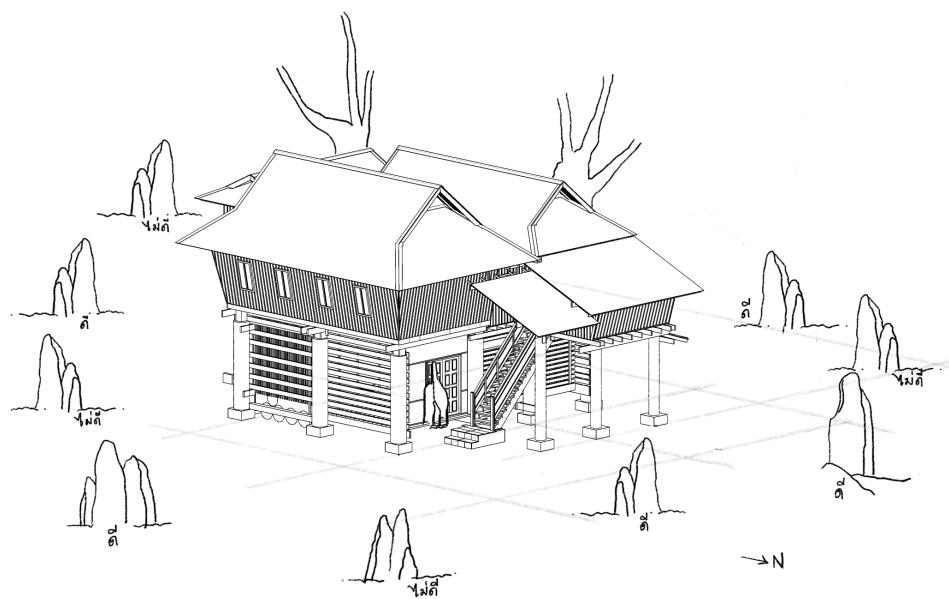
๖. ห้ามปลูกเรือนในที่ที่มีลิ่งจากทุกทิศให้มาร่วมกัน ได้แก่ “ปลูกเรือนใกล้แม่น้ำที่ให้มาร่วมกัน, ที่ดินที่เป็นสาราระ, ที่นินที่ลำหัวไห่มารบรรจบกัน ตามที่กล่าวในตำราโบราณ ท่านคงมีเหตุผลว่า ที่อันแม่น้ำหรือลำหัวไห่ให้มาร่วมกันนั้น ย่อมมีลิ่งที่ดีและร้าย ให้มารตามลำน้ำ และมาร่วมกัน ณ จุนนั้น เป็นเหตุให้สถานที่ว่าเป็นที่อับมงคล อีกประการหนึ่ง ถนนจึงถือเป็นทางสาราระ ยอมเป็นที่ลักจรของคน สัตว์ และมนุษย์ ภูตผี จึงไม่เหมาะสมที่จะปลูกเรือนอาศัยในบริเวณนั้น

“แปลงเรือนกวนหลัก กวนตอ กวนน้ำบ่อ กวนรูหลาวา กวนจอมปลวก กวนบวกค่วยบดี”

๗. ไม่ปลูกเรือนคร่อมหลัก ตอ บอน้ำ รูหลาวา จอมปลวก ปลักค่วย “น้ำบ่อ รูหลาวา จุ่มปลวกก็ดี แม่น้ำก็ดี บากค่วยก็ดี สาระ ตะพัง ใบกระมีก็ดี น้ำเหมืองก็ดี บดดีกุม บดดึงบ้านเรือน บดแปลงสวนแปลงนา ตั้งเรียงอยู่ ชิดน้ำ”

๘. แม่น้ำ สาระน้ำที่ถูกขุดขึ้น ลำเหมือง ตระพัง (แองน้ำที่เกิดขึ้นเอง) ไม่ให้กุมเพื่อสร้างบ้านแปลงเมือง

สำหรับเหตุผลนอกจากจะได้รับผลกระทบคือความไม่เป็นมงคลที่เรียกว่า “จีด” แล้ว โบราณอาจมองว่าสถานที่ที่เกิดจากการทับกุมแหล่งน้ำนั้น ดินจะอ่อนตัวยุบง่าย ไม่เหมาะสมที่จะเป็นที่ตั้งของตัวอาคารบ้านเรือนและไม่เหมาะสมที่จะเป็นแปลงหรือที่ดินสำหรับการเกษตร

ภาพแสดงเรื่อง จอมปลวก ต้นไม้

jomplawg

ສິ່ງທີ່ເກີດບນັືນດິນອ່າງທີ່ໃຫ້ໂບຮານທ່ານໃຫ້ຄວາມສໍາຄັນທາງຄວາມເຂົ້າສິ່ງນັ້ນຄື່ອງ “ຈອມປລວກ” ກາຣທີ່ຈະສ້າງບ້ານແປລງເຮືອນອູ້ ລຸນ ສຖານທີ່ໄດ້ ຈຶ່ງມົວິປີຈາຣານໃນກາຣເລືອກ ພົບຕື່ອງທີ່ໄດ້ຮັບຕື່ອງ ຮົມເຖິງວິວິປົບຕື່ອງຈອມປລວກ ທັງນີ້ຕໍ່ກ່າວໂບຮານໄດ້ຈັ້ນແນະໄວ້ຢ່າງນ່າສັນໃຈດັ່ງ ຈັກລ່າວສົງລຳດັບຕ່ອງໄປ

ກ່າວສົງຈອມປລວກປົກຕິສ້າມໄໝຈໍາເປັນຂາວລ້ານນາຈະໄມ່ທໍາລາຍສົງຂັ້ນມື້ອ້າມເປັນ ລາຍລັກໜີໄວ້ດັ່ງປຣາກຄູໃນຄົມກົງ “ຮຽມດາຈາຈິຕ” ວ່າ “ຊຸດຈຸມປລວກທີ່ເພີ່ງກີ້ຈີດ” ຄວາມ ວ່າ ຊຸດຈອມປລວກໃຫ້ຮານເສນອໜ້າດິນກີ້ຈີດ ບໍ່ໄປແນ່ນຳຈຸດ ຍິ່ງຈ້າງຊຸດທໍາລາຍແລ້ວ ສ້າງບ້ານເຮືອນທັບລົງໄປກີ້ຈະປະສົບກັບຄວາມຫາຍນະໃນໄມ່ຈ້າ ເຊັ່ນເດືອກກັບຄົມກົງ “ຮຽມດາ ສອນໂລກ” ໄດ້ກ່າວໄວ້ວ່າ “ຈຸມປລວກ ຕັດ ພັນກຸ່ມເລີຍແລ້ວດັ່ງບ້ານເຮືອນອູ້ກີ້ຈຸດທ່າຍ”

ແນວທາງປົບຕື່ອງຈອມປລວກໃຫ້ໂທ່າຍ

“ຈຸມປລວກອູ້ທີ່ກ່າວສົງລຳດັບຕ່ອງໄດ້ ບໍ່ ດີ ທີ່ເອາເຂົ້າທອກດອກໄມ້ ກລ້ວຍອ້ອຍ ແກ້ງລົ້ມ ແກ້ງຫວານບູ້ຈາກແລ້ວຊຸດເລີຍເລື່ອງ ບໍ່ອັນໄຟຈັກໄໝ້ເຮືອນ”

๑. ຄ້າຈອມປລວກອູ້ທີ່ກ່າວສົງລຳດັບຕ່ອງເສີຍໄດ້ຂອງບ້ານເຮືອນນັ້ນໄມ້ດີ ໃຫ້ເອາຂ້າ ຕອກດອກໄມ້ ກລ້ວຍ ອ້ອຍ ພຣ້ອມອາຫາຮາຄາວາງວານທໍາກາຮເຊັ່ນບູ້ຈາກກ່ອນ ແລ້ວຈຶ່ງຊຸດອກໃຫ້ ມົມດໄມ່ອ່າງນັ້ນໄຟຈະໄໝ້ບ້ານ

“ຈຸມປລວກອູ້ທີ່ກ່າວໄດ້ ບໍ່ ດີ ຈັກເລີຍທນ ສັງ ຄວາຍ ທີ່ເອານາກພຣ້ວງບູ້ຈາກ ແລ້ວຊຸດເລີຍ ເລື່ອງເທວະໝາຍ”

๒. ຄ້າຈອມປລວກອູ້ທີ່ກ່າວສົງລຳດັບຕ່ອງໄດ້ ຈະມືຜລເສີຍຕ່ອົດນອງແລະວ່ວຄວາຍ ໃຫ້ເອາ ມະພຣ້ວເຊັ່ນບູ້ຈາກ ແລ້ວຊຸດອກໃຫ້ໜົດ

“ຈຸມປລວກອູ້ວັນທຸກແຈ່ງໄດ້ ບໍ່ ດີ ກະທຳໄວ້ໄສ່ນາບ່ພອກິນສັກເທື່ອ ທີ່ເອາຂ້າວຂອງ ດອກໄມ້ ບູ້ຈາກແລ້ວຊຸດເລີຍເທວະໝາຍ ລວດສັງເລີຍ”

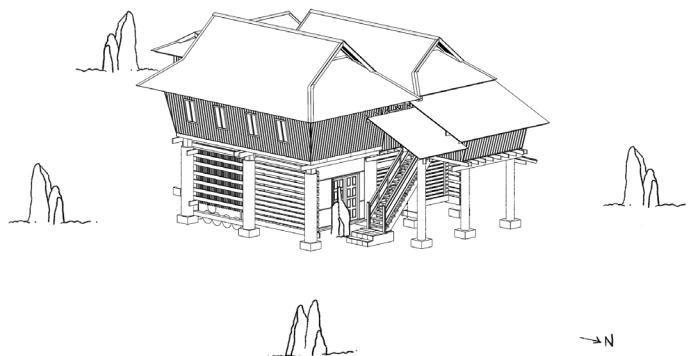
๓. ຄ້າຈອມປລວກອູ້ທີ່ກ່າວສົງລຳດັບຕ່ອງເສີຍໄດ້ນັ້ນໄມ້ດີ ທໍາໄ່ ທໍານາ ໄມ່ພອກິນ ໃຫ້ເອາ ຂ້າວຂອງ (ເຄື່ອງເຊັ່ນ) ແລະດອກໄມ້ທໍາກາຮເຊັ່ນບູ້ຈາກ ແລ້ວຊຸດທໍາລາຍພຣ້ອມທໍາພິຣີ “ສິ່ງ” ດື່ອ ເຊັ່ນສຽງເສີຍຕາມຄວຮ

“จุ่มปลวกอยู่วันออกแจ่งเห็นอ บดี มักเป็นความ พื้น้องซึ้ง หือเอ่าเข้าตอก
ตอกไม้ แกงส้มแกงหวาน ปูชาด้วยเข้าน้ำ แล้วชุดมังเสียลาดลั่งทวย อย่าได้อea
ไว้”

๓. ถ้าจอมปลวกอยู่ที่จะวันออกเฉียงเห็นนั้นไม่ได้ มักถูกถือคิดความ ญาดิพี
นองเกลียดซัง ให้อาข้ำตอกดอกไม้ อหาราหวานและน้ำเช่นบูชา แล้วชุดทำลายเสีย
พร้อมนั้นให้ทำพิธี “ส่ง” คือการ เช่นสรวงด้วย

“จุ่มปลวกทัดประตูบ้าน ประตูเรือน บดี ขีดนัด หือเอ่าเข้าต้ม เข้าหนม ตอกไม้
บูชาแวงชุดเสียแล”

๔. ถ้าจอมปลวกอยู่ตรงประตูบ้าน ประตูเรือนนั้นไม่ได้ ให้อาขنمและดอกไม้
เช่นบูชาแล้วชุดเสีย

ภาพแสดงตัวอย่างจอมปลวกให้ไทย

แนวทางปฏิบัติและพิธีกรรมจอมปลวกให้คุณ

“จุ่มปลวกอยู่หนึ่นวันออก ห้าง ๓๒ วา เทวดาอยู่หันรักษาข่าวของที่ จักได้ลากะ
อย่าได้กระทำร้ายแก่จอมปลวกนั้น”

๑. ถ้าจอมปลวกอยู่ทิศตะวันออกห่างตัวเรือนไป ๓๒ วา ตรงนั้นเทวดาอยู่รักษา
เจ้าของที่จะลาภ อย่าชุดทำลายจอมปลวกนั้น

“อยู่หนึ่นวันตกห้าง ๑๐ วา จำเริญข่าวของ หือปูชาด้วยเข้าตามเข้าหนนมลูกสมໍ
ของหวาน”

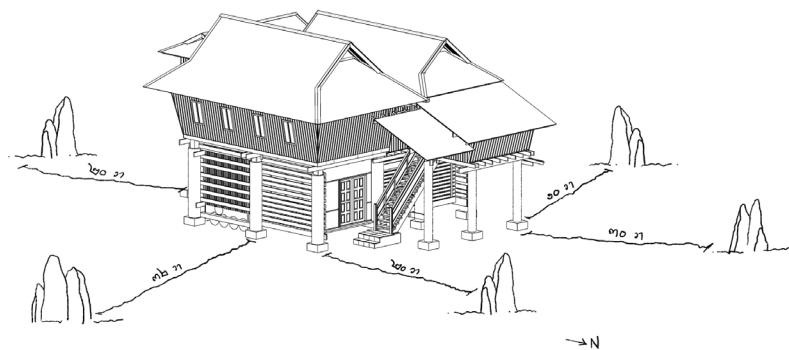
๒. ถ้าจอมปลวกอยู่ทิศตะวันตกห่างตัวเรือนไป ๑๐ วา ให้บูชาด้วยขันมผลไม้
จะเจริญไปด้วยโภคทรัพย์ ข่าวของ

“อยู่หนึ่นวันตกแจงเหนือ ห้าง ๓๐ วา ดี มีลูกยิงชาย เพื่อนบ้านหลวงหลาย
จำเริญข่าวของ หือເວັກລ້າຍ อ้อย หมาก พลູ ບູຈາ”

๓. ถ้าจอมปลวกอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ห้างตัวเรือนไป ๓๐ วา นั้นดี จะ
ได้บุตรธิดาทั้งหญิงและชาย มากมายด้วยเพื่อนบ้าน เจริญด้วยข่าวของสมบัติ และครัวจัด
กล่วย อ้อย หมาก พลູ ບູຈາ

“จอมปลวกอยู่ใกล้ ๒๐ วา มีช้างแม่ ขัคุน จำเริญดี หือปูชาด้วยนำ้มືົງ ນ້ຳອີຍ
เข้าและอาหารดี อย่าได้กระทำร้ายแก่ปลวกนั้นเทอะ”

๔. ถ้าจอมปลวกอยู่ทิศใต้กีดตาม ห้างจากตัวเรือนไป ๒๐ วานั้นดี จะมีช้าง
มา ข้าทาสบริวารและเจริญรุ่งเรือง ให้บูชาด้วยนำ้มືົງ นำ້ອຍ ข้าวปลาอาหาร อันประณีต
อย่าได้ชุดทำลาย

ภาพแสดงตัวอย่างจอมปลวกให้คุณ

ต้นไม้

สิ่งที่เกิดบนผืนดินอีกประหนึ่งที่มีผลทางความเชื่อ
พิจารณาคัดเลือกผืนดินที่จะสร้างบ้านเรือน นั่นคือ “ต้นไม้” การดูที่ดินนอกจากจะดู
ลักษณะยังถึงสิ่งที่เกิดบนดินอย่างน้อยก็จะบ่งบอก สิ่งที่ตามมาคือต้นไม้

ต้นไม้ที่มีอยู่เดิมถ้าอยู่ในทิศทางถูกต้องตามตำรา ก็ถือเป็นส่วนประกอบหนึ่ง
ของการตัดสินใจเลือกที่ดิน หรือหากไม่มีทางเลือกก็อาจต้องขุดโคนทำลายและปลูกต้นใหม่
ที่ไม่พึงปรารถนาทัดแทน

ต้นไม้ที่ไม่ควรมี

“วันอุกบดีไม้แล้ว หนใต้วยไม้ต้นกลวย หนวันตกลอยไม้เจ้า หนเหนืออย่างไม้
ไม้เดื่อ”

๑. ทิศตะวันออก	ไม่ควรมี ต้นโพธิ์
๒. ทิศใต้	ไม่ควรมี ต้นกลวย ต้นนุน
๓. ทิศเหนือ	ไม่ควรมี ต้นมะเดื่อ

ต้นไม้ที่ไม่ควรอยู่ใกล้เรือน

“ต้นกลวย ไม้แค ไม้ตีนเป็ด ไม้หัน มากแรง มากหุง ไม่กุ่ม ไม้ตาเดือ ไม้หมู
นี้ บดีปลูก บดีไว้ใกล้เรือน เจร้าเรือน อยู่บุญมิแล่”

๑. ต้นกลวย
๒. ต้นแค
๓. ต้นตีนเป็ด (พญาสัตตบรรณ)
๔. ต้นชันนุน
๕. ต้นถั่วแรง
๖. ต้นกระหุง
๗. ต้นกุ่ม
๘. ต้นยอ

เมื่อถึงคราวเติบโตขึ้น จะมีกิ่งก้านและร่มใบปักคลุมหลังคาบ้าน ก็อาจจะ
ประสบภัยความหายนน

ต้นไม้มงคล

กำหนดชนิดและทิศทางดังนี้

“...หนูพูพะหือไว้ไม้ขาม ไม้ไผ่ หนาคเนย์ไว้ไม้สุระพี ไม้แคน ไม้ราก หนักขิน ชหือมีไม้ม่วง ไม้ราก หนหรดไว้ไม้แคน หนปัจจิม หือมีขัน ไม้หนุน ไม้ขามบ้อม หนเพียบ ไว้ไม้จำ戎 ปอ ไม้ทัน หนอุตระไว้ไม้พร้าว ไม้กวาง ไม่มากนน ไม้ทัน หนอสานหือมีไม้ มากพิน มีไม้มวลดູງມีไว้กຸຫຼົມ จำเริญด้วยข้าวของสมบัติมากนักแล”

๑. ทิศบูรพา	ทิศตะวันออก	ต้นมะขาม ต้นไผ่
๒. ทิศอาทิตney	ทิศตะวันออกเฉียงใต้	ต้นสารภี ต้นแคน ต้นไผ่ราก
๓. ทิศทักษิณ	ทิศใต้	ต้นมะม่วง ต้นไผ่ราก
๔. ทิศหรดี	ทิศตะวันตกเฉียงใต้	ต้นแคน
๕. ทิศปัจฉิม	ทิศตะวันตก	ต้นสมча ต้นขันนุน ต้นมะขามป้อม
๖. ทิศพายัพ	ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ	ต้นพันจำ ต้นปอ ต้นพุตรา
๗. ทิศอุดร	ทิศเหนือ	ต้นมะพร้าว ต้นทองกวาว ต้นสมอ ต้นพุตรา
๘. ทิศอิสาน	ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ	ต้นมะตูม

จะนั้นที่ดินใดที่เป็นที่อยู่อาศัย ถ้ามีต้นไม้เข็นตามทิศทางดังกล่าวให้คงไว้ หากไม่มีก็ควรหมายปลูกจักว่าทุกๆ จำเริญด้วยข้าวของสมบัติ คือเจริญด้วยข้าวของสมบัติมากนักแล

การเลือกทำเลสำหรับปลูกเรือน

การมีที่ดินที่มีขอบเขตเป็นบริเวณหลักแล้ว สิ่งที่จะต้องคิดคำนึงก็ต่อไปคือการหาทำเลที่เหมาะสมที่จะเป็นที่ตั้งของตัวอาคาร ซึ่งตามความเชื่อ อาจมีวิธีการเลือกบริเวณอย่างน้อยสองวิธี คือ ดูตามตารางและวิธีเสี่ยงทาย

วิธีดูตามตารางใบรายกำหนด (หมายถึงวันที่ติดนบริเวณกันมาก)

ทิศตะวันออก

ทิศเหนือ		ทิศใต้		
เรือนเศรษฐี ดีนัก	เรือนพระยา สุขชัย ไม่ดี	เรือนพระยาสรี สุทธิ์พานะ ดีนัก	เรือนช่างลักษ์ ไม่ดี	เรือนผีเสื้อ ไม่ดี
เรือนเจ้ามโนหสณ ดีนัก	เรือนพระหมณ์ ไม่ดี	เรือนทุคตะ [*] ไม่ดี	เรือนผีทักษิน [*] ไม่ดี	เรือนช่างซิง ไม่ดี
เรือนคนบุญกัน ดีนัก	เรือนพ่อค้า [*] ปานกลาง	เรือนนางสีดาเงี้ยห์ ไม่ดี	เรือนเศรษฐี ดีนัก	เรือนมูลหลวง ดีนัก
เรือนศัตรู ไม่ดี	เรือนกฎหมาย [*] ดีนัก	เรือนพระหมณ์ ไม่ดี	เรือนช่างแก้ว [*] ดีนัก	เรือนสะค่วย ดีนัก
เรือนคนทั้งหลาย อยู่ ดีนัก	เรือนสัพพะ [*] เคราะห์ ไม่ดี	เรือนนางวิสาขा ดีนัก	เรือนพระยา [*] เวสันดร์ ดีนัก	เรือนยาจก ไม่ดี

ทิศตะวันตก

วิธีเลี่ยงทาย (เมมาร์สำหรับที่ดินบริเวณเล็ก)

หากไม่แพ้ปั้ง (ด้วยรา) มา ๔ ใบ แต่ละใบห่อสิงต่าง ๆ คือ

๑. หอเศษดิน
๒. หอเปลือกไม้
๓. หอข้าวเปลือก
๔. หอลูกทิน
๕. หอเปลือกไข่
๖. หอดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม
๗. หอผอมยุ่ง
๘. หอถ่านไฟ

จัดเครื่องสักการะอันประกอบไปด้วย รูป ๕ คู่ เทียน ๕ คู่ ข้าวตอกดอกไม้ตามควรพร้อมเงิน ๑ แอบ (หนึ่งรูป) จัดเตรียมสิ่งของทั้งหมดได้กราชนา (จันโตกใบใหญ่) จากนั้นอาบน้ำร่างกายให้สะอาด นุ่งหมา奋ใหม่ และยกอธิษฐานว่า

“ดูราอินทร์พรหมยักษ์ นางรรณีอันรักษาฐานะที่นี้ ผู้ซึ่งจักมาอาศัย ณ ที่นี่ จักดีเก่าชา ขอทื้อข้าได้ถือເອာห่ออันดีแลบดีตามท่านจักบอก ทืှเป็นไปนั้นเหอะ”

อธิษฐานเสร็จให้ภารนาคถาไว้

“โอม นะมาร์ มีริสา นาถัง สัจจะธัมมัง คณุตตะมัง อิหัมปี นิมิตโต กาลัง ทิพ พะจักขุ วาปะลาສະติ”

หลับตาแล้วหยີบหอดังกล่าวอกรกma ๑ ห้อ ได้ห่ออันได ทายตามนี้

๑. หอเศษดิน	กระทำการได้สำเร็จทุกประการ
๒. หอเปลือกไม้	มักมีโรคภัยไข้เจ็บ
๓. หอข้าวเปลือก	อยู่สุขสวัสดิ์
๔. หอลูกทิน	มีความมั่งคั่ง หลักฐานมั่นคง
๕. หอเปลือกไข่	พินาศฉิบหาย
๖. หอดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม	จะมีชื่อเสียง เกียรติยศ
๗. หอผอมยุ่ง	จะอายุสั้น และพินาศฉิบหาย
๘. หอถ่านไฟ	พินาศฉิบหายตลอดกาล

เมื่อเลี่ยงทายได้ผลที่ไม่เป็นที่พอใจ ให้หยิบที่ไปทุก ๆ สามา และหากได้ที่อันพึงปรารถนา ก็ถือเอาที่นั้นเป็นบริวารที่จะลงนามลงคล

การเลือกทำเลที่เหมาะสม ไม่ว่าจะด้วยวิธีใด ยอมสร้างความสบายนี้ให้กับผู้อยู่อาศัย โบราณล้านนาจึงมีวิธีให้เลือกตัดสินใจตามวิธีการที่ได้เสนอมา

ไม้สำหรับปลูกเรือน

ไม้เป็นวัสดุก่อสร้างหลัก และจะดำรงอยู่กับเจ้าของบ้านไปนานแสนนาน โบราณท่านจึงให้ความสำคัญกับไม้ที่จะนำมา ก่อสร้างเป็นอย่างยิ่ง การเลือกใช้ไม้จึงต้องพิถีพิถันเป็นพิเศษ ควรตรวจสอบไม้ว่าไม้ลักษณะเป็นมงคลมาสร้างและหลักเลี่ยงไม้อับปุงคลเสีย ไม่ที่ควรจะเห็นไม่นำมาสร้างบ้าน ตำราโบราณล้านนาท่านห้ามไว้หลายประเพณี ทั้งที่เป็นไม้ใช้แล้วหรือไม่ที่ตัดจากป่า

การเลือกไม้ใช้แล้วปลูกเรือน

ไม้ชิดไม้ชา บัวร่าเอาจาลีบ้านแปลงเรือน คือว่า ไม้เรือนอันตั้งอยู่หลังหน้า น้ำ ไม้นอนนอนหัว ไม้ทั้งขอนใหญ่ไม้เรือนหาง ไม้ห้างนาหาง ไม้วัดหาง ไม้หลองเข้า ไม้ท่านแปลงช้า ไม้ยูงน้ำบ่อตีแล"

ความว่า ไม้ที่ ชิดชา (อ่าน – ชิดชา) คือ อับปุงคลนั้น ไม่ควรนำมาสร้างเรือนได้แก่

๑. ไม้เครื่องเรือนที่ตั้งอยู่ฝั่งแม่น้ำตรงข้าม
๒. ไม้ที่คนอื่นไม้ใช้แล้วถูกวางนอนระยะเวลานาน
๓. ไม้ที่แหลมกับน้ำ
๔. ไม้ที่ได้จากบ้านร้าง
๕. ไม้ที่ได้จากกระathomกลางน้ำร้าง
๖. ไม้จากวัดร้าง
๗. ไม้จากเรือนบูจช้า
๘. ไม้จากสะพานข้าม

“ไม้โรงไฟ ไม้ยังวัด เป็นต้นว่าไม้โรง ไม้ศาลาพระหาร ไม้พร้าวและไม้ต้าล อย่างใด เอามาใส่เรือนแล้ว”

ความว่า ๙. ไม้จากโรงไฟ

๑๐. ไม้ที่เป็นของวัด เช่น ไม้จากภูมิ ไม้จากศาลา ไม้จากวิหาร

๑๑. ไม้จากมะพร้าว และไม้จากต้นตาล

“อย่าเอาไม้ยังป่าชา ไม้ไก่ลรัตุเจดีย์ ไม้ไฟไหม้เพลน ไม้ป่ากลางขันหลูบ ไม้มีรัง ปลวกรังมด ไม่มีรังເຜິ່ນຮັງຕອຮັງແຕນ”

ความว่า ๑๒. ไม้ขึ้นในป่าชา

๑๓. ไม้ขึ้นไกลรัตุเจดีย์

๑๔. ไม้ที่ถูกไฟป่า

๑๕. ไม้ที่ป่ากลางขัน

๑๖. ไม้ที่มีรังปลวก รังมด หรือรังເຜິ່ນ รังຕອ แล้วรังແຕນ

การเลือกไม้จากต้น

“...ไม้ฟ้าผ่า ไม้ต่ายาาน ไม้เครือเขาหัวน ไม้เป็นรากลง ไม่งำมหางปลา ไม่งำม ตาวันผา ไม้แตกผู้เดียว ไม้ปลายคด ไม้คาดหน้อยปลายให้ใหญ ไม้คาดหน้อยปลายหน้อยกลาง ให้ใหญ ชื่อ บังสะกะรี ไม้เค้าแพบปลายเป็นโคน ไม้เกิดเหนือจุ่มปลวก ไม้ไก่อั้นน้ำ ไม้หักไม้ คุด ไม้ปลายคุด ไม้แคนเมือง ไม้อิงอารักษ ไม้ดงกำ ไม้ขาเมอกัน ไม้บล้อบพันหากหัว ตนเดียว ไม้แหลมเดียวเมืองชากัน ไม้แยกเงา”

ลักษณะไม้เหล่านี้แบลความได้ด้วย

๑. ไม้ฟ้าผ่า

ต้นไม้ที่เคยถูกไฟเผามาก่อน

๒. ไม้ต่ายาาน

ต้นไม้ที่ยืนต้นตายเอง

๓. ไม้เครือเขาหัวน

ต้นไม้ที่มีแนวality พันเกี่ยวโดยรอบ

๔. ไม้เป็นรากลง

ต้นไม้ที่มีรากลงเป็นโพรงตลอดลำต้น

๕. ไม่งำมหางปลา

ต้นไม้ที่มีลำต้นเดียว แต่แตกกิ่งเป็น ๒ กิ่งช่วง

ปลาย

ต้นไม้ลำต้นเดียวแต่แตกเป็น ๒ กิ่ง โดยกิ่งหนึ่ง แตกไปทางทิศหนึ่ง อีกกิ่งหนึ่งแตกไปทางทิศใต้

๖. ไม้แตกผู้เดียว

ต้นไม้ที่มีรอยแตกตลอดต้น

๗. ไม้ปลายคด

ต้นไม้ที่มีส่วนปลายคดงอ

๙. ไม้เค้าหน้อยปลายใหญ่	ต้นไม้ที่มีลักษณะโคนมีขนาดเล็ก แต่ส่วนปลาย มีขนาดใหญ่
๑๐. ไม้เค้าหน้อยปลาย - หน้อยกลางใหญ่	ต้นไม้ที่มีขนาดเล็กในส่วนโคนและส่วนปลาย แต่ตรงกลางมีขนาดใหญ่เรียกว่า “ปังสะกะรี”
๑๑. ไม้เค้าແພບ (อ่าน-ແປ້ບ)	ต้นไม้ที่ส่วนโคนมีลักษณะแบบ ส่วนปลายมีรู กลวงเป็นโพรงปลายเป็นโคน
๑๒. ไม้เกิดเหนื่อจอมปลากราย	ต้นไม้ที่เกิดขึ้นเหนื่อจอมปลากราย
๑๓. ไม้ไกลັກ	ต้นไม้ที่ขึ้นริมฝั่งน้ำ
๑๔. ไม้หักไม้คุด (อ่าน-ກຸດ)	ต้นไม้ที่หักและล้มเองลง
๑๕. ไม้ปลายกุด	ต้นไม้ที่มีส่วนปลายด้วน
๑๖. ไม้ແດນເມືອງ	ต้นไม้ที่ขึ้นบริเวณเขตແດນເມືອງ
๑๗. ไม้อึงາວຮັກໝໍ	ต้นไม้ที่ขึ้นบริเวณที่มีผืนອາວຮັກສົດຍູ່
๑๘. ไม้ดงກຳ	ต้นไม้ที่ขึ้นบริเวณป่าใหญ่ປ່າທຶນ
๑๙. ไม้ຈ່າເສນອກັນ	ต้นไม้ลำเดียว แตกเป็นสองลำ มีขนาดใหญ่เล็ก เทากัน
๒๐. ไม้ບໍປຳບໍພັນ	ต้นไม้ล้มลง โดยไม่มีໄຕໂຄນ
	หากท่านดูแลดีๆ
๒๑. ไม้ແຄລມເດີຍມົງ່າຫຼຸກັນ	ต้นไม้ต้นเดียว แต่มีกิ่งที่มีลักษณะเป็นຈ່າຍ ເກີຍວັນ
๒๒. ไม้ແຢັງເຈາ	ต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ไกລັກື່ນ້ຳ ມີເງາຫດຍາວໄປກັບ ຜົວນ້ຳ

ເຫດການນັ້ນຂະໜາດໄມ້ ຕ້ອງທ່ານນຳໄມ້ມາໃຊ້

- “ເນື່ອພັນໄມ້ຢ່າງປ່າດນ່ວຍໄມ້ອັນພັນນັ້ນໂຄນົບຈັບປ່ອດດິນ ໂຄນົກ້າງເລີຍຍັງໄມ້ອື່ນກີດຕັ້ງເຄຣີເຫັນກີດຕັ້ງ ໄມ້ຕັນນັ້ນກີບຄວດຕີເອົາແລດ” ຄວາມວ່າ ຂະນະໂຄນົບຕັນໄນ້ປ່າໄມ້ ໄມ້ຕັນໄດ້ລົ້ມໄມ້ສົ່ງພື້ນດິນ ຕິດກາງອູ້ກັບຕົນຫົວໜ້ວຍເຄຣີເຄາອື່ນ ໄມ້ຕັນນັ້ນໄມ້ຄວາມນຳມາສ່າງບ້ານ
- “ເນື່ອໄມ້ຈັກໂຄນ ມີເລີຍດັ່ງທີ່ມີອັນເລີຍຄົນໄທ ຄົນໄທວັນຄຽງ ຄົນໄຕຮ້າວເທີສູ່ ແລ້ວມີອັນຄົນຕົດ ແລະເປັນດັ່ງຄວນພູ່ອອກມານັ້ນກົບຄວດຕີເອົາຮ້າຍເຫັນແລດ” ຄວາມວ່າ ຂະນະທີ່ໄມ້ລົ້ມນັ້ນ ປຽກງານເສີຍແມ່ອັນຄົນໄທ ຄົນຮ້ອງຮ້ອງໃຫ້ຄຽງຄຽງ ເສີຍແມ່ອັນທີ່ເຮັດວຽກ ເມື່ອນ ເສີຍຄົນພາຍລົມຫຼູກຄ້າຍກັບວ່າມີຄວນພວຍພຸ່ງອອກມາ ໄມ້ຕັນນັ້ນກີມ່ຄວາມເອາ ສື່ວ່າຮ້າຍນັກແລດ

ลักษณะลำต้นและกิ่งก้าน

“ไม้เหล้มได้อันเลิองอันซื่อ ชื่อว่า ปริสลิงค์นั้นดี มีข้าวของลับบัดดิไม้เหล้มได้เค้าใหญ่ป่ายหน้อยซื่อ อิทีลิงค์ ดี มิตรสหายรักนักแล ไม้เหล้มไดพองกลางເລີຍວປາຍ ชื่อน บุงສกลิงค์ เป็นไม้พูเมียเกิงເລີຍເກິ່ງໄດ້ ไม้เหลມไดປາຍໃຫຍ່ເຄ້າເລີຍວ ชื่อยັກຂົນຟີ ຮ້າຍເຫັນບີ ຕີ ດີ ຮັນໄຫມ້ນັກອ່າໄດ້ເວົາແລ້ ”

“ไม้ต้นໃມ່ ๒ ຈໍາ ๖ ຈໍາ ເສມອກັນເປັນດັ່ງໜ້າເລີກບີ ມີ ๓ ຈໍາ ๔ ຈໍາ ເສມອກັນເປັນດັ່ງໜ້າຈາມດີ ๕ ຈໍາ ເສມອດັ່ງພື້ນ້ອງດີ ๗ ຈໍາ ເສມອດັ່ງໝາຍຜູ້ລັດີ ๘ ຈໍາ ຂຶ້ອພາລໂກ ບົດແລ້ ”
ความວ່າ

- ๑. ไม้ต้นได้ลำต้นตรงงาม ชื่อ ปริสลิงค์ จะມີກະພົບຢືນມັບຕີ
- ๒. ไม้ต้นไดໂຄນໃຫຍ່ປາຍເລີກ ชื่อ อิทີລິລິງค์ ຈະມີມິຕຮັກຄອຍໜ່ວຍເຫຼືອ
- ๓. ไม้ต้นไดລັກຂະໂປ່ງຕຽງກາງສ່ວນໂຄນແລະປາຍເລີກ ชื่ອ ນຸ່ງສກລິງค์ ຕີຮ້າຍພອ ၅ ກັນ
- ๔. ไม้ต้นໄປປາຍໃຫຍ່ໂຄນເລີກ ชື່ອ ຍັກຂົນຟີ ຕັນນີ້ຮ້າຍນັກ ເຮົ້ວອນໄມ່ຄວາເວາ
- ๕. ไม้ต้นໃມ່ກິ່ງຫຼືຈ່າເທົກນ

ມີ ๒ ທີ່ວີ່ ๖ ຈໍາ	ເປັນເໜືອນຫັ້ກີກ	ໄມ້ຕີ	
ມີ ๓ ທີ່ວີ່ ๔ ຈໍາ	ເທົກນ	ເປັນເໜືອນນາງງາມ	ນັ້ນດີ
ມີ ๕ ຈໍາ	ເທົກນ	ບຣີຍບໍເສມືອນພື້ນ້ອງ	ດີ
ມີ ๗ ຈໍາ		ເໜືອນຜູ້ໝາຍເຂັ້ມແຂງ	ດີ
ມີ ๙ ຈໍາ	ຊື່ອ ພາລໂກ		ໄມ້ດີດ້ວຍປະການ ທັງປົງ

วิธีการตัดต้นไม้

การตัดไม้ມີຄວາມສຳຄັນໄມ່ນ້ອຍ ກາຈະໄປພັນໄມ້ ໂດຍເພາະອ່າງຍິ່ງທີ່ຈະເປັນເສາເອກ ທີ່ຈະເສາມັກ ຮົມຄົງ ເສານາງ ຈະຕັ້ງໄປໃນຫ່ວງເດືອນເກື່ອງ ເດືອນຍີ ເດືອນສາມ ສີ້ຫ້າ ແລະທັກ ແບບການນັບເດືອນກາຄເຫັນເທົ່ານັ້ນ (ເຮົວກວ່າກາຄກາງໄປ ๒ ເດືອນ) ແລະກາ
ຕັດໄມ້ກ່າວຈະຕ້ອງມີກາວານານົດຕາຄາ ແລະພາຍານໃຫ້ເຕັນນິກລວິຫຼືທັນໄມ້ໂຄນ້ນໄປ
ໃນທີສາທາກທີ່ພຶ້ງປະການາ ດັ່ງຕໍາຮາໜີ່ກ່າວວ່າ

“ก่อนจักป้าไม่หื้อสวัสดิ์มานต์อนนี้ว่า โอมประโล นะตายะ สิพาเลนนะ เจ็ดทีแล้วเยี่ยบล้ำเทอะ ผิว่าท่าวไปหนบุพพะ ดี มีข้าวของ ท่าวไปหนอนาคตินย์ มีจังหวาย แพร พายลุนไฟจักใหม่ บดีแล ท่าวไปหนบจิมิจะกมีเข้าของ บอนจักเป็นพยาธิ ผัวเมีย จักผิดกัน ท่าวไปหนทักษิณและหนพายพ มิตรสหายรักแล ท่าวไปหนหรดี มีลูกหลาน หลาย ข้าของมากแล ท่าวไปหนอุตระจักมีลูกหลายแล ท่าวไปหนอีสาร อยู่ลุชลวัลตี ตนหังหลายรักแล”

ความว่า ก่อนจะโคนตันไม้ให้สารายามนต์ว่า “โอม ประโล นะตายะ สิพาเล นะ” ๗ คบ แล้วตัดพัน พยายามให้ตันไม้ล้มไปในทิศทางที่ดี หลีกเลี่ยงทิศทางที่ไม่ดี ดังนี้

๑. ทิศตะวันออก	ดี มีข้าวของ
๒. ทิศตะวันออกเฉียงใต้	มีวัวควายแพรพันธุ์ แต่ภัยหลังไฟจะไหม้บ้าน
๓. ทิศตะวันตก	จะมีข้าวของ แต่จะมีโรคภัยเบี้ยดเป็น สามี ภรรยาจะผิดใจกัน
๔. ทิศใต้	มิตรสหายรักใคร
๕. ทิศตะวันตกเฉียงใต้	มิตรสหายรักใคร
๖. ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ	จะมีบุตรหลานมากและอดุดดวยทรัพย์สมบัติ
๗. ทิศเหนือ	จะมีลูกมาก
๘. ทิศตะวันออกเฉียงใต้	อยู่ลุชลวัลตี เป็นที่รักแก่คนหังหลาย

ฤกษ์ยามสำหรับปลูกเรือน

สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการปลูกเรือน คือโอกาสเวลาที่เหมาะสมทั้งปี เดือนและวัน หากเริ่มคิดคำนึงก็คงเริ่มต้นกันที่ปี เรื่องนี้ขอเสนอวิธีการพิจารณาดูปีที่เหมาะสม

วิธีแรก

“จักแบลงเรือนอยปีดี หื้อเอออายแห่งเจ้าเรือนตั้ง เอา ๙ จักได้เศษได เลึ่งเออ ตามนั้น” ความว่า ให้อาตัวเลขของอายุของเจ้าของเรือนตั้ง แล้วหารด้วย ๙ เหลือเศษเท่าไหร ก็ให้พิจารณาเอาตามนั้น ซึ่งหากดูตามเศษ ก็สามารถเลือกปีที่ควรสร้างได้ดังนี้

ເສັ່ນ ១	ຕົ້ນກລວຍເປັນຄຳ	ດີ
ເສັ່ນ ២	ເຮືອນມູລຫລວງ	ດີ
ເສັ່ນ ៣	ທັວຕຳດັ່ງ	ໄມ່ດີ
ເສັ່ນ ៤	ເຮືອນແກ້ວ	ດີ
ເສັ່ນ ៥	ຂັ້ນໄດແກ້ວ	ດີ
ເສັ່ນ ៦	ເຮືອນທາງ	ໄມ່ດີ
ເສັ່ນ ៧	ເດືອຍວລັງດິນ	ດີ
ເສັ່ນ ៨	ໄມ້ຄ້ານໜາມພີ	ໄມ່ດີ

ວິຊີສອງ

“ນັບຢະ ອ ຈັກແປລງເຮືອນອຸ່ນທີ່ໄດ້ ທີ່ນັບອາຍຸແທ່ເຈົ້າເຮືອນ ຕັ້ງເລື່ອໄປທາງເທິງ
ອາຍຸ” ຄວາມວ່າ ນັບຢະທີ່ນີ້ ພາກຈະສຽງບັນປີໄດ້ ນັບອາຍຸຂອງເຈົ້າອອນຕັ້ງແຕ່ເສື່ອໄປທາ
ງ ນັບໄປທ່າອາຍຸ ຜຶ່ງດຳຮາມມີຕາຮາງໃໝ່ນັບດັ່ງນີ້

ຈຳ	ຮູ້	ແມວ
ໜ້າງ		ຮາຊສີ່ຫຼ
ໜຸ້ມ	ງ	ເສື່ອ

ຄ້ານັບອາຍຸຕົກຫ່ອງໃໝ່ໃຫ້ພິຈາລະນາມານີ້

ຕົກທີ່	ຮູ້	ເຮືອນທາງ	ໄມ່ດີ
ຕົກທີ່	ແມວ	ເຮືອນແກ້ວ	ດີ
ຕົກທີ່	ຮາຊສີ່ຫຼ	ຂັ້ນໄດແກ້ວ	ດີ
ຕົກທີ່	ເສື່ອ	ຄົນຕາຍ	ໄມ່ດີ
ຕົກທີ່	ງ	ຂັ້ນໄດແກ້ວ	ດີ
ຕົກທີ່	ໜຸ້ມ	ເຮືອນມູລຫລວງ	ດີ
ຕົກທີ່	ໜ້າງ	ໜາມຫລວງ	ໄມ່ດີ
ຕົກທີ່	ຈຳ	ເຮືອນປິລິນ	ໄມ່ດີ

เฉพาะปีที่เหมาะสมกับการปลูกเรือน ยังมีอีกหนึ่งตำราที่ไม่คำน้ำยัตรร่วมกับ ตำราที่เสนอไปก่อนหน้านี้ แต่มีสิ่งที่น่าสนใจคือคำแลก ซึ่งตำราดังกล่าวมีวิธีนับตาม ตารางเหมือนเดิมคือนับตารางที่ ๑ หัวตัดด้งไปหา ๒ เรือนมูลน้อยเท่าอายุของเจ้าของ เรือน

๕ เรือนบิน	๖ กาจับหลัก	๗ แท่นแก้ว
๔ หามหลวง		๘ ขันได้แก้ว
๓ เรือนมูลหลวง	๒ เรือนมูลน้อย	๑ หัวตัดดง

หากนับอายุไปตกช่องไหนให้พิจารณาตามนี้

ตกที่	๑	หัวตัดดง	ไม่ดี
ตกที่	๒	เรือนมูลน้อย	ดี
ตกที่	๓	เรือนมูลหลวง	ดี
ตกที่	๔	หามหลวง	ไม่ดี
ตกที่	๕	เรือนบิน	ไม่ดี
ตกที่	๖	กาจับหลัก	ไม่ดี
ตกที่	๗	แท่นแก้ว	ดี
ตกที่	๘	ขันได้แก้ว	ดีนัก

เมื่อได้ปีที่ต้องกับโฉลงกับอายุเจ้าของเรือนแล้ว สิ่งที่จะต้องคำนึงต่อมาก็คือเดือน เลือกเอาเดือนที่ดี เว้นเดือนที่ไม่สมควร โดยตำราได้กล่าวถึงเดือนต่าง ๆ ไว้ว่า

“ที่นี่จักกล่าวด้วยแบ่งเรื่องใหม่ก่อนแล เดือนเกียง เต็มว่ามีข้าวของล้านໂກปฏิทุกข์ให้ทาก็หามีมา เดือนยี่ มีศคลือชา โภคลาภายหลาก มีไซชนะปราบแคนดิน เดือนสาม อินรายยิ่งด้วยอุบทาว พ้าฟ้าดไฟไหม้ เดือนสี่ มีไซชนะปราบชุมพู หมู่ศัตรูวนาส สมบติมากมวลมี เดือนห้า ได้ทุกข์โสกหน้ม อีเดือนหก เดื่อมต้อมด้วยขาวของ เดือนเจ็ด เล้าหนองท่านปองค่าข้า เดือนแปด ได้วัวควาย ช้างม้า ข้าคันมนตรี เดือนเก้า เป็นดีมีโชคлага เดือนสิบ เป็นวิบากเขีบไข้หนานوابเหืด เดือนสิบเอ็ด เจ็บไฟไหม้ได้เดียดย้อนลาย เดือนสิบสอง ข้าของหมั่นเที่ยงดีแล”

เดือนเกียง	แม่มีทรพย์ล้านໂගปฏิ กหনไม่พ้นทุกข์โทษที่จะมีมา
เดือนยี่	มีศคลือชา ปราภ្យາອุดมด้วยลาภโภคลาภย ทั้งประสบกับชัยชนะโดยตลอด
เดือนสาม	จะประสบกับอุบทาวทายนะ ด้วยไฟไหม้หรือไม่ก็ฟ้าผ่า
เดือนสี่	มีไซชนะแก่ศัตรู อุดมด้วยทรัพย์สมบติ
เดือนห้า	มีทุกข์
เดือนหก	ทรัพย์สินเน่องนอง
เดือนเจ็ด	ได้ทุกข์โศกและศัตรูปองร้าย
เดือนแปด	มากด้วยบริวารและสัตว์เลี้ยง
เดือนเก้า	มีโชคлага
เดือนสิบ	มักเจ็บป่วยตลอดกาล
เดือนสิบเอ็ด	จะได้รับความเดือนร้อนเพราเพื่อนพ้อง
เดือนสิบสอง	ข้าของมั่งคง มั่งคงดีแล

อีกตำราหนึ่งว่า

“เดือนเกียง มักผิดกัน เดือนยี่ จักลุมฤทธิ์ด้วยข้าวของมากแล เดือนสาม จักผีบทาย เดือนสี่ จักมีข้าวของ เดือนห้า ไปจักไฟไหม้ เดือนหก จักลุมฤทธิ์มีลุข เดือนเจ็ด เป็นทุกข์พลันตาย เดือนแปด จักมีเข้าของอยู่ดีมีลุข เดือนเก้า อยู่ดี เดือนสิบจักนิบหมาย เดือนสิบเอ็ด จักลุมฤทธิ์ด้วยข้าวของ เดือนสิบสอง อยู่ดีแล”

เดือนเกี่ยง	มักได้ทະ lokale เบะแวง
เดือนยี่	อุดมด้วยข้าวของ
เดือนสาม	จะประสบความพินาศฉบับหาย
เดือนสี่	อุดมด้วยข้าวของ
เดือนห้า	มักเกิดอัคคีภัย
เดือนหก	นิคคิดสิ่งใด ก็ประสบความสำเร็จ อยู่ดีมีสุข
เดือนเจ็ด	เป็นทุกข์ ตายเร็ว (อายุสั้น)
เดือนแปด	มีข้าวของ อยู่ดีมีสุข
เดือนเก้า	ดี
เดือนสิบ	พบทความพินาศฉบับหาย
เดือนสิบเอ็ด	อุดมด้วยทรัพย์สิน
เดือนสิบสอง	อยู่ดีมีสุข

ตำราหลังนี้มีข้อทำนายคล้ายตำราแรก มีเฉพาะที่แตกต่างคือเดือนสิบเอ็ด ตำรา
แรกว่าดี ตำราหลังว่าไม่ดี จากการสืบถามผู้รู้หลาย ๆ ท่าน บอกตรงกันว่า เดือนสิบเอ็ด
ไม่นิยมสร้างบ้าน

นอกจากนี้ยังมีตำราอื่น ๆ อีกมากmany ในที่นี้ขอยกตัวอย่าง
“แบลงเรือนเดือนไดเก็ตติ ควรพิจารณาตามนี้”

ออก ๑, ๙	แรม ๓	ตนกล่วยเกิดเนเครือคำ	ดีนัก
ออก ๒, ๑๐	แรม ๓	ได้เรือนแก้ว	ดีนัก
ออก ๔, ๑๒, ๑๓	แรม ๕	ได้เรือนขันไดแก้ว	ดีนัก
ออก ๕, ๓	แรม ๖	ได้โภมโขม (กระเจး) แก้ว	ดีนัก
ออก ๗, ๑๑, ๑๓	แรม ๘	ได้หัวตัดดัง	ปดี
ออก ๖, ๔, ๑๕	แรม ๗	ได้เรือนชัย (อ่านจ้าย=เฉียง)	บดี
ออก ๗, ๑๔	แรม ๘	ได้เรือนขัว (คว่า)	บดี
ออก ๙	แรม ๙	ได้โรงผี	บดีจักฉบับหาย

ในแต่ละเดือน เดือนออกคือเดือน hairy คำว่า “ออก” แทนคำว่า “ขึ้น” ของภาษาไทยกลาง

นอกเหนือจากนี้ยังมีวันที่ควรระวังในการสร้างบ้าน เช่น วันวอตดาวย วันมัจจุ วันอ่างเลือด วันม้ายบ้านม้ายเรือน วันไวยาธิก เป็นต้น

วันวอตดาวย ได้แก่

เดือนเกียง เดือนยี่ เดือนสาม	ขึ้น / แรม	๙	ค่ำ
เดือนสี่ เดือนห้า เดือนหก	ขึ้น / แรม	๑๐	ค่ำ
เดือนเจ็ด เดือนแปด เดือนเก้า	ขึ้น / แรม	๗	ค่ำ
เดือนสิบ เดือนสิบเอ็ด เดือนสิบสอง	ขึ้น / แรม	๘	ค่ำ

วันมัจจุ ได้แก่

วันขึ้น ๒, ๓, ๕, ๗, ๙ และ ๑๓ ค่ำ ที่ตรงกับวันศุกร์

วันม้ายบ้าน ม้ายเรือน

วันมavian ได้แก่วันขึ้น ๑ ค่ำ ของทุกเดือน ตามราบทกว่า

“อย่าแรกไม้เรือน อย่างแบลงเรือน อย่าแรกเข้าบ้านใหม่”

ความว่า อย่าแรกตัดแต่งไม้ เครื่องเรือน อย่าสร้างบ้านหรือแรกเข้าบ้านใหม่
วันม้ายเรือน ได้แก่ วันขึ้น ๓ ค่ำ ของทุกเดือน ตามราบทกว่า

“อย่าได้แรกไม้เรือน จักแพ้เจ้าเรือน”

ความว่า อย่าแรกตัดแต่งไม้ เครื่องเรือน จะมีผลร้ายแก่เจ้าของบ้าน

วันอ่างเลือด ได้แก่

เดือนเกียง	ขึ้น	๙	ค่ำ
เดือนยี่	ขึ้น	๑๔	ค่ำ
เดือนสาม	ขึ้น	๕	ค่ำ
เดือนสี่	ขึ้น	๓	ค่ำ
เดือนห้า	ขึ้น	๙	ค่ำ

เดือนหก	ขึ้น	๑	ค่ำ
เดือนเจ็ด	ขึ้น	๖	ค่ำ
เดือนแปด	ขึ้น	๗	ค่ำ
เดือนเก้า	ขึ้น	๖	ค่ำ
เดือนสิบ	ขึ้น	๕	ค่ำ
เดือนสิบเอ็ด	ขึ้น	๓	ค่ำ
เดือนสิบสอง	ขึ้น	๑๐	ค่ำ

วันไวยาธิก ได้แก่

เดือนเกียง เดือนยี่ เดือนสาม	ขึ้น / แรม	๑๐	ค่ำ
เดือนสี่ เดือนห้า เดือนหก	ขึ้น / แรม	๗	ค่ำ
เดือนเจ็ด เดือนแปด เดือนเก้า	ขึ้น / แรม	๘	ค่ำ
เดือนสิบ เดือนสิบเอ็ด เดือนสิบสอง	ขึ้น / แรม	๙	ค่ำ

วันที่ควรเร้นหรือวันต้องห้ามที่กล่าวมา เป็นวันตามระบบจันทรคติ ยังมีอีกด้วย
หนึ่ง กล่าวว่าถึงวันที่ควรหรือไม่ควรสร้างบ้าน ตามระบบสากลที่ใช้ในปัจจุบัน กล่าวว่า

“วันนี้ ไฟจักไหม้เรือนของ (อ่าน จอง) วันสอง ข้าของหนีจากเรือน วันสาม
เมียใจเขื่อน (อ่าน เจือน=เอน) เหลนซู วันที่ลี ขวัญบ่มาอยู่เคหา วันห้า หาความสุขบ่ได้
วันหก ทุกข์ไร้บ่มี วันเจ็ด ทีชาอยุ่มั่น”

ความรู้

วันอาทิตย์	มักถูกไฟไหม้
วันจันทร์	ทรัพย์สมบัตินี้จากเรือน
วันอังคาร	เมียมักมีซู
วันพุธ	ขวัญไม่ยอมมาอยู่เรือน
วันพฤหัสบดี	หาความสุขไม่ได้
วันศุกร์	ไม่มีความทุกข์ยากไร้
วันเสาร์	อายุยืน

พิธีกรรมการปลูกเรือน

การตั้งขัน

เมื่อทุกอย่างพร้อมที่จะสร้างบ้านแล้ว เจ้าบ้านจะหา “สลาเก้า” คือนายช่างใหญ่มาเป็นวิศวกรหลักเพื่อควบคุมการทำงานทั้งหมด ซึ่งสลาเก้าจะได้รับการสถาปนาหรือแต่งตั้งอย่างเป็นทางการโดยผ่านพิธีกรรม ก่าวาวคือเข้าบ้านจะต้อง “ตั้งขัน” คือจัดพานครุ เครื่องสักการะให้สลาหรือนายช่างใหญ่เมื่อรับพานครุดังกล่าวแล้ว เรียกกันโดยทั่วไปว่า “สลากำขัน” หรือ “สลาเก้า” พานครุหรือขันตั้งทั่วจะเป็นถ้าด โตกหรือชามขนาดเขื่อง ภายนในบรรจุด้วย

๑. หมากหนึ่งหัว	หมากแหงที่ร้อยเป็นสายนำมาร่วมกัน เป็นพวง มีจำนวน ๑๐ สาย
๒. พลูหนึ่งมัด	ใบพลูสดที่มัดรวมกัน ๔ แหลบ ซึ่ง ๑ แหลบมีใบ พลู ๔ ใบ
๓. สวยดอก ๘ สวย	กรวยดอกไม้จำนวน ๘ กรวย
๔. สวยมาก สวยพลู ๘ สวย	กรวยที่พบรรจุมากและใบพลูจำนวน ๘ กรวย
๕. ข้าวเปลือก ข้าวสาร	ข้าวเปลือก ๑ กระหง ข้าวสาร ๑ กระหง
๖. ผ้าขาว ผ้าแดง	ผ้าขาวและผ้าแดงขนาด ๑ ผ้ามีอ อย่างละ ๑ ชิ้น
๗. เทียนเหล้มบาท ๑ คู่	เทียนขี้ผึ้งแท้ น้ำหนัก ๑ บาท จำนวน ๒ เล่ม
๘. เทียนเหล้มเพ็ง ๑ คู่	เทียนขี้ผึ้งแท้ น้ำหนัก ๑ เพ็ง จำนวน ๒ เล่ม
๙. เทียนหน้อย ๔ คู่	เทียนขี้ผึ้งแท้ขนาดเล็ก จำนวน ๘ เล่ม
๑๐. เหล็กลัน	เหล็กลันแล้ว ๑ ชุด
๑๑. น้ำสมปอย	น้ำสมปอย ๑ ขัน
๑๒. เงินค่าครุ	เงินค่าครุ ๓๖ บาท

เครื่องสักการะตั้งกล่าว แต่ละครุอาจแตกต่างกันไปบ้าง ที่นำมาเสนอเป็นเครื่องที่ปรากฏโดยทั่วไป

เมื่อสลารับขันตั้งแล้ว จะทำพิธี “ตั้งขัน” โดยอาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด
แล้วกล่าวถวาย “ขึ้นครุฑหลวง” เป็นภาษาบาลีว่า

“ຕຽນນិລិងເທ ສັຕະນາເຄ ບັນຈະພິສລຸນູກົມເຈວະ
ຈຸດເທວາ ຂອວ້າຂະຮຣາชา ບັນຈະອິນທາ
ນະເມວະ ຈະ ເອກະຍັກຂາ ນະວະເທວາ
ບັນຈະພຣມາ ສະຫຼັມປະຕີ ເທວາ
ອັກົງຮະອະຮ໌ທັນຕາ ບັນຈະພຸທຣາ ນະມາມີທັງ”
ตามด้วยมนต์ “ມນຕ່ອຮນີສາຣ” ວ່າ
“ສີໂຣ ເມ ພຸທຣະເທວັນຈະ ລາເຖິງ ພຣມະເທວຕາ
ທັດເກວະ ນະຣາຈະວິຢາ ວິສຸກົມໄມ ມະໂນຫຮຮັງ
ມັດຕະລູນເຄ ລົບປະນາຍະໄກ ສີທອມັນຕັ້ງ ນະມາມີທັງ
ສີທອມຸພທໂຮ ສີທອມັນໄມ ສີທອມຳສາຮູວະ ໂຫຼຸ ເມ
ສີທອມີລີ ມູນີ ເທໄວ ສີທອກົມມັງ ສີທອວັນຮັງ
ສີທອສັຈັງ ສີທອມັນໂດ ສີທອລາໄກ ສີວັນຫະໂນ
ສັພພະສີທໂຮ ຕາຄະໂດ ນານາສີທີ ກະວັນຕຸ ເມ ດີ”

จากนั้นเป็นโครงการ “โยงขึ้น” ที่ผูกเป็นภาษาล้านนาว่า

“ໂອມ ລິຫຼິກາຣ ຄຽບາອຈາຈາຍທີ່ແກ່ງ ກູຈັກເຮັກຫາຍັງພິສນູກັນເຈົ້າ ທີ່ມາຊື່
ຕນ ທີ່ມາກິນພຸລູ ທີ່ມາຍູ່ພ່ອມ ທີ່ມາກິນແລ້ວເຕີດຕັກພາຍ ທີ່ມາທັງພິສນູກັນເຈົ້າຕນ
ແຈ້ງ ກົມກັນທີ່ເຈົ້າຕນກລ້າ ທີ່ມາທັງກະນົມກົມກົມພະກັນຫຼູ້ເຈົ້າຕນຂົມຫ້າ ທີ່ມາຄື່ອດາບກຳລັດາ
ພິນ ທີ່ມາທັງກະນົມກົມກົມພະກັນຫຼູ້ຕົນສະຫວາ ທີ່ມາຄື່ອຫອກຍາວ ແບກງ່າວຍູ່ແກ້ມາຮາ ເຮັກ
ປຣາບແພີໃນແພັນຫລ້າ ຈຶ່ງຈັກເຂື້ອຍັນຫຼັກເຮັກຄຽມາ ທີ່ມາຊຸຕນ ທີ່ມາທັງທີພົມນົດ ເຈົ້າມາຍູ່
ພ່າງຂວາພະກັນຫຼູ້ ເຈົ້າມາຍູ່ພ່າງໝໍາຍ ຍກຍາວທີ່ເປັນໄຟ ພຣະອາທິຕິຍົດວົງໄສ ພຣະຈັນທົດວົງ
ສ່ອງ ໂໂງໝາພູໄກວແກວ່າຄົມ ເຮັບນົມແກ່ໂຄຣໄດ້ ຂ້າວ່າຍໜ້າໄປທີສະຫຼຸບໃດ ຈຸ່ງທີ່ປຣາບ
ແພ້ທັງຜົປ່າແລະຜົຖ່າທີ່ຜົປ່າແລະຜົພຣານ ຜິມະຮາກຄວານໜ້າ ທັງແຮດໜ້າແລ້ວເລື່ອໜົມ ທັງນີ້ແລ້ວທັງ
ຄນ ທັງໜ້າໂທນັກແລ້ວໜ້າໝູ່ ທັງຜົວຮັກໜ້າອົນຍູ້ດ້ວຍແດງ ຫຼືຂ້າວີ້ອີຫຼືກີ້ອີຫຼືເຮັກແຮ້ມັກລ້າ ຂ້າ
ວ່າຍໜ້າໄປທີສະຫຼຸບໃດ ຈຸ່ງຈັກໄປດີມາຮັດ ທັງມີວ່ານ ທັງມີວ່ານແລະເມື່ອຄືນ ກູບດໂຮລືວິຕົວ
ກູຈັກຄຸມເອງຈອງຈຳດັ່ງ ກູຈັກຕັ້ງເລາເອກແລະເສານາງ ກູຈັງວາງແປຂວາງ ຈັກກາງຄຽວຂໍ້ອັແລ ສອດ
ແວງທຳຕັ້ງ ກູຈັກຂໍ້ມີນາງ ອັນຈັກມາແຜງ ແປລົງນໍາມັນຍ້ອຍໜຸ່ມ ໂອມອຸ່ງຕືືດເຣັດຕືືດ ສີຫຼື”

ເສັ່ງພົມຕັ້ງຂັ້ນແລ້ວ ສລ່າເກົາຈະໃຫ້ນໍາສົມປ່ອຍໃນຂັ້ນຕັ້ງມາທຳນໍາມັນຕໍ່ ໂດຍໃຫ້ຄາຖາ
ມັນຕ່ອງຮົນເສາຣເປັນຫລັກ ຕາມດ້ວຍຄາດບທອນ ຈຸ່ງ ມາກຫົວໜ້ອຍແລ້ວແຕ່ຜູ້ປະກອບພິບີ່
ເມື່ອທຳນໍາມັນຕໍ່ເສົ່ງແລ້ວ ສລ່າເກົາຈະນຳນໍານັດຕີໄປປະພຣມເຄື່ອງມືອໜ້າໄມ້ ເຄື່ອງເຮືອນ
ຮ່ວມຄື່ນໜ້າ ແລະເຈົ້າບ້ານດ້ວຍ ທັງນີ້ເພື່ອໃຫ້ເກີດຄວາມເປັນຄືຣິມຄລ

ກາຮເກລາເສາເອກ ເສານາງ

ກ່ອນຂຶ້ນຮູບເວືອນຕາມໂຄຣງສຮັງທີ່ຈ່າງວາງໄວ້ ຈະຕ້ອງຈັດກາຮັກປິມເຄື່ອງເຮືອນ ມີ
ກາຣເລື່ອຍ ຕັດ ່າງ ເປັນດັນ ເພາະເສາຕ້ອງປັບຫຼືກລົມເກລາໃຫ້ຕຽງ ໂດຍເຂັພາ “ເສາ
ມັນຄລ” ທີ່ປັບແໜງເຮັກ “ເສາເອກ” ຢ້ອງ “ເສາພຣະຄູາ” ແລະ “ເສານາງ” ຈະຕ້ອງ “ໜ້ອມ”
ຄື່ອປັບແຕ່ງເປັນພິເສະໜີ ກລວ່າຄື່ອນອາຈາກຈະໜ້ອມໃຫ້ເສາຕຽງຈານແລ້ວ ກາຮໜ້ອມຈະຕ້ອງເສກ
ເປົ່າຄມມືດຄມຂວານດ້ວຍຄາຕເພື່ອ “ຂໍ້ມີນາງໄມ້” ທ່າງສິສັດຕິຕູ່ ແລະອາຈອກມາທຳຮ້າຍ
ສມາຈິກໃນເຮືອນໃຫ້ໄດ້ຮັບອັນທຽນກາຍໝໍລັງ ເສາບາງທັນມັກນໍາມັນໄຫລເຢືນອອກມາ ນັ້ນແສດງ
ວ່າມີນາງໄມ້ສົດຕູ່

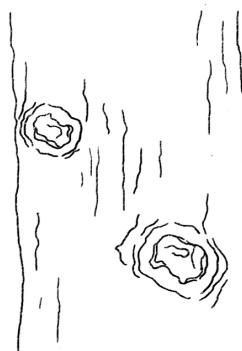
ภาพแสดงสาดก้นมัน

คากาที่ใช้บ่มน้ำไม้ มีหลายประเภทตัวอย่าง เช่น

คากามังส์สักทา	ว่า	“บุพพะมะໂຕ ມະສະຮັງລະເຣນະ ວິໂນ ຈະເຍ່”
คากาหัวใจสูตรมนต์ทั้งห้า	ว่า	“ເຍ ຍາ ກະ ດະ ວິ”
คากาแพ็ปชິດ	ว่า	“ສະຫະວະສະຫະສະນະ”
คากาหัวใจเปรต เป็นตน	ว่า	“ທຸລະນະໂສ ນະໂນພຸທຣາຍະ”

ความเชื่อเรื่องตามี

ระหว่างการถากหรือเกล้าเสา หากพบว่ามีต้าไม้ปรากฏอยู่ต้องนับดูก่อนว่ามีกี่ต้า เรื่องของจำนวนต้าไม้ มีตำรากล่าวไว้ว่า

ภาพแสดงตามี

“ที่นี่จักดูลักษณะเสาเรื่องอันเป็นมังคลากอนแล มีต้าอันนึงเจ้าขุ่มเพิ่งใจ มีสอง
ความสามารถเป็นตี มีส์ต้าห้าดา บดี จักฉิบหาย มีหกต้าจักได้ลาก ช่างม้าจั่วความ มีเจ็ดتا
แปดตา บดีจั้กตาย มีเก้าตาลิบตาดีมีลาก นักกว่าสิบเอ็ดตาดีเลี้ยงแล บมีต้า บดีแล”

ความว่า หนึ่งต้า	มักเป็นที่พิงพาใจของผู้ใหญ่
สองต้า สามต้า	ก้าวหน้า
สี่ต้า ห้าดา	จะประสบความพินาศฉิบหาย
หกต้า	จะได้ลาภ ได้สัตว์สีเทา
เจ็ดตา แปดตา	มักตาย
เก้าต้า สิบต้า	ดี มีลาก
สิบเอ็ดตา ขึ้นไป	ดีทั้งหมด
ไม่มีต้า	ไม่ดี

โฉลกเสาเรื่อง

เมื่อช้อมเสาหรือเกลาเสาแล้ว โบราณว่า “ตัดตินต่อตั้ง อย่าฟังเอบัน” คือ^๑
ทำตามลำดับโดยตัดส่วนโคนเสาให้ได้ขนาดก่อน แล้วถึงจะเจาะรูแวง (รอย) และ “บัก^๒
เดี่ยว” คือหากปลายเสาใหม่มีสลักเพื่อสวมรับกับแป้นลำดับต่อไป ห้ามนิให้ทำส่วนบนลง^๓
มหาลาภ

ขนาดความสูงของเสาเรื่อง ควรพิจารณาตามความยาวของเสา สิ่งที่ควร^๔
คำนึงคือต้องเพื่อส่วนด้านบนด้วยความสูงของเสาจะวัดจากโคนเสาไปถึงรูแวง ซึ่งถ้า^๕
จะให้ได้ขนาดที่เข้าลักษณะเป็นศิริมงคลควรวัดตำราหนึ่งให้วัดเอา “หน้าต่าง” คือความ^๖
กว้างของหน้าเสาหรือเส้นผ่าวนะ ซึ่งแม้ยังไม่ได้เจ้ากีสามารถวัดได้จากขนาดของวงที่^๗
เตรียมไว้ แล้ววัดขนาดที่ได้ไว้ โดยวัดตั้งแต่ “ตีนเสา” คือส่วนโคนไปจนถึงรูแวงที่จะเจาะ^๘
โดยนับตามโฉลกว่า

ลิทธิ吉จัง ลิทธิกัมมัง ลิทธิรานัง ลิทธิลากัง ลิทธิมัจจุ

นับจบแล้ว ให้นับเริ่มใหม่ สำหรับคำทำนายดังกล่าวว่า

“ได้สิทธิกิจจัง มักเกิดถ้อยคำบ่ขาด สิทธิกัมมัง โรคพาพาร์เป็นอาชิน สิทธิจะนั่ง พอมีกินเมื่อได้กระทำเพียรอา สิทธิลาภัง มีของเข้ามากมวลดี สิทธิมัจุ พ่อแม่หนีตาย จาก ลูกเมียพรากรจากกันแท้แล้ว”

ความว่าถ้านับได้	สิทธิกิจจัง	มักเกิดถ้อยคดีความไม่ขาด
	สิทธิกัมมัง	มีโรคภัยเบี่ยดเบี้ยนเป็นประจำ
	สิทธิจะนัง	พอมีพอกินอยู่บ้าง แต่ต้องขยัน
	สิทธิลาภัง	มากด้วยข่าวของทรัพย์สมบัติ
	สิทธิมัจุ	พ่อแม่จะตายจาก ลูกเมียต้องพลัดพรากจากกัน

ตั้งนั้นควรหลีกเลี่ยง สิทธิกิจจัง สิทธิกัมมัง สิทธิชานัง และ สิทธิมัจุ ให้เลือก เอาเฉพาะ “สิทธิลาภัง” เท่านั้น

การนับโฉลกเสารี่อน นองจากจะนับหรือวัดตามขนาดแล้ว ยังพบรากการนับ จำนวนเสาเพื่อให้ได้จำนวนที่เป็นมงคลด้วย ตั้ง เช่น ตำราหนึ่งให้นับจำนวนเสาดังนี้

นับบ่แก้วกินเย็น
ผีเข็ญอยู่พื้นกลาง
คาดหางยิงควาย
หยิบถงลายใส่เงินอย
อยยาเจ้าปันผี
เอาลูกเสูฐีเป็นเพื่อน
อาคนเอื่อนกินเมือง
เปลวไฟเรืองทั่วฟ้า
ยกใหม่หมาปรากรถ

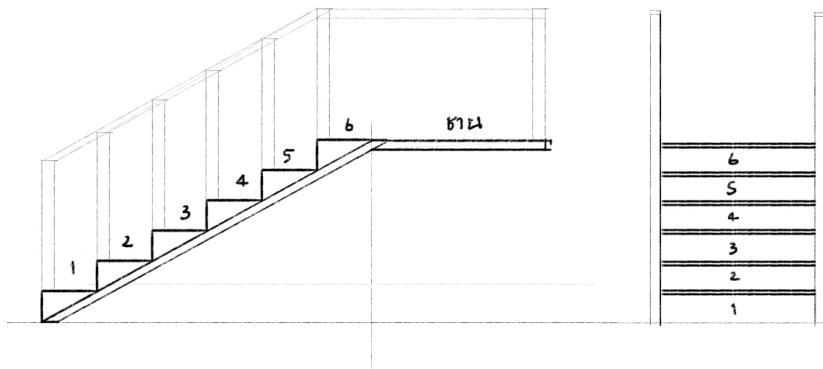
นับจบแล้วให้นับใหม่ ให้ได้โฉลกเฉพาะ “หยิบถงลายใส่เงินอย” “เอาลูกเสูฐี เป็นเพื่อน” และ “ยกใหม่หมาปรากรถ” เท่านั้น

โฉลกบันได

นอกจากนี้ในส่วนของบันได ก็มีโฉลกนับขั้นบันไดเช่นกัน โดยให้นับโฉลกตามลำดับว่า

ເທື່ອນຕັບ
ຕັບໄໝ້
ໄໝບ່ຽຍ
ຈົວຄວາຍຫລາຍເຕີມຄຸນ
ເປັນຄຸນເທົາເຄາ
ຮະສີເຈົ້າສັກໄມ້ເທົາມາຫາ

นับได้โฉลก “ຈົວຄວາຍຫລາຍເຕີມຄຸນ” “ເປັນຄຸນເທົາເຄາ” และ “ຮະສີເຈົ້າສັກໄມ້ເທົາມາຫາ” จึงจะเป็นบันไดมงคล

ภาพแสดงบันได

ในส่วนทิศทางของบันไดนั้น ถ้าเนื้อที่อำนวยทางทิศตะวันออกและทิศตะวันตกเท่านั้น หากเนื้อที่ไม่อำนวย ช่างหรือสถาปัตยต้องหาวิธีปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม

ข้อ แป ๗ แวง

ที่ได้กล่าวมาข้างต้นโดยลำดับนับเป็นโครงสร้างส่วนล่าง คือเสาได้ขนาดมาตรฐาน
แรงสำหรับโครงสร้างส่วนบน ก่อนเขียนโครงสร้างต้องวัดสัดส่วน ตัด เจาะ ทดลองจนลงตัว
ก่อน เนื่องจากโครงสร้างมีตัวรากล่างไว้

“ลักษณะข้อແປເຮືອນມີລັ້ນນີ້ ຂຶ້ວ ດ ຄອກ ແປ ຕ ຄອກ ຄຣາວ ດ ຄອກ ເປັນເຮືອນ
ເລົງວິທີ ຂຶ້ວ ດ ຄອກ ແປ ១០ ຄອກ ປລາຍຄືບປລາຍນິວມື່ອຜູ້ເຂົ້າໃຈຢູ່ດີແລ ຂຶ້ວ ດ ຄອກ ແປ ១៧
ຄອກ ຄຣາວ ດ ຄອກ ພອກຕ້າວຢູ່ດີແລ ຂຶ້ວ ៨ ຄອກ ແປ ៣ ຄອກ ຄຣາວ ៦ ຄອກ ຜົ່ອສຸກລັກໆຂົນ
ຢູ່ດີ ມີຂໍ້ວາຂອງມາກແລ ຂຶ້ວ ៦ ຄອກ ແປ ១២ ຄອກ ກີ່ຕີ ຂຶ້ວ ៦ ຄອກ ແປ ១៣ ຄອກ ກີ່ຕີ ຄວາ
ທ້າວພະຍາຫຼັນຢູ່ແລ ຂຶ້ວ ៥ ຄອກ ແປ ១០ ຄອກ ຄຣາວ ດ ຄອກ ປລາຍຄືບ ປລາຍ ៣ ນິ້ວມື່ອ ຜູ້
ອູ່ມີລຸ່ມາກັກແລ ”

ความว่า

๑. ข้อ ๔ ศอก, แป๊ ๑๗ ศอก, ครัว ๔ ศอก

๒. ข้อ ๔ ศอก, แป๊ ๑๐ ศอก ๑ คีบ ๑ นิ้วมือ

๓. ข้อ ๔ ศอก, แป๊ ๑๙ ศอก, ครัว ๕ ศอก

๔. ข้อ ๘ ศอก, แป๊ ๑๓ ศอก, ครัว ๖ ศอก

๕. ข้อ ๖ ศอก, แป๊ ๑๒ ศอก หรือ ๑๑ ศอก

๖. ข้อ ๔ ศอก, แป๊ ๑๐ ศอก, ครัว ๔ ศอก
๗. คีบ ๓ นิ้วมือ

เป็นเรื่องเศรษฐี
เป็นเรื่องหมายกับผู้ยากไร้
เป็นเรื่องที่หมายกับพ่อค้า
วนิช
เป็นคุณลักษณะทางอาชีวอยู่
จะมีข่าวของมาก
เป็นเรื่องแห่งท้าวพระยา
เป็นเรื่องที่ผู้อยู่อาศัยมีความ
สุขมากนัก

อีกต่ำรากหนึ่งว่า

“หือเออาเชือกเล็นนีงมาแกกครัว แต่หลังแวงชี้น์ເຄີງບັກເຕີຍແລ້ວມາທັບເປັນ ຕຸພູນ ເອພູນນີ້ເປັນລັກຂະນະ ເອຊື່ອ ດ ເຫັນ ດັ່ງ ດ ເຫັນ ຕົກ ດ ເຫັນ ແປ ດ ເຫັນ ແວ ດ ເຫັນ ກລອນ ດ ເຫັນ ໄມເວັນຜູ້ນີ້ຍ່ອມເລາກຂະນະຫຼູ້ຍັນ ໃຫຍໍງເກີດ ນອຍເກີດ ເອກຮ່ວມເປັນນາຍຫຼູ້ຫລັງ ກຣະທຳດັ່ງນີ້ເປັນມັກຄລະຈຳເຮັດວຽກຂອງດີແລ້ ”

ความว่า ให้เอาเชือกมาตัดความสูงของสวนสูงตัวเรือนสวนบน “ครรัว” คือ ตั้งแต่หลังโรงบ้านเอาความยาวที่ได้มาแบ่งเป็น ๓ ส่วน เอา ๑ ใน ๓ นี้เป็นส่วนไว้

วัด	๔	สวน	ได้	ชื่อ
วัด	๕	สวน	ได้	ดัง
วัด	๗	สวน	ได้	ตง
วัด	๔	สวน	ได้	แป
วัด	๗	สวน	ได้	แวง
วัด	๗	สวน	ได้	กลอน

ไม่เรือนห้องหลัง ยอมเอาขนาดของครรัวเป็นหลัก หากกระทำเช่นนี้ยอมเป็น
มงคล เจริญด้วยข้าวของ

ความสูงของตัวเรือน

อนึ่งความสูงของตัวเรือน มีตำราหนึ่งเสนอให้เป็นไปตามยามเกิดของเจ้าของ
เรือน ดังนี้

เกิดตั้งแต่รุ่งถึงเที่ยงวัน	ให้ตัวเรือนสูง	๔ ศอก	๕ นิ้วมือ
เกิดช่วงเที่ยงวันถึงค่ำ	ให้ตัวเรือนสูง	๔ ศอก	๔ นิ้วมือ
เกิดช่วงค่ำถึงเที่ยงคืน	ให้ตัวเรือนสูง	๔ ศอก	๖ นิ้วมือ
เกิดช่วงเที่ยงคืนถึงรุ่งเช้า	ให้ตัวเรือนสูง	๗ ศอก	๗ นิ้วมือ

รายละเอียดในเรื่องของสัดสวนและโครงสร้างยังมีอีกมาก ทั้งนี้ผู้ที่รู้ดี คือ นาย ช่างหรือสถาปัตย์ บุคคลดังกล่าวอาจมีความรู้ที่มาจากหลายตำรา การพิจารณาออกแบบบ้าน
อยู่ที่สถาปัตย์ และเจ้าของผู้อยู่อาศัยเอง

การซึ่งเชือกผังต้นแบบ

ก่อนที่เริ่มปลูกบ้านให้หัววันที่เป็นมงคล และเริ่มด้วยการซึ่งเชือกเป็นผังต้นแบบ สำหรับเชือกที่จะนำมาซึ่ง ตำราวา

“จักเขิงเชือกเรือน เอาเชือกดำบดี เชือกฝ่ายเขียวดี มีสมบัติ เชือกด้ายไหมแดง บดี อยู่ไฟไหม้ เชือกด้ายขาว เชือกเปลือกไม้ เชือกเครื่องขา จักฉบับหาย บดีแท้แล”

ความว่า ถ้าจะซึ่งเชือก อย่าใช้เชือกสีดำ เชือกสีแดง เชือกสีขาว เชือกที่ทำจากเปลือกไม้ และเชือกเครื่องขาลัย จะทำให้พินาศฉบับหาย ควรใช้เชือกที่ทำจากฝ่ายสีเขียวเท่านั้น

การขุดหลุมเสา

เมื่อซึ่งเชือกแล้วให้จัดเตรียมเสียมที่จะขุด โดยคันเสียมถ้าจะให้ดีต้องเป็นไม้พานะ ไม้รัง ไม้มะขามป้อม ไม้พุทรา ไม้ไผ่ ไม้ไล่ และ ไม้ฝาง และเริ่มขุดสามารถคลอกอนโดยขุดให้ลึก ๒ ศอก ๒ นิ้ว มีขวาง เท่านั้น หากขุดลึกกว่านี้ “จักเสียของในใจ” หรือขุดตื้นกว่านี้ “จักเสียของน้อยใจ”

การขุดหลุมสามารถคลอนนี้ บางตำราให้เสียงดูก่อนว่า

“จักแบลงเรือนอยู่ที่ใด หือบุดบุมเพียงเข้า บูชาเข้าตอกดอกไม้ สูตรมนต์ว่า โอม ยะระณี ยะระปภี ริทธิ สาวหาย ๓ ที่ แล้วถม หากเต็มดี บเด็มบดี หากเหลือดีแท้แล”

ความว่า ถ้าจะปลูกเรือนที่ได้ ให้ขุดหลุมลึกเพียงเข้า บูชาด้วยข้าวตอกดอกไม้ บริกรรมด้วยมนต์ว่า “โอม ยะระณี ยะระปภี ริทธิ สาวหาย” ๓ ครั้ง และถมกลบหลุม ถ้ามูคลิดินเต็มปากหลุมพอตีนนั้น ดี ถ้าไม่เต็ม ไม่ดี แต่ถ้าล้นปากหลุม ตีนัก

กล่าวถึงการขาดนั้น ควรหันหน้าทิศทางที่พึงประสงค์ อย่างน้อยควรพิจารณาจาก ทิศทั่วทั้งสี่อ่วยหน้า และ ทิศนางรรณิอยู่

ทิศทั่วทั้งสี่อ่วยหน้า คือทิศที่ท้าวทั้งสี่หันหน้า ซึ่งแต่ละเดือนจะต่างกันไป ดังนี้

เดือนเกียง เดือนยี่ เดือนสาม	ท้าวทั้งสี่หันหน้าไปทิศเหนือ
เดือนสี่ เดือนห้า เดือนหก	ท้าวทั้งสี่หันหน้าไปทิศตะวันออก
เดือนเจ็ด เดือนแปด เดือนเก้า	ท้าวทั้งสี่หันหน้าไปทิศใต้
เดือนสิบ เดือนสิบเอ็ด เดือนสิบสอง	ท้าวทั้งสี่หันหน้าไปทิศตะวันตก

“ทือเบ็นหน้าไปตามท้าวทั้งสี่เทือะ อย่าเบ็นหน้าไปต้อง จักฉิบหาย”

ความว่าให้หันหน้าเป็นทิศที่ท้าวทั้งสี่หันไป อย่าหันหน้าสวนทางจะพบกับความฉิบหาย

ทิศนางรรณิอยู่ มีดังนี้

เดือนเกียง เดือนห้า เดือนเก้า	นางรรณิอยู่ทิศตะวันตกเฉียงใต้
เดือนยี่ เดือนสาม เดือนสิบ	นางรรณิอยู่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ
เดือนสี่ เดือนแปด เดือนสิบสอง	นางรรณิอยู่ทิศตะวันตกเฉียงใต้
เดือนหก เดือนเจ็ด เดือนสิบเอ็ด	นางรรณิอยู่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

“จักชุดหลุมเลานั้นทืออ่วยหน้าไปทางทิศนางรรณิอยู่นั้นเทือะ สุขสวัสดิ์มากนักแล”

ความว่าให้หันหน้าไปทางทิศนางรรณิอยู่ เวลาชุดหลุมเสา จะประสบสุขสวัสดิ์

พิธีบุชาพญานาค

พิธีสำคัญอีกพิธีหนึ่งคือการบุชาพญานาค เป็นการขอที่ดินจากพญานาค ด้วย เชือกน้ำว่าพญานาคเป็นเจ้าแห่งแผ่นดินผู้ทรงไว้ซึ่งฤทธิ์เดชอันอาจบันดาลให้เกิดความสุขสวัสดิ์หรือเกิดภัยพิบัติได้ ดังนั้นจึงควรประกอบพิธีบุชาพญานาคที่หลุมเสามงคลก่อน โดยเริ่มตนด้วยการจัดเตรียม

ใบมะตูม	๗	ใบ
ผ้าขาวiyar	๑	ศอก
กระบอกไม้ไผ่บรรจุน้ำ	๗	กระบอก
กระบอกไม้ไผ่บรรจุทรัพย์	๗	กระบอก
กระหงกาบกล้วย (สะตวง) กว้าง	๑	ศอก
ภาຍในกระหงให้ใส่อหารหวานคำ (แกงสม แกงหวาน)		
ข้าว หมากพลู บุหรี่ กล้วย อ้อย พริก เกลือ ข้าวเปลือก ข้าวสาร ข้าวตอก		
ดอกไม้		
เทียน	๔	เล่ม
ตุ้ง	๔	ตัว
ซอ (รงสามเหลี่ยม)	๔	ผืน
*เฉพาะตุ้งและซอให้ใช้สีตามเดือน ดังนี้		
เดือนกันยายน เดือนยี่ เดือนสาม		ใช้สีขาว
เดือนสี่ เดือนห้า เดือนหก		ใช้สีเหลือง
เดือนเจ็ด เดือนแปด เดือนเก้า		ใช้สีเขียว
เดือนสิบ เดือนสิบเอ็ด เดือนสิบสอง		ใช้สีแดง

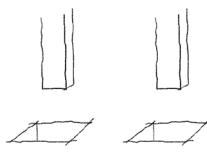
หลังจากเตรียมสิ่งของพร้อมแล้ว ปู่อาจารย์จะเป็นผู้ประกอบพิธี โดยกล่าว
ถึงการว่า

“โภนโต ดูรานาคราชตัวประเสริฐ อันเป็นเจ้าแก่นักทั้งหลายอันมากกว่าแสน
โกฏี อันรักษาแผ่นดินหน้าได้ล่องแสลงลีห์มีโยชนะ และรักษาประตูเมืองฟ้าแห่งอินทรี
ราชกษัตริย์ บัดนี้ยังมีเจ้าเรือน ผู้มีเชื้อว่า..... ก็ได้สร้างบกยกแต่งแปลงยัง
เคหสถานหอเรือนอันใหม่ จึงรำเพิงเดิมบุญคุณแห่งเจ้า จึงได้แต่งแปลงเครื่อง สัพพ
เยื่องเครื่องขี้ยาปูชนานา塔่าง ๆ เข้า�้าโภชนาหาร แกงสม์แกรงหวาน พร้าวตาลกสัยอ้อย
ช้อนอ้อยทุ่งใหญ่ เทียนแลสี ผ้าขาวผืนหนึ่งเพื่อปูชาสักการะยังตนตัวแห่งท่าน บัดนี้ก็ขอ
เชิญท่านจุ่งเสด็จลีลาขึ้นมารับเอารเครื่องหั้งหลายผุ่นนี้ แล้วขอจุ่งนำมายังยะละบริวาร สรี
เตชะระนะ โคงะมะหิงสา ทala thasi สุวนณะรัตตตะนะ อายุวนณะ สุขะ พละ แกนผู้ชาหั้ง
หลาย อันเป็นเจ้าบ้านเจ้าเรือนนี้แท้ดีหลี นามามิ สิริสา นาคนะระณี สัพพะโภคคุณจะยา
ามิ สัพพะสิทธิ ปิยะรุจิ”

กล่าว ๓ จบ และเอ้าผ้าขาวรองกันหลุมเสามงคล เอาใบมะตูมใส่บนผ้าขาว
พร้อมเททรายลง ประพรหมดวยน้ำอบน้ำหอมน้ำสมปอย เอามูลตินเล็กน้อยใส่กระหงไปส่ง
นิศตะวันออก เป็นเสร็จพิธีไปขั้นตอนหนึ่ง

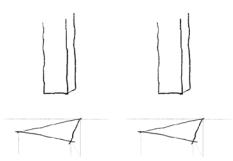
หลังจากขุดหลุมเสามงคลแล้ว การขุดหลุมเสามาเเล่มอื่น ๆ ก็สามารถเริ่มดำเนิน
การได้ ซึ่งการขุดนั้นโดยทั่วไปจะใช้ทิศทางเป็นสิ่งกำหนดรูปแบบของหลุมและลำดับก่อน
หลังตามความเชื่อ ดังต่อไปนี้รูปแบบของหลุม ทำ rahนีกกล่าวว่า

“ขุดเสาวันออกหือเป็นลีแจง ขุดเสาพายให้หือเป็นสามแจง ขุดเสาวันตกหือเป็น
ดึงเดือนบ้าง ขุดเสาหนาหนืหือเป็นดึงเดือนมน”

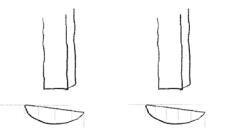
ภาพแสดงการขุดหลุมเสาม

ขุดหลุมเสามาด้านทิศตะวันออก
ให้ขุดเป็นรูปสี่เหลี่ยม

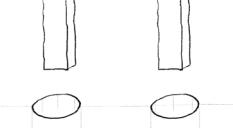
ภาพแสดงการขุดหลุมเสา

ขุดหลุมเสาด้านทิศใต้
ให้ขุดเป็นรูปสามเหลี่ยม

ภาพแสดงการขุดหลุมเสา

ขุดหลุมเสาด้านทิศตะวันตก
ให้ขุดเป็นรูปพระจันทร์เสี้ยว

ภาพแสดงการขุดหลุมเสา

ขุดหลุมเสาด้านทิศเหนือ
ให้ขุดเป็นรูปพระจันทร์เต็มดวง

ส่วนลำดับก่อนหลังนั้นมีรายละเอียดที่กล่าวคลาดเคลื่อนกันไปบ้าง อย่างไรก็ตามก็ยังมีสิ่งที่ตรงกัน โดยทั่วไปคือการกำหนดทิศทางที่สัมพันธ์กับกาลเวลา คือวันและเดือน ดังนี้

ขุดหลุมเสาวันอาทิตย์
ขุดหลุมเสาวันจันทร์
ขุดหลุมเสาวันอังคาร
ขุดหลุมเสาวันพุธ^ร
ขุดหลุมเสาวันพฤหัสบดี
ขุดหลุมเสาวันศุกร์
ขุดหลุมเสาวันเสาร์

ให้ขุดด้านทิศตะวันตกก่อน
ให้ขุดด้านทิศเหนือก่อน
ให้ขุดด้านทิศตะวันออกก่อน
ให้ขุดด้านทิศใต้ก่อน
ให้ขุดด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ก่อน
ให้ขุดด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือก่อน
ให้ขุดด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ก่อน

หรือ

เดือนสิบสอง เดือนเกียง เดือนยี่
เดือนสาม เดือนสี่ เดือนห้า
เดือนหก เดือนเจ็ด เดือนแปด
เดือนเก้า เดือนสิบ เดือนสิบเอ็ด

ให้บุญด้านทิศตะวันออกก่อน
ให้บุญด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ก่อน
ให้บุญด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ก่อน
ให้บุญด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือก่อน

นอกจากนี้กាលเวลาและทิศทางยังสัมพันธ์กับการกรอง มูลดิน หรือที่ล้านนา
เรียก ขี้ขวย อีกด้วย กล่าวคือการขุดหลุมเสาระอ่อนจะต้องวางมูลดินหรือขี้ขวย ที่ปากหลุม^๑
ให้ถูกทิศทาง ตามตำราท่านว่า

ขุดวันอาทิตย์
ขุดวันจันทร์
ขุดวันอังคาร
ขุดวันพุธ^๒
ขุดวันพฤหัสบดี
ขุดวันศุกร์
ขุดวันเสาร์

ก่อไว้ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ
ก่อไว้ด้านทิศตะวันออก
ก่อไว้ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้
ก่อไว้ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้
ก่อไว้ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ
ก่อไว้ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ
ก่อไว้ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ

หรือ

ขุดเดือนสิบสอง เดือนเกียง เดือนยี่
ขุดเดือนสาม เดือนสี่ เดือนห้า
ขุดเดือนหก เดือนเจ็ด เดือนแปด
ขุดเดือนเก้า เดือนสิบ เดือนสิบเอ็ด

ก่อไว้ด้านทิศใต้
ก่อไว้ด้านทิศเหนือ
ก่อไว้ด้านทิศตะวันออก
ก่อไว้ด้านทิศตะวันตก

เมื่อขุดหลุมเสาระแล้ว จะมีการเตรียมเสากลางไว้ปากหลุม กำหนดให้
ปลายเสานั้นไปในทิศทางที่เป็นมงคล ตามเดือนที่จะทำการดังนี้

เดือนสิบสอง เดือนเกียง เดือนยี่
เดือนสาม เดือนสี่ เดือนห้า
เดือนหก เดือนเจ็ด เดือนแปด
เดือนเก้า เดือนสิบ เดือนสิบเอ็ด

หันปลายเส้าไปทิศเหนือ
หันปลายเส้าไปทิศใต้
หันปลายเส้าไปทิศตะวันตก
หันปลายเส้าไปทิศตะวันออก

พิธียกเสามงคล

พิธียกเสามงคล เริ่มต้นด้วยการหาฤกษ์ยามที่เหมาะสมแล้ว หาใบไม้เมืองคล ตามวันที่หาได้ ดังนี้

วันอาทิตย์	ใบไม้
วันจันทร์	ใบเดือเกลี้ยง
วันอังคาร	ใบไม้กุ่ม
วันพุธ	ใบเปลาหลวง
วันพฤหัสบดี	ใบมะม่วงสามปี
วันศุกร์	ใบขันธุน, ใบริช
วันเสาร์	ใบไม้แดง (เต็ง), ใบแคขาว, ใบเผเรีย

หากวันใดวันใดให้เอาใบไม้ที่ว่า พร้อมใบไม้อื่น เชน ใบตองเท้า (อ่า-ตองเต้า) ในทัน (อ่าน-ตัน=พุตรา) ใบขันธุน ใบแก้ว ใบโขค (อ่าน-โจ็ก=ตะคร้อ) มารองกันหลุม เรียกว่า “รองตีนเส้า”

จากนั้นหาใบไม้มงคลสำหรับผูกติดกับเสามงคล ใบไม้ที่ว่าเรียก “ไม้เป็นพญา” ทั้งนี้ให้หาตามวันที่จะประกอบพิธีดังนี้

วันอาทิตย์	ใบไม้ไผ่บาง ไผ่ชาง
วันจันทร์	ใบเดือเกลี้ยง
วันอังคาร	ใบไม้กุ่ม
วันพุธ	ใบแดง
วันพฤหัสบดี	ใบมะม่วง
วันศุกร์	ใบพุตรา
วันเสาร์	ใบพาแป้ง

นอกจากนี้ยังมีอีกตัวราชหนั่งให้พิจารณาตามเดือนคือ

เดือนสิงห์	เดือนธันวาคม	เดือนกันยายน	เดือนตุลาคม
เดือนเมษายน	เดือนมิถุนายน	เดือนกรกฎาคม	เดือนกุมภาพันธ์
เดือนพฤษภาคม	เดือนกรกฎาคม	เดือนกันยายน	เดือนมีนาคม
เดือนมิถุนายน	เดือนกรกฎาคม	เดือนตุลาคม	เดือนกุมภาพันธ์

สิ่งที่จะต้องนำมาผูกติดสามงคลนอกจากไปไม้มงคลตั้งกล่าว ยังต้องเตรียมของสำหรับทำขวัญสามงคล ได้แก่

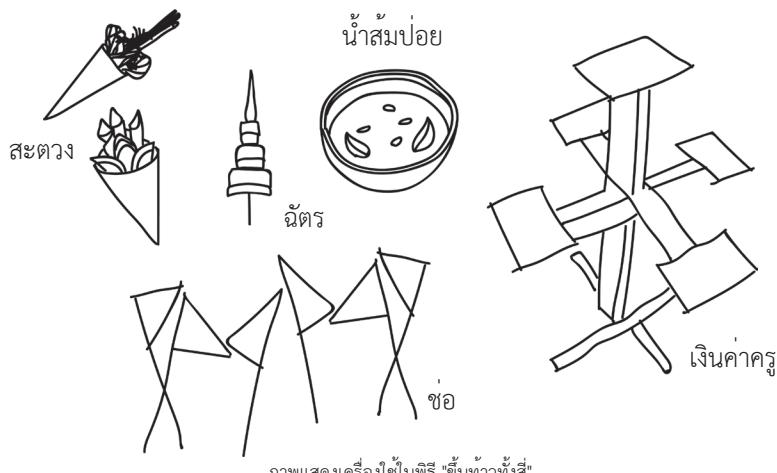
มะพร้าว	๑	คะแนน (ทะลาย)
กลวย	๑	เครื่อง
ฝ้าย (ด้วย) ขาว	๑๐๘	เสน
หนอกกลวย หน้ออ้อย หน่อคูก (อาน-กุก=ขาแดง) ห่อมา กห่อพู		
น้ำส้มป่อย		

ก่อนที่จะเริ่มพิธีก Sean ต้องทำพิธี “ขึ้นท้าทั้งสี่” ก่อน ซึ่งมีสิ่งที่ต้องเตรียมเครื่องใช้ในพิธีได้แก่

๑. ปราสาท คือแพ้นววงศ์ร่องสังเวย
๒. สะตวง คือกระบวนการทำด้วยกาบกลวย ขนาดความกว้างประมาณ ๑ คีบ จำนวน ๖ อัน ขนาดประมาณ ๑ ศอก จำนวน ๑ อัน แต่ละสะตวงให้บรรจุ ข้าวปลา อาหาร มาก เมี่ยง พู บุหรี่ ดอกไม้ รูป เทียน อย่างละ ๔ ทุกสะตวง
๓. ช่อ คือรองสามเหลี่ยมขนาดเล็กสีเขียว ขาว เทา เหลือง แดง ดำ อย่างละ ๔ สำหรับบักบูชาเทพแต่ละองค์ คือสีเขียวบูชา พระอินทร์ด้านบน สีขาวบูชาพระแม่ธรณี ด้านล่าง สีเทา บูชาท้าวหราธิราชทิศตะวันออก สีเหลืองบูชาท้าววิรุฬหกทิศ ใต้ สีแดงบูชา ท้าววิรูปักษ์ทิศตะวันตก และสีดำบูชาท้าวเวสสุวรรณทิศเหนือ

๑. ฉัตร
๒. น้ำส้มปอย

คือร่มเล็กสำหรับบุชาและพะพระอินทร์
จำนวน ๑ ขัน

ภาพแสดงเครื่องใช้ในพิธี “ขันท้าวทั้งสี่”

เมื่อเตรียมของดังกล่าวแล้ว ให้จัดเตรียมเครื่องขันครู อันเป็นเครื่องคำนับครูของอาจารย์ผู้ประกอบพิธี ซึ่งประกอบด้วยดอกไม้ รูปเทียน เงิน ๑๒ บาท เครื่องใช้อื่น ๆ ประกอบตามควร

เวลาที่ทำพิธีขันท้าวทั้งสี่นั้น อาจทำก่อนงานโดยตลอดระยะเวลาพอกвар เช่น หากจะมีการยกเสาในตอนเข้าตู่ ก็จะทำพิธีในตอนเย็นของวันก่อนหน้างาน หากจะมีการยกเสาตอนสายหรือตอนกลางวัน ก็จะประกอบพิธีตอนเข้าของวันนั้น เป็นต้น

พิธียกท้าวทั้งสี่ เริ่มด้วยอาจารย์ผู้ประกอบพิธีรับขันครูจากเจ้าภาพ ยกขันครูขึ้น จบศรีษะ กล่าวคำนัมสการครุว่า

พิธียกท้าวทั้งสี่ เริ่มด้วยอาจารย์ผู้ประกอบพิธีรับขันครูจากเจ้าภาพ ยกขันครูขึ้น จบศรีษะ กล่าวคำนัมสการครุว่า

“อะหัง วันทามิ พุทธะ คุณณัง ธรรมะคุณณัง สังฆะคุณณัง สิบประคุณณัง อาจาริยะคุณณัง เม นาถัง สาระณัง ตั้จามิ สัพพะอันตระโย วินัสสัตุ เม”

จากนั้นอาจารย์จะที่โคนปราสาทหรือเสาแท่นสะตาง แล้วใช้ฝามือตอบที่แผ่นดิน
๓ ครั้ง พร้อมกล่าวว่า

“แม่ธรณีเหย เจ้าหลับหรือว่าเจ้าตื่น เจ้าไปที่อื่นหรือว่าอยู่ยัง อะยังสากขา
ตั้ง โอลกะวิทุ พ่อเจ้าซื้อหัวลือโลกราช แม่เจ้าซื้อนางนาฎีธรณี ลูกอ้ายเจ้าซื้อพวงมาลา
ดอกไม้ ลูกหล้าเจ้าซื้อนางนาฎีกุมารี อะหง วันทามี ธุรา ธุรา นะมามีหัง”

เสร็จแล้วอาจารย์เข้ามายืนหน้าเข้าหาท้าวทั้งสี่ตามทิศที่กำหนดดังนี้

เดือนเกียง เดือนยี่ เดือนสาม

ท้าวทั้งสี่หันหน้าไปทิศเหนือ

อาจารย์นั่งทางทิศเหนือ หันหน้าไป
ทางทิศใต้

เดือนสี่ เดือนห้า เดือนหก

ท้าวทั้งสี่หันหน้าไปทิศตะวันออก
อาจารย์นั่งทางทิศตะวันออก หันหน้า
ไปทางทิศตะวันตก

เดือนเจ็ด เดือนแปด เดือนเก้า

ท้าวทั้งสี่หันหน้าไปทิศใต้
อาจารย์นั่งทางทิศใต้ หันหน้าไปทาง
ทิศเหนือ

เดือนสิบ เดือนสิบเอ็ด เดือนสิบสอง

ท้าวทั้งสี่หันหน้าไปทิศตะวันตก
อาจารย์นั่งทางทิศตะวันตก หันหน้า
ไปทางทิศตะวันออก

เมื่อกำหนดทิศแล้ว อาจารย์จะยกสะตาง (ช่อเขียว) ขึ้นวางบนแท่นเสากลาง,
สะตาง (ช่อเทา) ทิศตะวันออก, สะตาง (ช่อเหลือง) ทิศใต้, สะตาง (ช่อแดง) ทิศตะวันตก,
สะตาง (ช่อดำ) ทิศเหนือ และ สะตาง (ช้อขาว) วางที่โคนเสา ส่วนสะตางใหญ่ว่างห่างออก
ไป ๓ ศอก ถือว่าสะตางใหญ่นี้เป็นของ “บริวารท้าวทั้งสี่” พร้อมจุดเทียนทุกสะตาง แล้ว
อาจารย์กล่าวขออนุญาตเทวดาว่า

“ສັກເຄ ກາມ ຈະ ຮູເປ ຄີຣິລິຂະ ຮະຕະເງູ ຈົ້ນທະລິກເຂ ວິມານເ ພຣໜາ ຈະ ໂຍ ຈຸດໂລກ ຂປາລະຮາຈາ ອິນໂທ ເວສຖືວັນຄະຮາຈາ ອະວິຍະສາວະກາ ຈະບຸດຸ່ຈະນະກະລະຍາຜະ ຈະ ສົ້ມມາ ທິກູ້ສີ ເຍວ ພຸທເຮ ປະສັນນາ ອັ້ນເມ ປະສັນນາ ສັ້ນເຊ ປະສັນນາ ພຸທເຮ ສັກເກະຣະ ວາ ອັ້ນເມ ສັກເກະຣະ ວາ ອົ່ງໂທ ຫຼານະ ໂຕ ຍາວະປະຮັມປະຮາ ອົມສັລົມີງ ຈັກກະວາເພຸ ເທວະຕາ ຄະຕາຍັງ ມຸນົວຮະວະຈະນັງ ສາຮະໂວ ໂນ ສຸກັນຕຸ”

ຕາມດ້ວຍຄໍາໄອງກາຮວ່າ

“ໂກນໂຕ ເທວະສັ້ງຂາໂຍ ດູຮາພະຍາອິນທາອິຣາຊ ຕົນເປັນເຈົ້າເປັນໃຫຍ່ ແກ່ເທວບຸຕຣ ແລ້ວເວດທັງໝາຍໃນຂັ້ນຝ້າຕາວະຕິງສາແລ້ວຮຽກເຫຼວໂລກ ວິນມື່ນທາຮາຊີກາເປັນຕົ້ນ ພຣະຍາ ອົດຮູ້ຮູ້ຕົນຮັກໝາຍັງໜັນອອກກີ່ແລ ພຣະຍາວິຮູພະທັນອັນຮັກໝາຫນໄດ້ກີ່ຕີ ພຣະຍາວິຮູປັບຂະ ອັນຮັກໝາຫນຕະວັດກີ່ຕີ ພຣະຍາກຸເວຣະທັນອັນຮັກໝາຫນໜີ້ກີ່ຕີ ແລ້ຈັ້ກ້າທັງໝາຍ ທູ້ຕົນຫຼູ່ອົງຄ່ ແລ້ພຣະຍາອິນທາເຈົ້າ ຕົນເປັນເຈົ້າແລເປັນໃຫຍ່ແກ່ເທວບຸຕຣແລ້ວເວດທັງໝາຍໃນສວຽກໜັ້ນຝ້າ ນັ້ນມີ ທ້າວທັງສີເປັນຕົ້ນ ເປັນປະຮານພາຍຕຳໄຕ້ມີພຣະນາງວິເຮັນາງຮຣນີເປັນທີ່ສຸດ ແລ້ວ້ອ້າຍໃນ ວັນນີ້ກີ່ເປັນວັນດີ ເປັນວັນດີອັນວິເຄຍຍາມດີ ເປັນວັນລົງໄຊຍໂຫຼຄລາກ ເປັນວັນປຣາບແພ້ຂ້າເລີກ ຄົດຮູ້ທັງມາລ ກີ່ເປັນອັນພັ້ນກົມໍທັງທັກ ບັດນີ້ອັນວ່າຜູ້ຂ້າທັງໝາຍຫຼູ່ໃຫຍ່ນັ້ນອຍຍາຍຄູ່ງກີ່ດາຕັກແຕ່ງ ພຣ້ອມນ້ຳມໍນຳມາຍັງບຸພາລາຈາດວງດອກ ເຂົ້າດອກດອກໄມ້ ລຳເທິ່ນ ເຂົ້ານ້ຳໂກ່ນາຫາຮາກ ເຂົ້າ ຕົ້ມເຂົ້າຫນມີໃໝ່ດ່າງມພອຕາ ເພື່ອຈັກມາຂອງອາຮານຢ່າງເຈົ້າທັງໝາຍພອມມີຄວາມເອັນດູຂາ ເສດີຈົລມາເສວຍສຸຂູ້ຕົນຫຼູ່ອົງຄ່ ຍັງເຄຣື່ອງປຸ່ຈາທັງໝາຍອັນນີ້ແທ້ດີ້ຫລື ຂອງຈຸ່ງມາຮັບເອາເຄຣື່ອງຢື ຍາບູ້ມາວລຸງນີ້ ແລ້ວຂອບຂອ້ວື້ຜູ້ຂ້າທັງໝາຍໄດ້ພັນເລີຍຢັງອານາຄຕະກັນ ໂຈຮະກັນ ມນຸລະກັນ ອຍ່າໄດ້ມີກົງລສນລ່ອຄໍາຮ້າຍຕ່ອໄປບູ້ ອັນຈົກມາເປັນຄັຕຽກົກຂອ້ວື້ພັນແລ້ວບໍ່ໄດ້ພົກເວັ້ນໄປໄກລ ແລ້ນໂຍ່ນນະ ຂອທ່ານຈຸ່ງມາຮັງຮັກໝາຕານຕົວແທ່ງຜູ້ຂ້າເທິ່ງແທ່ໜ້າທີ່ໂທ່ອະ”

ສີທອິກິຈຈັງ	ສີທອິກົມມັງ	ສີທອິກາວິຍະຕະຄາຄະໂຕ
ສີທອິເຕີໂຈ	ຈະໂຍນິຈັງ	ສີທອິລາໄກ
ນິຮັນຕະຮັງ	ນະມາມີທັງ	ສັ້ພພະກັ້ມມັງ
ປະລິທີ ເມ	ສັ້ພພະລິທີ	ກະວັນຕຸ ເມ

ແລ້ວກ່າວຄໍາສັກເກະຣະເປັນກາງາບາລືວ່າ

ອຸປຣິມ້ລັມິງ ທີ່ສາ ກາເຄ ກາຍ ມັງ ຮັກຂັ້ນຕຸ ອະຫັ້ງ ວັນທາມີ ສັ້ພະຫາ
ບຸຮີທັລັມິງ ທີ່ສາ ກາເຄ ກາຍ ມັງ ຮັກຂັ້ນຕຸ ອະຫັ້ງ ວັນທາມີ ສັ້ພະຫາ
ທັກຂີ້ນລົມິງ ທີ່ສາ ກາເຄ ກາຍ ມັງ ຮັກຂັ້ນຕຸ ອະຫັ້ງ ວັນທາມີ ສັ້ພະຫາ
ບັຈ້ນລົມິງ ທີ່ສາ ກາເຄ ກາຍ ມັງ ຮັກຂັ້ນຕຸ ອະຫັ້ງ ວັນທາມີ ສັ້ພະຫາ
ອຸດຕະຮັລົມິງ ທີ່ສາ ກາເຄ ກາຍ ມັງ ຮັກຂັ້ນຕຸ ອະຫັ້ງ ວັນທາມີ ສັ້ພະຫາ
ສາ ເວຕີ ເວີ ວະຮຸທຮາ ຈະ ຮະຮະນີ ຄົ່ງຄາ ເທວິຍາ ຈະ
ອະວິຕານະວິຍາກິຣະຕີ ບັຈຄູມາອືມາ ອັກຮູ້ເວີ ຝູມີຢາ
ປົກລົງຮູ້ທີ່ສາ ສຸຮັກຂີ້ຕາ ເຕັ້ນ ປູນກາວເວນະ ສັ້ພະໂທລັ້ງ ຂະມັນຕຸ ໂນ

ພຶສີກຣມທີ່ກ່າວມາເປັນພຶສີທີ່ມີຂໍອັບປິບຕິແບບກລາງ ຈຸ ໂດຍທີ່ໄປບາງອ່ຍ່າມື່ຕຽງ
ກັບວິຊີບິບິດຂອງอาจารຍ຺ບາງທ່ານ ເພຣະແຕລະຕໍ່ຕໍ່ມີຂໍອັບປິບຕິແບບກລາງກັນໄປບາງ ອ່ຍ່າມໄຮສີຍ ກີ່
ເປັນພຶສີທີ່ມີຂັ້ນເພື່ອວັດຖຸປະສົງຄົ່ງເດືອກກັນ

ເສື່ອພຶສີຂັ້ນທາງທັງສືແລ້ວ ອາຈາරຍຈະທຳພຶສີທຳຂວັງສາມານົມຄລ ໂດຍໃຫ້ພ່ອແນ່ງລຸກ
ໜາກຟູ້ເປັນເຈົ້າອອນນານັ້ນພ້ອມກັນທີ່ປາກຫລຸມສາມານົມຄລ ເຕັ້ນສິ່ງຂອງເຄື່ອງພຶສີເຫັ້ນ
ພ້ອມ ແລ້ວອາຈາරຍເຈົ້າພຶສີຈະກຳລາວຄຳເຮັດວຽກຂວັງສາວາ

“ມັກລະວຸທິ ລະຫວີສົວລັດ ປຸພພວອາຈາຣີຍະເຈົ້າລ່າວໄວ້ວ່າ ອັ້ນໃນວັນນີ້ ກີ່ເປັນ
ວັນດີ ລະຫວີ່ຍ່າຍ ຫຼືໂຄ ອຸດຕະນະໂໂຄນີອັນອອງ ເງິນຄຳກອງມູນມັ້ງ ພອລັນຂໍ້ອັບປິບຕິແບບກລາງ
ທັງຮັບໂຫຼືດີ ຜູ້ຂ້າຈັກລ່າວແຕ່ເກົ່າມຸລະກີເປັນພຣະມະລົງມາຕັ້ງ ອະລັ້ງໄຄຍະລື້ລົງນາແຕ່
ແປລັງໝຽວວາສ ລືບມຸນຸລະຫາດີເປັນສາຍາມເປັນແສ່ນ ສືບຕະເຫັນບູນມາຕາ ຕາມວາງສາເຂົ້າຫາຕີ
ບໍ່ທີ່ຂັດປາເວັນ ບັດນີ້ຂ້າເຈົ້າທັງຫລາຍກີ່ຈົວກັນສຽງເຮືອນຫລັ້ງໃຫຍ່ກ່ວາງເພິງພວາ ຈັກັງເສາ
ຫລວງໄວ້ເປັນຄົ້ຍ ຍານມເຮັບຮ້ອຍດູເພິງ ໄສ່ເຄື່ອງລຸ່ມແລບນມືຈ້າຍຮ່າມກວ້າງ ເປັນທີ່ຄົນອ່າມາ
ຕອມ ເງິນຄຳຮອມມາອູ້ ຜູ້ເປັນແກ້ກ້າວນາເຫຼາ ບັດນີ້ຈັກຂອງເຮັດວຽກ ຂວັງເສາໃຫຍ່ແກ້ວ
ມີ່ມົງຄລ ທີ່ມາລະສົນລະສູ ທີ່ມາອູ້ເຫັນມາ ມາກືນຂອງຫວານຜາດສົມ ເຫັນມເຂົ້າຕົ້ມພໍ່າ
ພ້ອມຄວຣີ ທັ້ງກັ້ທະສິກລັ້ວຍອ້ອຍ ຈັດເປັນຄົ້ຍຄວຣແຍງ ເພື່ອຈັກມາອ້ອມແປລັງຂວັງເສານງາ
ແລສາຂອກ ເສານອກເສານໃນອັນຈັກັງໄວ້ໃນແຜ່ນຮຣັນ ຮອຍປົອຍ່າໄຫວຫວັນເໜັງເຂືອນຫ້າຍ ທີ່
ເປັນທີ່ສຸຂົບຍາກເຈົ້າເຈົ້າ ແນ້ອນດັ່ງເວົ້າໃຫຍນຕົ້ປຣາສາທິຣາຫ້າວ່າບຸນພຣມ ສມດັ່ງກຳນັກ
ຄຳພາຄະນານັ້ນຈຸ່ງຈັກມີ ເຖິງແຫ້ໜີເຫຼື່ອທີ່ລື່ອທະບຽນ”

กล่าวเสริจ อาจารย์จะผูกเครื่องพิธีอันมีใบไม้เมืองคล มะพร้าว กล้วย หนอกกลวย หน้ออ้อย หนอนขาแดง หอยมาก หอยพลู ติดกับสามงคลพร้อมญาด้วยเมืองคล ประพรุด้วยน้ำส้มป่อยเป็นเสร็จพิธีทำขวัญสามงคลและเมื่อได้เวลาฤกษ์ก็จะทำการ “บก” คือ ยกโดยยกสามงคลก่อน ตามด้วยเสนาทางและการบกหรือยกสามงคลและเสนาทาง โบราณนิยมหากคนที่มีชื่อเป็นงคลเชื่อว่าแก้ว คำ เงิน แหวน หมั้น แก่น มั่ง มี สี สุข มาช่วยยกหามเสา ทั้งนี้เพื่อความเป็นศิริมงคลสมชื่อของคนนั้น ๆ

ความเชื่ออีกประการหนึ่ง คือเรื่องของ “ลงบอกเหตุ” ในช่วงเวลาหรือขณะที่ยกสามงคลนั้น หากมีเหตุปراภู ก็มีคำทำนายดังนี้

- หากมีคนนำเอาเนื้อสัตว์และปลาผ่านมา ทายว่าจะสมบูรณ์ด้วยโภคทรัพย์
- หากมีคนแบกไม้ผ่านมา ทายว่าเจ้าเรือนจะประสบทุกข์
- หากมีคนนำอาบน้ำหรือหูผ่านมา ทายว่าเจ้าเรือนจะมีความสุข
- หากมีคนนำเอาเลือฟ้าลีดแดงหรือลิงของสีแดงผ่านมาทายว่าจะเกิดไฟไหม้
- หากมีคนนำพาสัตว์สีเทาผ่านมาหรือคนในหมู่บ้านตายทายว่าหากความเจริญไม่ได้
- หากได้ยินเสียงคนขับซอ ร้องขับทำงานของเหลว หรือเกิดแผ่นดินไหวเจ้าเรือนจะประสบแต่ความสุขความเจริญ

ดังนั้นเวลายกสามงคลจึงมักมีคนคอยดูแลมิให้เหตุอันไม่พึงประสงค์เกิดขึ้นขณะเดียวกัน ก็มีการจัดฉากเหตุการณ์ที่ดีให้มีขึ้น เช่น ให้คนเอาเนื้อ เอาปลา เอาแก้ว หรือหู มาเดินผ่าน หรือไม่ก็ให้หาคนมาขับซอ ขับจอย อีโคโลง ทั้งนี้เพื่อความเป็นศิริมงคล

การยกเสานบริวาร

การยกเสานบริวาร โบราณได้เห็นความสำคัญไม่น้อย โดยเฉพาะเรื่องของทิศทาง และสิ่งที่ใช้รองกันหลุม ก่อนยกอาจร่องด้วยใบไม้มงคล เมมื่อนเสามงคลหรืออีกอย่างหนึ่ง ก็ให้เขียนอักษรล้านนาใส่ใบบัวหรือใบมะตูม สำหรับรองกันหลุม เฉพาะเสาที่ได้กำหนด ทิศทางได้แก่

ทิศอิสาน

ให้เขียน

๒๕๑

ทิศอาคเนย์

ให้เขียน

๙๓

ทิศหրดี

ให้เขียน

๙๔

ทิศพายัพ

ให้เขียน

๗
๙๘๙๐

จากนั้นค่อยยกเสาขึ้น ตามทิศทางที่ถูกกำหนดในแต่ละเดือนว่าจะยกเสาทิศไหนก่อนคือ

เดือนสิบสอง เดือนเกียง เดือนยี่
เดือนสาม เดือนสี่ เดือนห้า
เดือนหก เดือนเจ็ด เดือนแปด
เดือนเก้า เดือนสิบ เดือนสิบเอ็ด

ยกเสาด้านทิศใต้ก่อน
ยกเสาด้านทิศเหนือก่อน
ยกเสาด้านทิศตะวันออกก่อน
ยกเสาด้านทิศตะวันตกก่อน

การสร้างประตูเรือน

เฉพาะเรื่องการทำหรือสร้างประตูเรือนนั้น ชาวล้านนา มีข้อห้ามตามความเชื่อ ดังปรากฏในคัมภีร์โบราณที่ชื่อคัมภีร์ “โลกละหารณ์” ซึ่งกล่าวไว้ว่า

“ที่นี้จักกล่าวโลกละหารณ์ก่อนแล แปลงประตูเรือนทัดที่นอน ประตูบ้านทัดประตูเรือน บดี แปลงประตูในหนองน้ำที่อันขึ้นกลางเรือนนั้น บดีเรือนสองหลังปองประตูทัดกัน บดี บ้านเดียวมีประตูสามอัน เรือนเดียวมีสามประตู บดี”

ความว่า

1. ทำหรือสร้างประตูเรือนตรงหรืออยู่แนวเดียวกับที่นอน	ไม่ดี
2. ทำประตูบ้านให้ตรงหรืออยู่แนวเดียวกับประตูเรือน	ไม่ดี
3. ทำประตูห้องนอนให้อยู่กลางเรือน	ไม่ดี
4. เรือนสองหลังคู่กัน เจาะหรือทำประตูให้ตรงกัน	ไม่ดี
5. บ้านเดียวมี 3 ประตู, เรือนเดียวมี 3 ประตู	ไม่ดี

ห้มยนต์

กล่าวถึงประตูเรือน เฉพาะประตูห้องนอนใหญ่ ถ้าเป็นเรือนไม้จริงจะสังเกตเห็น แผ่นไม้แกะสลักติดอยู่ส่วนบนของประตูแผ่นไม้นั้น ล้านนาเรียก “ห้มยนต์” หรือ “ห้ายนต์” คำว่า “ห้มยนต์” เป็นคำที่นักวิชาการสันนิษฐาน ซึ่งอาจมาจากคำที่แปลว่า “ส่วนปลาย ของปราสาทโడ้น” ส่วนคำว่า “ห้ายนต์” มีผู้อธิบายว่า “ทำ” คือ อันตะ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่ง รวมแห่งพลังของบุรุษ “ยนต์” หมายถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำหรับปกป้องรักษา โดยความหมาย รวมคือ พลังของบุรุษผู้เป็นพ่อเรือน (หัวหน้าครอบครัว) สำหรับการปกป้องรักษาผู้ที่อาศัย หลบบอนภายในห้องนอน ไม่ให้ได้รับภัยนตรายต่าง ๆ จากภายนอก ดังนั้น การทำห้มยนต์ จึงต้องมีพิธีกรรม เพื่อความศักดิ์สิทธิ์ เริ่มแรกจะแห่นไม้มาตัดให้ได้ความยาวเท่ากับ ความกว้างของประตู ซึ่งความกว้างของประตูนี้โบราณกำหนดไว้ว่า

“บุคคลผู้เป็นนายช้าง ห้อเมีํากฎวังห้าเช่นตีน ผู้เป็นนายม้า พ่อค้าแลไฟร์ น้อยที่อื้อเมีํากฎวังสามเข่นตีนกับสามเข่นหัวแม่มือ”

หมายความว่า ผู้มีตำแหน่งเป็นนายกองช้าง ให้มีประตุภรรยา 5 ช่วงเท้าของเจ้าเรือน ผู้มีตำแหน่งเป็นนายกองม้า พ่อค้าและพ่อ ให้มีประตุภรรยา 3 ช่วงเท้ากับอก 3 ช่วงหัวแม่มือ

เมื่อได้แผ่นที่ตัดแต่งตามต้องการแล้ว เจ้าเรือนจะขอให้ปูอาจารย์ทุกรุ่น
ทำพิธีถอดถอนเสนียดจัญ្តิราก่อนแล้วจึงลอก漉ดาย เสร็จแล้วจะทำพิธีติดตั้งโดยเชิญ
ปูอาจารย์คนเดิมมาปีนพิธี ซึ่งจะต้องมีพานครุ หรือที่เรียกว่า “ขันตี้” ที่ประกอบด้วย
กรวยดอกไม้ กรวยธูปเทียน อย่างละแปด ผ้าขาวผ้าแดง หมากพลู บุหรี่ ตามควร พร้อม
สรุา 1 ชุด ปูอาจารย์จะประกอบพิธีตามตำราแล้วประพรมน้ำมนต์เป็นเสร็จพิธี

เรื่องของห้มยนต์นี้ พบร่วมกันในบางหลังอาจไม่มีลวดลายสัก แต่มีการสลักหรือลงยันต์แทน เช่น ยันต์ “กะทิตุง” หรือยันต์ “นะโมตาบอด” ตามภาพด้วยร่องคือ

କାହିଁ କାହିଁ କାହିଁ

ภาพแสดงยันต์ "กะทิตุ่ง"

ପାତ୍ର କାହାରେ ଦେଖିଲୁ ନାହିଁ ।

ภาพแสดงยั่นต์ "นะโมتابอด"

ความหมาย
ของสล่า
สร้างเรือน
ล้านนา

ความหมายและประเภท ของสลาสร่างวิหารล้านนา

ความหมาย “สลา”

นิคุณ พรมมาเทพย์ ให้ความหมายสลาว่า สลา อ่านว่า สะ-หลา เป็นคำที่ได้รับอิทธิพลมาจากพื้นบ้านของชาวใต้ (ไทใหญ่) หากเราไปเที่ยวแคว้นเมืองเชียงตุง พื้นบ้านของชาวบ้านจะเรียกคนที่เก่งหรือเชี่ยวชาญอย่างใดอย่างหนึ่งว่า “สลา” เช่น สลาตีกลอง หมายถึงคนมีความเชี่ยวชาญ ในการตีกลอง เป็นต้น

ส่วนในเมืองล้านนาเรียกผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการก่อสร้าง การแบ่ง(ประดิษฐ์/ทำ) การตกแต่ง หรือการกระทำด้วยฝีมือต่างๆ นั้นว่า “สลา” เช่นว่า สลาแบ่ง โถะ คือ นายช่างที่ทำโถะ สลาแบ่ง เฮื่อน คือนายช่างที่สร้างบ้านเรือน สลาแต้ม คือผู้เชี่ยวชาญในการเขียน แต่ง วาดภาพ สลาต้อง คือผู้เชี่ยวชาญในการฉลุลาย ทำดุนภาพ สลาแกะ คือผู้เชี่ยวชาญในการแกะหรือสลัก สลาสี คือช่างทำสี สลาบอกไฟ คือช่างทำบ้องไฟ เป็นต้น

การเรียกชานคำว่า สลา มักจะใช้นำหน้าชื่อจริง แทนคำว่า นาย เช่น นายปั้น เป็นช่างเรียกันว่า “สลาปั้น” หากเป็นภาษาไทยกลางอาจเรียกสัน្ដิญา ช่างปั้น

อดุล รุ่งเรืองศรี (๒๕๔๕) ให้ความหมายว่า สลา เป็นศัพท์จากภาษาพม่าที่เพียงจาก อาจารย์ ซึ่งหมายถึง ช่าง ผู้ชำนาญการ ผู้ควบคุมการก่อสร้าง หรือการทำงาน ประเภทฝีมือ และบังหมายรวมถึงนักดันตี ซึ่งจะมีเชื่อเครื่องดันตีที่ผู้นั้นชำนาญอยู่กำกับไว้ด้วย คำนี้ในเอกสารล้านนาแต่เดิมใช้ ช่าง

วัฒนา วัฒนาพันธุ์ (๒๕๔๕) ให้ความหมายว่า ตามคำศัพท์ภาษาไทยเหนือล้านนา คำว่า “สลา” เป็นคำใช้เรียกผู้เป็นช่าง กล่าวคือผู้ที่มีฝีมือเกี่ยวกับการประดิษฐ์ คิดสร้างด้วยการใช้มือ เช่น การทำโถะหมูบูชา ปราสาทไม้แกะสลัก โถะเก้าอี้ ตีเหล็ก ฯลฯ งานเหล่านี้มีสลาที่มีความรู้ ความชำนาญเป็นผู้ทำ สลาจึงน่าจะตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Artisan ซึ่งหมายถึง “Someone who works with his hand.” (Oxford Dictionary, ๑๙๘๑)

ขอสังเกตอีกอย่างหนึ่งนึงคือ คำ “สลา” น่าจะใช้เฉพาะกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ทั้งคำ “สลา” และ “ช่าง” เป็นคำที่ มีนัยของภารกิจอย่างว่ามีความสามารถเฉพาะและ มีเกียรติในชุมชน ผู้ใดเป็นช่างฟ้อน ช่องช้อ หรือเป็นสลาแกะช่อฟ้า หน้าบัน แกะตุ้ง ทำปราสาท ฯลฯ จัดว่าเป็นผู้มีความสามารถเป็นพิเศษโดยเฉพาะ เป็นงานที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์ ทำงาน มีความประณีต และทำด้วยมือ

ระดับของสลา

บุญรัตน์ ณ วิชัย (๒๕๔๖) กล่าวว่า สล่าแบ่งได้เป็น ๓ ระดับตามความรู้ความสารถและวัยวุฒิ

สล่าที่มีระดับความสามารถสูงที่สุดเรียกว่า “สล่าหลวง” ซึ่งเทียบเท่ากับ ตำแหน่งศิลปินแห่งชาติ ตัวอย่างเช่น สล่าแสดง บันสิทธิ์ ศิลปินแห่งชาติสาขาหัศนศิลป์ (การทอผ้า) สล่าหลวงจะต้องมีอายุมาก และมีความสามารถ ที่สำคัญต้องมีความคิดสร้างสรรค์ด้วย ผู้ใดก็ตามที่ได้พบเห็นขั้นงานจะสามารถรู้ได้ในทันทีว่าเป็นผลงานของ สล่าผู้ใด ดังนั้นสล่าหลวงจะต้องมีผลงานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มาจากการคิดสร้างสรรค์ด้วย

สล่าระดับลงมาเรียกว่า “สล่าเก้า” หมายถึงสล่าที่มีความชำนาญในวิชาชีพ เป็นอย่างดี จนสามารถถ่ายทอดวิชาให้กับผู้ที่เริ่มศึกษาได้ สล่าประเภทนี้มีประสบการณ์มากพอสมควรเป็นที่รู้จักยอมรับในวงการสล่าและสังคมได้เป็นอย่างดี

สล่าระดับสุดท้ายเรียกว่า “สล่าป้าย” ใช้เรียกบรรดาช่างที่กำลังฝึกหัด เป็นผู้ที่กำลังแสวงหาความรู้ประสบการณ์จากการทำงานตามสาขาอาชีพที่ตนเองถนัด (บุญรัตน์ ณ วิชัย, ๒๕๔๖)

ສລ່າ
ສຮ້າງ
ເຮືອນ
ລ້ານນາ

**ສລ່າພ່ອຫລວງຫວ່າງ
ນາຍສົງທ໴ທຣ ສີທົງວົງ**
ສລ່າສ້າງເຮືອນ ຈັງຫວັດເຊີຍໃໝ່

ກາພແສດສລ່າພ່ອຫລວງຫວ່າງ

១. ປະຈຸບັດ

ເກີດ
ທີ່ອູ້ປ່ັນຈຸບັນ

ວັນທີ ၃ ກັນຍາຍັນ ພ.ສ. ២៥០៣
ບານເລຂທີ ១៣ หมູທີ ៨ ຕ.ຖ່ຽງທອງ ອ.ມໍາວັງ ຈ.ເຊີຍໃໝ່

ເນື່ອເປັນເຕີກໄດ້ບວຊເນຣ ບວຊເຮືອນອູ້ວັດຄອນປິນໄດ້ ៦ ພຣະາ ທັງຈາກນັ້ນ
ເປັນທ່າງ ២ ປີ (ພ.ສ. ២៥២៦) ຈනອາຍຸ ២២ (ພ.ສ. ២៥៤៨) ອອກມາຮັບຈ່າງເປັນລຸກນີ້
ເຈົ້າຫ້າທີ່ໂຄງກາຣ່າລວງ ທີ່ໜູ້ບ້ານແມ່ສະບູກໄດ້ ທຳຫ້າທີ່ຂ່າຍຫວັບນານ ມີອາກາສເຫັນ
ໂຄງກາຣ່າສ້າງເຮືອນໄມ້ ໃນພື້ນທີ່ໂຄງກາຣ່າລວງ ຈຶ່ງສັນໃຈແລະເຮືອນຮູ້ສຸດ-ຈານໄມ້ ຈາກການ
ສຶກຍາເຮືອນຮູ້ ເກີດຄວາມຮູ້ສຶກຂອບ ຮັກໃນໄມ້ ເພົະໄນ້ມີເຊີືດ ໄມດີ້ນໄດ້ ສື່ວນຄວາມຮູ້ສຶກສາຍ
ຈຶ່ງເຮີມເກີບສະສົມໄມ້ທອນຈາກກາຮ້ອງຈາກຫວັບນານ ເນື່ອຈາກໃນພື້ນທີ່ໜູ້ບ້ານເປັນຫນັຜ່າ
ກະເທົ່າຍິນ ມີປະເພີນໃນກາຮັດໄມ້ ກາຮັດເອງຈຶ່ງເປັນເຮືອງຜິດກວ່າປະເພີນ ສ່ວນໃຫຍ່ໄມ້ທີ່
ສະສົມໄດ້ຄື່ອນໄມ້ສັກເຄີຍນ (ຕະເຄີຍນ) ເກີບສະສົມ ១ ປີ ຈຶ່ງຍົກຂນມາໄວ້ທີ່ສັນປ່າຕອງແລະສ້າງ
ເຮືອນຂອງຕົນເອງຈື້ນ

โดยขอแรงจากชาวบ้านมาช่วยในการปักเสา มุงหลังคา หลังจากนั้นก็สร้างส่วนประกอบอื่น ๆ ด้วยตนเอง โดยใช้ฐานความรู้ขาก “ครูพักลักษ์” ที่เคยเห็นมา แบบแปลนก็เป็นแบบชาวบ้านธรรมชาติ ซึ่งปัจจุบันเรือนหลังนี้ได้ถูกรื้อเนื่องจากน้ำท่วม และนำไปทำการรื้อมาสร้างหลังปัจจุบัน ในระหว่างที่สร้างเรือนตนเอง ก็รับจากสร้างเรือนต่าง ๆ เป็นลูกน้องของสลาธุ (พ.ศ.๒๕๓๐) ทำงานที่ตราเวียประمامณ ๔-๕ ปี จึงทำให้มีประสบการณ์งานไม้ สามารถนำวัสดุเหลือใช้จากไม้ มาดัดแปลง สร้างเรือนใหม่ และประกอบอาชีพงานรับเหมาต่าง ๆ ในปัจจุบัน

ปัจจุบันรับเหมาสร้างเรือนในรูปแบบสมัยใหม่ แต่ก็ยังนำวัสดุไม้มาใช้ในการสร้างเรือน และยังคงใช้เครื่องมือมืออยู่ ผลงานที่ภาคภูมิใจในช่วงการเป็นช่างคือ วิหารไตรล้อ โรงแรมตราเวีย

๒. เครื่องมือสร้างเรือน

๑. 木 (ขวน) : ตัด พัน

๒. ลิ่ว : ฉลุ เจาะ

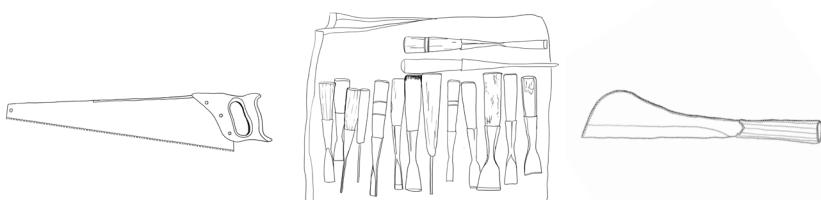
๓. กบไม้ (เต่า) : ใส

๔. เลื่อยมือ, เลื่อนลันดา, เลื่อยปันตอก : เลื่อย ผ่า

๕. หวานมือ : เจาะ

๖. เครื่องมือวัด : ศอกเมือง, ไม้ผ้า, มอง, จับเสาว่า (การแบ่งระยะจากเสาที่มี)

๗. គอน : ตอก จัดตะปุ

ภาพแสดงเครื่องมือ

๓. การออกแบบสัดส่วนเรือน

สอบถามความต้องการของเรือนจากเจ้าของเรือน จำนวนห้องนอน ขนาดพื้นที่ ในแต่ละส่วน ตามความเชื่อของชาวไทยใน ห้องนอนต้องอยู่ทางด้านทิศตะวันออก ครัว ต้องอยู่ท้ายสุดของเรือนด้านทิศตะวันตก และนับจำนวนเสาให้ตอกเลขที่ดี วัสดุในการสร้างเรือน เจ้าของเรือนจะเตรียมให้เรียบร้อย ทั้งการเก็บไม้ บ่มไม้ เพื่อໄลเมลัง ไลสาร เคเม่ และหากเพื่อให้ไม้แห้งแข็งแรง หลังจากนั้นจึงนำมาปรุงรูปเพื่อเตรียมพร้อมในการสร้างเรือน มักนิยมปลูกเรือนเดือนสี่ (เดือนมกราคม) เดือนแปด (เดือนพฤษภาคม) และเดือนสิบสอง (เดือนกันยายน)

๔. ขั้นตอนการสร้างเรือน

๑. เตรียมวัสดุสร้างเรือน เจาะเสา คาน แวง

๒. ขุดหลุม ปักเสา

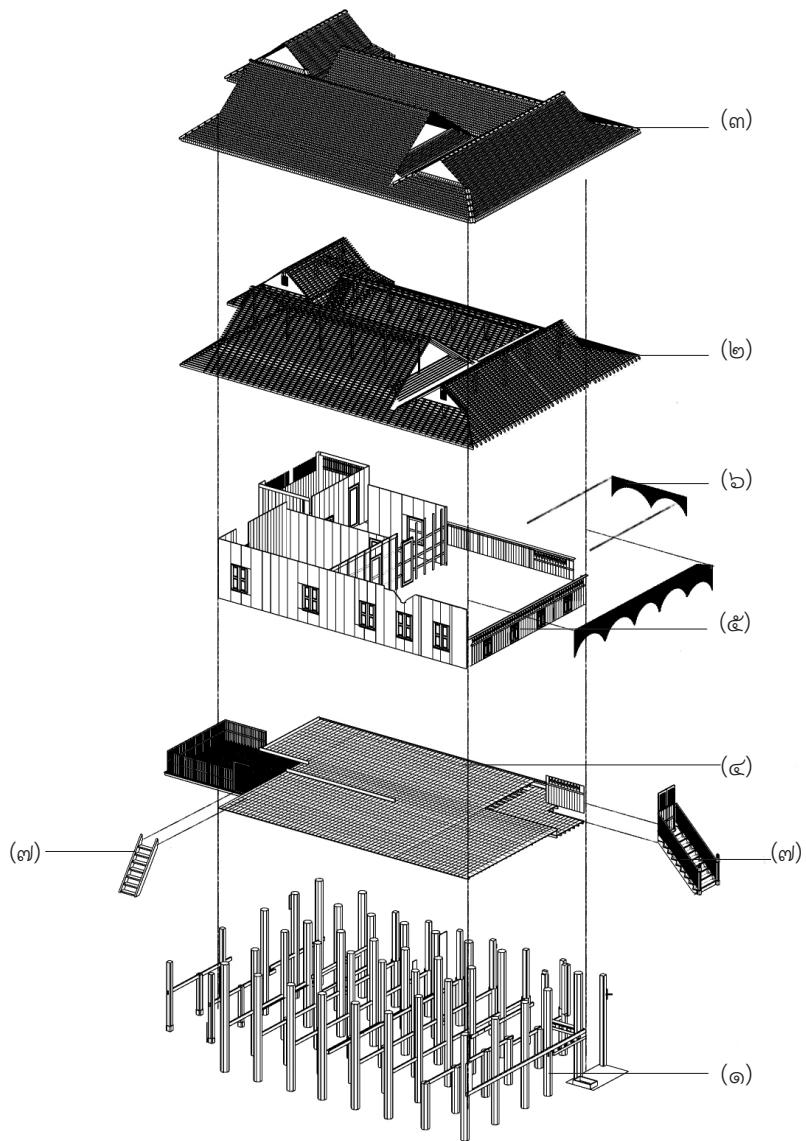
๓. ขันโครงสร้างหลังคากาน, ชือ, แปบ, ดัง, กลอน, แวง, แป และมุงกระเบื้องหลังคากาน

๔. โครงสร้างพื้น กาน, ตง และปูเปลี่ยนพื้น

๕. ขันเครื่ารสร้างผนัง ตั้งเจนฝ่า, วงศบประตุ-หน้าต่าง, ตั้งฝาบนเรือน และติดตั้งบานประตู - หน้าต่าง

๖. ขันบันไดเรือน ต้องลงขันบันไดที่เลขคี่

๗. ติดตั้งเครื่องประดับตกแต่งเรือน

ภาพแสดงลำดับการก่อสร้าง

๕. ผลงานการออกแบบและก่อสร้าง

โครงการอนุรักษ์เรือนแสนคันรา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เรือนแสนคันราถูกสร้างโดยพ่อหنانสม ชัยมณี ปัจจุบันได้เสียชีวิตไปแล้ว เป็นพ่อค้าวัวต่าง เอาขาไว้ไปส่งลำปาง พะ夷า เชียงตุง ซึ่งเป็นคุณปู่ของพ่อวิล ชัยมณี ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของเรือนปัจจุบัน พ่อวิลเล่าไว้ว่า แต่เดิมมีเรือนสามหลังเรียงกัน และมีการรื้อและปลูกใหม่ไปลองหลัง แต่เดิมคงสภาพบ้านหลังนี้ไว้ และไม่อปู (พ่อหنانสม) ได้เสียชีวิตในวัย ๘๑ เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๕ และญาเสียชีวิตเมื่อ พ.ศ.๒๕๗๒ หลังจากนั้นคุณพ่อ (พ่อน้อยจันทร์พิพย์) เป็นผู้ดูแล และส่งต่อมาราที่พ่อวิล ซึ่งเป็นผู้ดูแลปัจจุบัน

รูปแบบ-แนวทางการอนุรักษ์ เรือนแสนคันรา

๑. รื้อกระเบื้องหลังคา เพื่อเปลี่ยนเป็นรูปแบบกระเบื้องที่แข็งแรง

๒. ซ้อมแซม เปลี่ยนแปลงโครงสร้างหลังคain ในส่วนที่ผุพังเสื่อมโทรม

๓. นำกระเบื้องเก่า (น้ำหนักไม่ต่างจากเดิมมาก) มามุงหลังคา (ห้ามทำความสะอาด) ทับ ๒ ชั้นให้เหลือกัน เพื่อบ้องกันการร้าวซึมของหลังคาเรือน

๔. ปรับระดับเรือนให้ได้ระดับ ใช้แม่แรงยก

๕. ขุดหลุ่ม ทำฐานรากปูนเพื่อรองรับเสาที่ยกระดับขึ้น เสียบเหล็กตรงกลางเสาไม่เข้มเสานไม่แล้วฐานปูนเพื่อเพิ่มความแข็งแรงและกันการทรุดตัวของเรือน

๖. ซ้อมแซมโครงสร้างเสา ข้อ คาน หากมีชิ้นไหนเสียหายก็ซ้อมแซมทดแทนด้วยวัสดุใหม่ที่คล้ายเดิมมากที่สุด

๗. ซ้อมแซม ปรับเปลี่ยน วัสดุพื้น ฝาที่ผุพัง

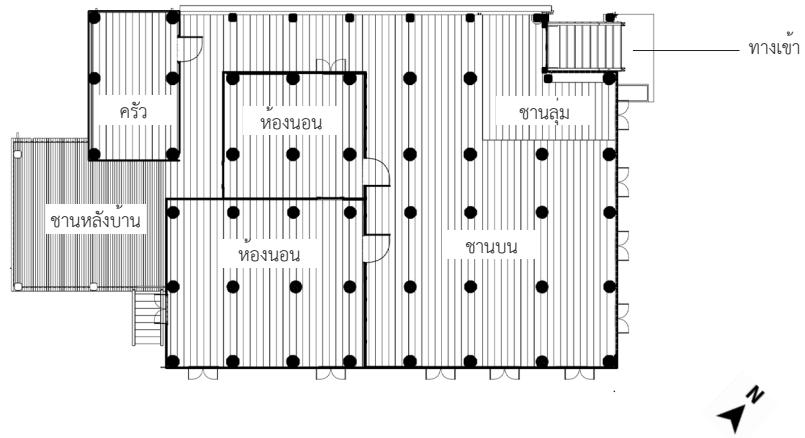
๘. ทำความสะอาดเรือนด้วยการฉีดน้ำ (ล้างเรือน) ในส่วนที่เป็นวัสดุไม้ และขัดด้วยวัสดุธรรมชาติ เพื่อรักษาสภาพ

ภาพแสดงเรือนแสงคันธ่า

ภาพแสดงเรือนแสงคันธ่า

ภาพแสดงผังพื้นเรือนแสงคันดา

ภาพแสดงเรือนแสงคันดา

ภาพแสดงเรือนแสงคันธ่า

ສລ່າຈຸລ

ນາຍຈຸລພຣ ນັນທພານີ່

ສລ່າສ້າງເຮືອນ ຈັງຫວັດລຳພູນ

ກາພແສດງສລ່າຈຸລ

១. ປະវັດ

ກາຮສຶກໝາ

ຮະດັບມັຮຍມສຶກໝາ ໂຮງຮຽນແຕຮີຍມອຸດນສຶກໝາ

ຮະດັບປະຈຸບັນ

ຄະນະສານປັດຍກຣມສາສົກ ຈຸ່າລັງກຣນມ໌ຫວີທາຍາລັຍ

ສລ່າຈຸລພື້ນເປັນຄນກວາດໃຕ້ ເຕີບໂຕທີ່ເກະສມູຍ ດ້ວຍຄວາມທີ່ຄຸນຕາເປັນໜ່າງໄໝ້
ທຳໂຕ້ ຕັ້ງ ເຕີຍງ ຈຶ່ງສຶກໝາເຮືອນຮູ້ຈັກການຊັງການທຳມະນຸຍາ ບວກກັບຂອບດິຕິຕາມຄຸນຕາເມື່ອ
ເດີນເຂົາປ່າຈຶ່ງທຳໃຫ້ຂອບອໍຢູ່ໂລກທັນທີ່ເປັນຮຽມຈາຕິແຕ່ເຕີກ ເມື່ອໂຕຈົ້ນມີອາກະໄດ້ເຂົ້າມາ
ເຮືອນໜັງສື່ອທີ່ກຽງເທິງ ຕັ້ງແຕ່ຮະດັບມັຮຍມຄົງຮະດັບປະຈຸບັນ ຂະນະເຮືອນກີມີຄວາມສນໃຈ
ໃນສານປັດຍກຣມພື້ນຄືນ ແຕ່ດ້ວຍຫລັກສູດໃນສົມຍັນນັ້ນປະກອບກັບຕລາດທີ່ຕ້ອງການສານປັນກ
ເພື່ອສ້າງບ້ານແປງເນື່ອງ ຈຶ່ງທຳໃຫ້ມີສາມາດໄດ້ເຮືອນຮູ້ຈັກສານປັດຍກຣມພື້ນຄືນໄດ້ເຕີມທີ່
ດ້ວຍຄວາມເປັນຄນຂອບເດີນທາງ ເມື່ອມີເວລາວ່າງຮ່າງເຮືອນ ກົມັກຈະອົກຄ່າຍາສາດາມ
ຈັງຫວັດຕ່າງ ຈຸ່າລັງກຣນມ໌ຫວີທາຍາລັຍ ທີ່ໃຫ້ມີການສ້າງໂຮງເຮືອນໃນການອືສານ ຈຶ່ງມີອາກະເຫຼັນແລະເຮືອນຮູ້ວິຊີກາ
ທີ່ໜ້າຫວັດຕ່າງ ທີ່ໃຫ້ມີການສ້າງໂຮງເຮືອນ ຈຶ່ງໃໝ່ທ່ານຮູ້ດ້ານນີ້ມາທີ່ລະເນື້ອ ເຮືອນ
ຈົບກີ່ໄປທຳການຄຸນຈາກກອສ້າງໜູນບ້ານຈັດສຽງ ២ ປີ ສ້າງບ້ານ ៨០ ພັດ

หลังจากนั้นก็หยุด พักไปรับงานทำบ้านจำลองงานสถาปัตยกรรม หลังจากนั้นปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้แ芬เป็นคนเห็นอ จังขอรับงานจากอาจารย์ ได้งานคุณงานก่อสร้างหมู่บ้าน จัดสรรที่ตำบลศรีบัวบาน จังหวัดลำพูน มีการทำงานเพื่อปรับพื้นที่ เริ่มมีการสร้างบ้าน ที่เป็นไม้ จึงมีโอกาสได้คลุกคลีทำงานกับช่างทองถิน เรียนรู้เครื่องไม้เครื่องมือจากช่าง ประกอบกับพื้นที่เป็นป่าหา ป่าเต็งรัง จังศึกษาเรื่องต้นไม้ วัสดุไม้ วิธีการเลือกชนิดไม้มา ใช้ เช่น ไม้เต็ง ไม้ยะ ไม้รัง ทำโครงสร้าง ไม้ประดู่ ทำเสาเรือน เป็นต้น เมื่อครั้น ว่างจากงานก็มักจะเดินเข้าไปในป่า ศึกษาเรียนรู้ต้นไม้ นำเมล็ดมาเพาะ เรียนรู้การดูไม้ จากช่างไม้ที่มาจากการกลาง ลูงchan สอนให้ดูไม้ ถ้าไม่ได้กลืนให้อาไปแข่น้ำ หลังจาก โครงการจบก็ได้ไปคุ้นเคยกิจกรรมอาหาร เป็นผู้จัดการร้านอาหารประมาณปีกว่า

“**ผมเป็นคนที่อาชีพเยอะนะ ไม่มีใครสู้ผมได้เรื่องอาชีพ เพราะ
การทำมาหลายงาน
มีลูกศิษย์มาล้มภายนอกได้ประมาณ ๒๐๐ คือทำอะไรที่ได้ตั้งค์
ประสบการณ์ผมจะไม่เหมือนคนทั่วๆไป”**

หลังจากนั้นเจอยุคเศรษฐกิจไม่ดีปี ๔๐ จึงทำให้ไม่มีงาน รุ่นน้องชวนให้ไปเป็น ที่ปรึกษาคุกพันธ์วิล ทำบ้านจัดสรร ซึ่งในระหว่างนั้นก็หารายได้ด้วยประกอบไปด้วยทั้ง ทำการเกษตร และด้วยความรักในการเดินทางและต้นไม้ จึงรับงานพาเที่ยวป่า ๓ วัน ได้ พักกว่าบทก็ต้องอา เพราะเศรษฐกิจไม่ดีต้องดันหนน หลังจากนั้นไม่นานก็เป็นไข้ป่า ทำให้ไม่สามารถทำงานได้ได้ออยู่ ๓ เดือน หลังจากหายก็ไม่มีแรง จึงไม่สามารถทำงาน ได้ดี เนื่องจากอยู่ในช่วงลำบากพอดุมควร ใช้เงิน ๑ เดือน ไม่ถึง ๕๐๐ บาท ตัดยอดผัด ยอดไม่เกิน เห็นจะไห้ไว้ๆก็จับมากิน จึงทำให้เกิดมิติชีวิตที่มากกว่าคนปกติ

**“เคยได้ยินไหมที่มีคนบอกว่า อะไรไห้ฯ นายคนนี้ก็จับกิน
หมด ผมก็เป็นประมาณนั้นแหละ”**

๒. แนวความคิด ความเชื่อ ปรัชญาในการสร้างเรือน

สถาจุลใช้หลักการจากการเรียนสถาปัตยกรรมศาสตร์ในการออกแบบที่ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานการใช้เรือน สถาคลอลงกับบุคลิกเจ้าเรือนและสภาพแวดล้อม และยังคงความที่อ่อนน้อมในการสร้างเรือน มีคุณภาพเป็นกรรณี แต่ยังคงพิธีสำคัญไว้ การออกแบบเกียร์ยังถือคติเดิมบาง

“ເອາຈອງໃຫຍ່ພ່ອ ຈົ່ງນ້ອຍລູກ (ຈົ່ວໃຫຍ່ພ່ອ ຈົ່ວນ້ອຍລູກ)

ພ້ວຍໝູຕະວັນອອກ ລູກອຍໝູຕະວັນຕກ ໄນໃຫ້ເງົາລູກໄປທັບພ່ວມເມືດ

ยุ่งข่าวกี๊เอ้าไปอยู่ตระวันออกของเรือน แล้วกี๊ขันไดเลขคี่

แต่โฉลกแท้ๆ ลีกๆ มันก็คลิ๊กๆ ลาย เพราะมันไม่ใช่บ้านล้านนา มันเป็นบ้านร่วมสมัย

ปกเส้าที่ตั่งวันออกเฉียงเหนือ ให้บุญจันมาทำสะตวงชื่น แล้วก็มีเสาขวัญเสานาง
ความสูงเอากองเจาเรือนมาวัด ”

ภาพแสดงเรื่องไมริมนำ ลำพูน

๓. การวางแผนและการออกแบบเรือน

ด้วยความที่ส่วนใหญ่จะบปริญญาตรี ด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ จึงมีความรู้ที่พื้นฐานของการออกแบบ แต่ด้วยร่างกายในตอนนั้นเป็นช่วงหายใจเข้า-ออก ทำให้ไม่สามารถเขียนแบบเป็นлемไม่ได้ เนื่องจากมือแข็งจากการทำงานหนัก จึงใช้ความสามารถจากการเรียนทำทุนจำลอง โดยใช้วัสดุเศษกระดาษเท่าที่หาได้แล้วบัน ใช้กรรไกรและกาตัด ประกอบ ประมาณ ๑ อาทิตย์ นำเสนอให้เจ้าของเรือนให้พอนึกภาพออก และพัฒนาแบบผ่านหน้าจอของมารืออย่างต่อเนื่อง

“ตัดไม้เดลใช้กรรไกรตัด ใช้เศษกระดาษเท่าที่หาได้แควบ้าน
ผมเลี้ยดาย กระดาษไม่ได้เก็บไว้
ไม่ได้ถ่ายรูป ไม่มีเครื่องมือ ผมไม่มีตังค์”

๔. โครงสร้างและวัสดุ

สถาปัตยกรรมไทยมักเลือกใช้วัสดุจากธรรมชาตินามาสร้างเรือน เช่น วัสดุไม้ เนื่องจากสั่งผลให้หู่อยู่อาศัยมีสุขภาพที่ดี ซึ่งได้ทั้งจากไม้ท่อนและไม้จากเรือนเก่า นำมาออกแบบให้เหมาะสมกับการใช้งานในปัจจุบัน และแนะนำให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสบาย

สถาปัตยกรรมไทยมีความรู้เรื่องไม้โดยไม่ได้จำกประณญา แต่เพียงเพื่อความรัก สนใจ และใฝ่รู้ในศึกษา จึงเกิดองค์ความรู้จากประสบการณ์ที่ได้ “ประสบ” จาก “การณ์” จริง จากชีวิตในแต่ละช่วง ทั้งช่วงที่ยังมาอยู่ลำพูนใหม่ ได้เรียนรู้เรื่องต้นไม้ ตามกลิ่นไม้ ดูลายใบไม้ เพาะเมล็ดปลูกไม่ป่า จากที่ศรีบัวบานในช่วงที่คุ้มงานก่อสร้าง ด้วยปัจจัยของสถานที่ที่เป็นป่า ทำให้สามารถเรียนรู้ได้สะดวก และความจำเป็นต้องหาความรู้เพื่อการอยู่รอด สร้างรายได้ในช่วงเวลาหลังจากนั้นที่ประสบภาวะเศรษฐกิจปี ๘๐ จึงเรียนรู้เรื่องต้นไม้ ไม่จากการทำงานพาที่ยกป่าเข่นกัน

ด้วยประสบการณ์ที่เดินทาง เดินป่าในหลากหลายพื้นที่ ทำให้ศึกษาหาความรู้ จดจำกาลสิ่งที่ประสบ นำมาเป็นองค์ความรู้ในการสร้างเรือน ทั้งการเลือกวัสดุ ที่สถาปัตย มักพกมีดเพื่อไปปุดเนื้อไม้ ทั้งไม้ใหม่และไม้เก่า เพราะในยุคสมัยที่ไม่หายาก การคัดเลือกไม้ที่ถูกต้องตรงกับที่เจ้าของเรือน ผู้ออกแบบ หรือซ่างจากการเป็นสิ่งที่สำคัญ หากดูไม้ไม่เป็นเลือกใช้ไม้ถูกก็จะเกิดปัญหา เกิดความเสียหายภายหลัง

“โรงเรียนที่นำเข้าสู่สถาบัตยกรรมพื้นถิ่นที่แรก
คือโรงเรียนเรียนไม้ต้องจากสถานที่ก่อสร้างบ้านในเขตศรีบัวบาน
สอนโดย(ครุ)สถาทั้งหมด”

๕. การประดับตกแต่ง

สถาปัตยกรรมล้านนาเรื่องราว ภูมิปัญญาของพื้นที่ที่ออกแบบมาร่วมใช้เสมอ เนื่องจาก หากเราจะสร้างเรือนอยู่ เราไม่ควรแปลกแยก เรากล่าวกลืนไปบริบทและสภาพแวดล้อมโดยรอบ เพื่อที่จะไม่ให้ผู้ที่อยู่มาก่อนรู้สึกอึดอัด เกิดความไม่สบาย

ระหว่างที่ก่อสร้างออกแบบเรือน สถาปัตยจะออกแบบทางไปดูผลงานของเรือน ในพื้นที่นั้นๆ เพื่อนำมาออกแบบให้รวมสมัยเข้ากับสภาพแวดล้อม ซึ่งนอกจากจะเป็นองค์ประกอบเรื่องแล้ว ยังรวมไปถึงการประดับตกแต่งของสวน สภาพแวดล้อมรอบบ้าน ที่สถาปัตยจะแนะนำให้ตามวิถีของผู้คนที่นั้น ไม่ให้รบกวนหรือสร้างความไม่สบายให้แก่ผู้อยู่มาก่อน ทำให้เจ้าเรือนและสภาพแวดล้อมทั้งผู้คนและธรรมชาติได้อยู่ด้วยกันอย่างเป็นมิตร

“**ผู้คิดว่าไม่อยากให้คนเมืองจากกรุงเทพ
เข้ามาสร้างบ้านแล้วแปลกแยกจากชาวบ้าน
มองยังกับชาวบ้านมาเยือน คิดว่ามันไม่เป็นธรรม
ถ้ามีเงินแล้วมาทำให้หักอย่างแปลกแยก
มันเป็นแผนดินเขา ไม่เห็นหัวเขาเลย แม้แต่เมืองที่รัฐพย์”**

ภาพแสดงเรือนไม้ริมน้ำ ลำพูน

๖. เชิงชา

สถาปัตย์ประสบการณ์ที่มีเป็นความรู้แก่ตัวเองเสมอ และจะต้องรู้ทุกอย่างที่ถูกต้อง เพื่อที่จะนำไปคุยกับเจ้าของและช่าง รู้ทั้งวิธีการเลือกหัววัสดุ วิธีการเชิงช่าง วัสดุ อุปกรณ์ เพราะช่างส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้สถานานิกทำงาน เนื่องจากสถานานิกไม่รู้เรื่องงานไม่ ซ่างก็จะໄล่บางให้ไปยืนดูไกลๆ บาง ซึ่งอาจจะเกิดปัญหาอย่างหลัง แต่หากมีความรู้ทบทวนอาจจะเปลี่ยนไป จะสามารถทำงานกับช่างได้สะดวกสบายและเกิดงานที่มีคุณภาพ ฉะนั้นการเป็นสถาหรือสถานานิกก็ไม่ต่างกัน เพราะถือเป็นผู้คุมงานก่อสร้าง จะต้องรู้เชิงช่างให้ได้เท่าหรือมากกว่าช่าง

“ต้องอธิบายให้ถึง แกะมีคำตาม ถ้าอธิบายไม่ถึง แกก็จะไม่คุยต่อ
แต่ผมก็ตอบ อธิบายให้ถึงมันมาจากการที่ผ่านมา ที่ใช้ชีวิต
อธิบายให้เกิดความเข้าใจ และลงมือทำ”

เครื่องมือและเทคนิคเชิงช่างเป็นสิ่งสำคัญ สถาปัตย์สอนใจเรื่องนี้ด้วยตนเอง เรียน แต่ไม่ได้เรียนอย่างลึกซึ้ง ได้เริ่มต้นเรียนรู้อีกครั้งก็เมื่อได้มาราบที่ทำโครงการในศรีบัวบาน เรียนรู้จากช่างพื้นถิ่น เสาหที่ซื้อเครื่องมือให้ช่าง ทำงานร่วมกับช่างอย่างเป็นมิตร เจ้าของเรือนมาเห็นก็มีความสุข เพราะเรือนสร้างโดยคนที่มีความสุข พ้ออยู่ไปในอนาคต ก็รู้สึกความสนับสนุนที่ผ่านมือสถาและช่าง

๗. ผลงานการออกแบบและก่อสร้าง

เรือนไม้ริมน้ำลำพูน
ตำบลตันธง อําเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

ภาพแสดงเรือนไม้ริมน้ำ ลำพูน

โดยทั้งทั้งของเรือนหลังนี้คือ เรือนท้องถิ่น เพราะเจ้าของชื่นชอบประทับใจ ประกอบไปด้วย ๑.บรรยาการ ๒.วัสดุ ๓.เทคนิคการก่อสร้าง บรรยาการคือความล้ำ อุดมสุขตามช่วงเวลาของบ้านเรือน (ล้ำ สาวง ล้ำ) ความเป็นสถาปัตยกรรมแบบทอง ถิน คือความล้ำ การมีซอกมีมุม เข้ามาแล้วเกิดจินตนาการ เรื่องวัสดุเป็นไม้ แบบแผน ปกติของการใช้มั้งของเรือนทางเหนือคือเสาเป็นไม้เต็ง ไม้รัง ไม้แขง ไม่เป่า ไม่คู่ ไม่แดง เครื่องบนก็เป็นไม้สัก รากคุณสมบัติของไม้ควรนำไปใช้ในส่วนไหนของเรือน เทคนิคการ ก่อสร้าง สถาปัตย์สั่งตัวใหม่ ทำให้เกิดการเรียนรู้เทคโนโลยีที่ใช้ในการก่อสร้าง

“ผมโชคดีได้เจทัยแบบนี้ เจทัยที่ทำให้เราบรรลุความรู้ได้เราก็มีพื้นพอก็จะต้อง นำไปสู่กระบวนการให้สัมฤทธิผล”

การออกแบบเรือนนำแบบมาจากเรือนไทยอื่นของหมู่บ้านตุ้ด จากสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมฯ ลักษณะภายนอกเป็นราก สลักจูล gereงจะอยู่ไม่ได้ จึงออกแบบเรือนที่จะสร้างให้แยกสองชั้นของเรือนเดิมที่ติดกันออก เพื่อให้เกิดพื้นที่ว่างกลางเรือน เพื่อให้เกิดแสงสว่างและการระบายอากาศที่ดี ในตอนนั้นเนื่องด้วยสุขภาพของสลักจูลพึงหายจากไข้ป่าบวกกับทำงานใช้แรงงานมือแข็ง ไม่สามารถเขียนแบบได้ จึงเริ่มจากการออกแบบพื้นที่ใช้สอยในแต่ละส่วนของเรือน ผนวกเข้ากับความรู้และประสบการณ์ที่สะสมมา

“ตอนนั้นผมเป็นแบบชาวบ้านเลย
เลี้ยงวัว ปลูกพริก ปลูกกระเทียม ปลูกชะอม อายุที่ครีบบ้าน
ตอนนั้นโครงการร้างไปแล้ว เหลือแค่ครอบครัวผม
เลือพื้นที่มีร่องรอยของมนต์เรื่อง เพราะเรากราบไหว้มาตั้งแต่แรกเข้า
นั่งโถสังฆะ เผว่าต้องทำงานใช้แรง”

กระบวนการก่อสร้างของเรือน สล่าจุลແນະນຳໃຫ້ເຊົ່າງແຄວຕັບວັບການ
ເນື່ອງຈາກພອຮູ້ຈັກກັນ ສາມາດຄຸງຈານໄດ້ຈ່າຍ ສະດວກ ແລະ ໄກສີດັກບໍຣະແກວບໍາໃນຄຣານັ້ນ
ທີ່ສລ່າຈຸລຸຈຳເປັນຕົ້ນຕິດຮ່າງມາທຸກຄັ້ງ ເນື່ອງຈາກໄມ່ມີແຮງຂໍບຽດໄວ ແລະ ອາສາທີ່ຈະໄປ
ຫາຂອງຫວັສດຸມາທຳເຮືອນໃນທຸກໆທີ່ ໂດຍເຈົ້າຂອງເຮືອນກີ່ເປັນຄົນທີ່ໄສ່ໄຈ ຂໍບຽດມາດູ້ເຮືອນທຸກ
ອາທິດຍ ຂັ້ນຕອນແຮກໜີ້ເຮືອນເກາຈາກບານແມ່ທາ ວຼ຾ແລະ ຈາງຂນມາ ສວນວັສດຸອົງຄປ່ຽກອ
ບອ່ນໆ ສລ່າຈຸລຸແລະ ເຈົ້າຂອງເຮືອນກີ່ມີກະຈຳອົກເດີທາງໄປທາໜີ້ ທາດູເປັນຕົວອ່າຍ່າງດ້ວຍກັນອູ້
ເສນອ ທຳໄຫ້ເຈົ້າຂອງມີຄວາມຮັກຄວາມຜູກພັນໃນວັສດຸທຸກໆທີ່ສ່ວນຂອງເຮືອນໜັງນີ້

“ທັງເສາໄປທາດູຕົ້ນແບບແຕງຢ່າງປ່າງທັນຍ່ລື

ຂໍບຽດໄປຖຸ ແລະ ວັນ ກົດແລ້ວຫຍືບຂວານນາທຳ”

ກາພແສດງສລ່າຈຸລຸ

ເຮືອນໜັງນີ້ປັບປຸງຕົ້ນຕິດເວລາ ເພຣະອຍກໃຫ້ເຈົ້າຂອງເຮືອນອູ້ສະບາຍ ສລ່າຈຸລຸ
ນັກຈະຄາມສົມວ່າ ເຈົ້າຂອງເຮືອນຂອບນັ້ນແບບໄທ່ນົງຈະສະບາຍ ຍົກຂາແບບນີ້ ນັ້ນເຮືອນກັບພື້ນ
ແບບນີ້ ຮີ່ອເວລານີ້ທີ່ຕ້ອງເອີ້ນຕ້ວປະມາມນີ້ຈຶ່ງຈະສະບາຍ ທຳໄຫ້ໄດ້ພື້ນທີ່ທີ່ຕ່ຽງກັບເຈົ້າຂອງເຮືອນ
ທັງຄວາມສູງ ຮະຢະການນີ້ ມຸນນອງ ຄວາມສະບາຍ ລ້ວນຕ້ອງມາຈາກເຈົ້າຂອງເຮືອນ

ໜັງຈາກສ້າງເຮືອນເສົ້າຈ ເຂົ້າຂັ້ນຕອນກາຮອກແບບກຸມືທັນ ສລ່າຈຸລຸໄມ້ໄດ້ເຮືອນ
ທັນກາຮຈັດກຸມືທັນ ເພີ້ງແຄ່ອຍກາພື້ນພູນເວັສນ໌ຮົມແມ່ນໜັ້ງປິງ ຈຶ່ງຍອກເຮືອນຈຸດທີ່ສາມາດ
ທຳໄດ້ ຈ່າວນເຈົ້າຂອງເຮືອນໄປເດີນປ່າ ຕ ວັນ ແລະ ດືນ ເພື່ອໃຫ້ໜີ້ບໍບຣຍາກາສທີ່ຕີ ເຈົ້າຂອງເຮືອນ
ຂອບຕົ້ນແບບໄທ່ນົງຈົດໄວ້ ໄດ້ກລ້າໄນ້ທີ່ທີ່ຕ່ຽງກັບພື້ນທີ່ນັ້ນແລະຍັງຄູກໃຈເຈົ້າຂອງເຮືອນ ໂດຍກລັບມາ
ນຳທັນກຳທີ່ສລ່າຈຸລຸພະເບົາທີ່ບ້ານ ປຸກຄາມສັນຮຽນຕາງໆ ຊື່ງຄົນທີ່ໄວ້ໄປມອງວ່າກາປຸກປ່າ
ແບບນີ້ເຄື່ອນແຈ້ງ ແຕປັບຈຸບັນຂົວິຈິດເປົ້າຍືນໄປ ຜູ້ຄົນໂຫຍ່ທ່ານບົນເວີເສົ້າຈຶ່ງຍອກນຳກຳລັບມາເປັນ
ຈຸດເຮື່ອນຕົ້ນ ນັ້ນຈຶ່ງທຳໄຫ້ພື້ນທີ່ເຮືອນໜັງນີ້ ອາກະເສົ້າເກົ່າຂ້າງນອກ ຕ ອົງສາ

“ออกแบบการวางแผนไม่ใช่เรื่องสัมฐาน

ยางนา วงศ์ตระนันเป็นแผนด้วยการ เป็นจุดหมายตา ปักกิริมถนน บังสายตาถนน

ตะเคียนให้ความเย็น ขอบใกล้น้ำ ต้องรู้น้ำสีใจคือ และพูดถึงแสงเข้าแสงเย็น

ด้านหน้าแสงเข้าผ่าน มียางหน้ามาสกัด แล้วแสงเกิดขึ้นในบ้าน

แล้วแสงเย็นมันผ่านทิวตะเคียนไป เดิมที่ตระนัน (สะพาน) เป็นยมห้อม ยมห้อมตายเลย
ปลูกตะเคียนแทน

และเมื่อนายทางไก่กับต้นดาเลือเพื่อล็อกโรงครัวไว้ ให้มันอยู่โรงครัว

ปลูกก่อนต้นยางที่คณะปันง พากนั้นผอมเพาเวรุ่นเดียวกัน แต่ตระนันต้นโตเร็วกว่า
 เพราะอยู่ใกล้แม่น้ำ”

การดูแลรักษาเนื้อไม้ของเรือนไม่นั้น สำคัญล้วนๆ จักนักเคลื่อนที่ทำรายรักษาเนื้อ
ไม้ ท่านบอกว่า น้ำมันขี้ตี๊ (น้ำมันเครื่องที่ใช้แล้ว) เป็นน้ำยารักษาเนื้อไม้ที่ดีที่สุด และ
เจ้าของเรือนอย่างได้ไม่เสียด้วยซ้ำ จึงซื้อมา ๒๐๐ บาท เจือจางด้วยน้ำมันตี๊เชล ใช้ประงทางทิ้ง
ไว้ ๗ วันก็แห้ง ทารอบแรกในส่วนไม้ที่โดนแดด-ฝน และทาอีกรอบหลังจากนั้น ๑๐ ปี
ส่วนโครงสร้างที่ไม่โดนก็ไม่จำเป็นต้องทา หรือทาห้ามมันธรรมชาติก็เพียงพอ เช่นไชมัน
ต่างๆ

“บ้านหลังนี้ไม่มีมุ้งลวด ไม่ติดแอร์ กางมุ้งนอน ลมมันถ่ายเทดี เพราะปล่องนี้อากาศ
มันหมุน

เป็นตัวอย่างของงานที่ขอบบ้านโบราณ คลาสสิก

มันไม่ใช่แต่ว่าสถาปัตยกรรม มันมีรีห่วงทาง มันมีระบบการตามเงื่อนไข
ตนไม่กลางบ้านปลูกหลังเสร็จ รอให้โต ต้นปีปี (กาสะลอง) เดิมที่รูเล็ก รูนี้ขยายมา
สามหนันแล้ว มันหวานขึ้น

อันนี้ยังคง ข้างๆ ก็ตะเคียนทอง อันนั้นก็ตากเลือทุ่ง อยากให้มีไม้ใหญ่ๆ”

เครื่องมือสร้างเรื่อง

๑. หวานหงอน ลักษณะส่วนด้ามเป็นไม้เนื้อแข็งหรือไม้ไผ่ ส่วนหงอนเป็นไม้ก่อเป็นศูนย์ทำให้ได้จุดที่ถากได้แม่นยำ ใช้ถากส่วนผิว ขึ้นรูปหงอนส่วนของเสา คาน

๒. พร้า ลักษณะด้ามจับเป็นไม้สัก ส่วนมีดมีลักษณะหัวตัด คมมีความเร็ว เมื่อใช้ถากไม้จะงะเส้าได้ดี หรือเรียกว่า “กินเม็ด” ใช้ถากส่วนผิว เก็บรายละเอียด

๓. หวานเชียงใหม่ (มุย) ลักษณะด้ามเป็นวัสดุไม้ ส่วนหวานเป็นเหล็กตี ๑ ชิ้น มีลักษณะคล้ายกลูกสะบ้า จึงเรียกอีกชื่อว่า “หวานสะบ้า” (มี ๒ รูปแบบ หัวแพะและหัวสะบ้า) สามารถใช้หั่ง ๒ ด้าน ด้านนึงเป็นหวาน ด้านนึงเป็นค้อน ใช้ถากส่วนผิว เก็บรายละเอียด มีเฉพาะในภูมิภาคเชียงใหม่และล้านนา

๔. ค้อน ลักษณะด้ามเป็นวัสดุไม้ ส่วนค้อนขนาดหนาทำจากไม้เนื้อแข็ง ค้อนไม่มีความยืดหยุ่นกว่าค้อนเหล็ก แรงจะดูดซับได้ดีกว่าเวลาตอก อีกยังช่วยรักษาข้อมือผู้ใช้ ใช้ตอกสิ่งเจาะรูเส้า

๕. สิ่งบ้อง ลักษณะด้ามจับเป็นไม้ ส่วนหัวเป็นเหล็กแบนแหลม ใช้สำหรับตอกเนื้อไม้ เพื่อเจาะเนื้อไม้ สิ่งบ้องเป็นสิ่งที่มีขนาดใหญ่ที่สุด เหมาะสมสำหรับเจาะเส้าเรือน ร่องบ รอยตอ และองค์ประกอบอื่นๆ ของเรือน

๖. มีดเหลา ลักษณะส่วนด้ามทำจากไม้ไผ่ โครงเข้าหาตัว ส่วนมีดทำจากเหล็กแหลม คมตลอดด้าน ใช้เหลาองค์ประกอบเหล็กๆ

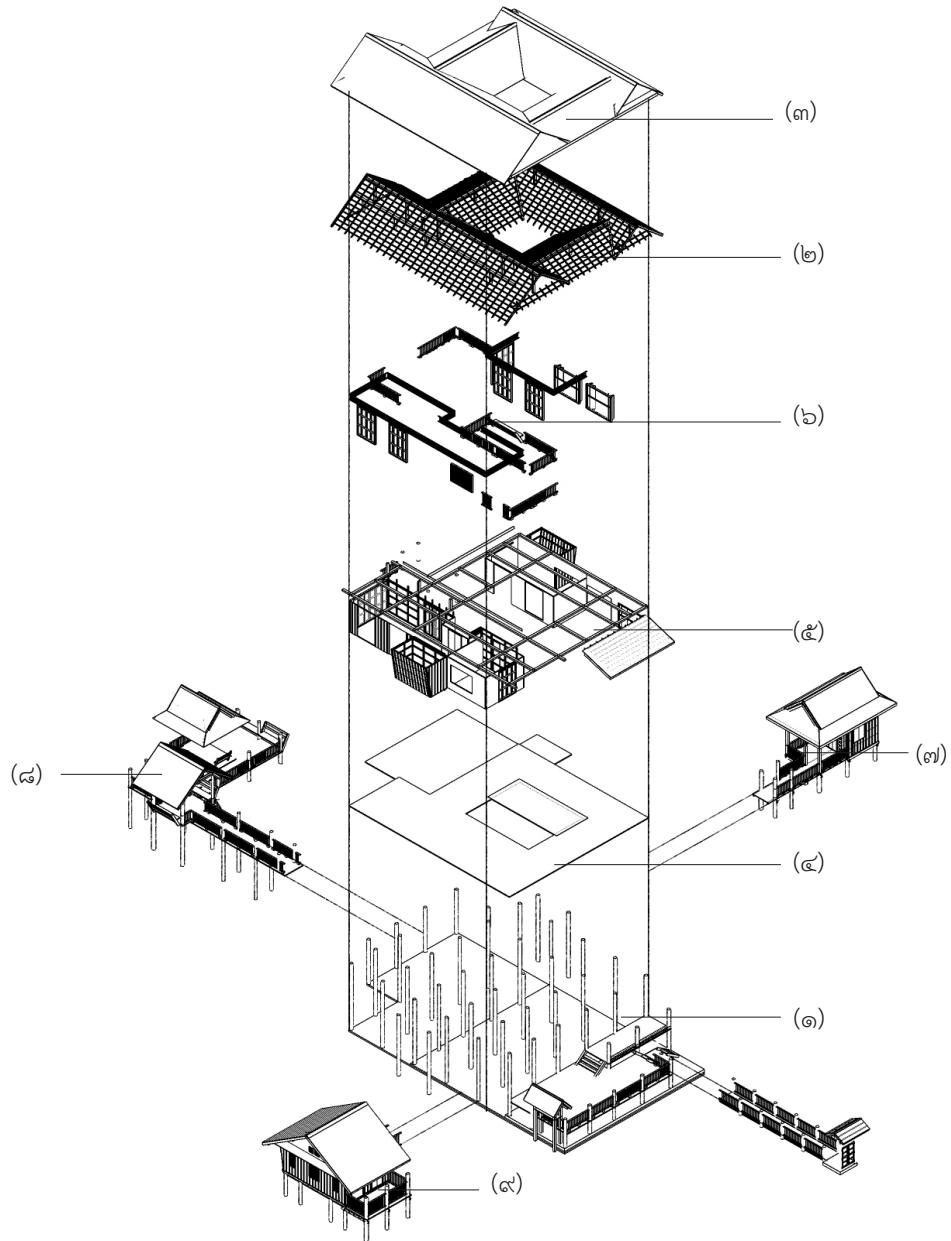
๗. เลือยก่ง ลักษณะเป็นชุดไม้ประกอบ ขนาดเหมาะสมกับจับ ๑-๒ คน ด้านล่างประกอบเลือยกากอแคนบ ใช้ในการเลือย เพื่อทำรอยตอต่างๆ เลือยมีน้ำหนักทำให้ไม่รู้สึกเหนื่อยเวลาทำงาน

๘. เลื่อนลันดา ลักษณะด้ามสัก เลือยขนาดกว้างและยาว น้ำหนักเบา ชาวบ้านเรียกว่าเลือยฝรั่ง ใช้ตัดไม้

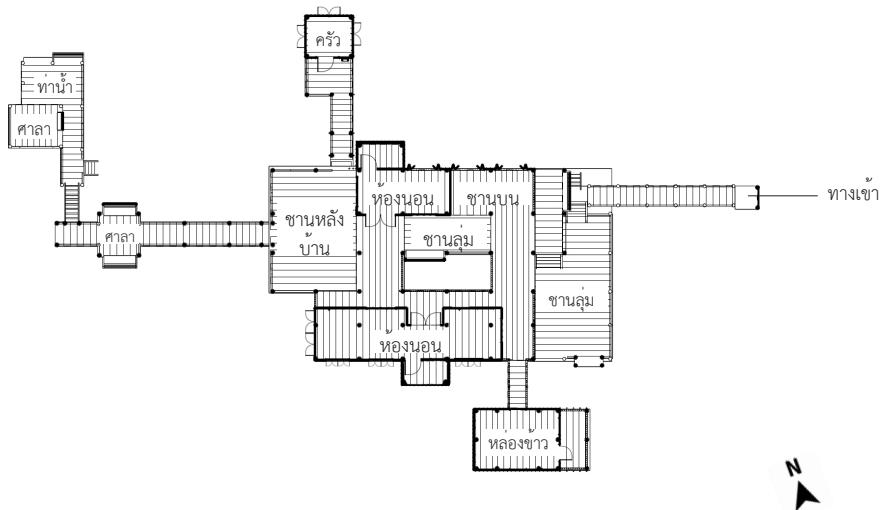
๙. สวนมือ ใช้ลูกตุ้ม เหวี่ยงขึ้นลง

๑๐. เครื่องมือวัด ตลับเมตร เต้า

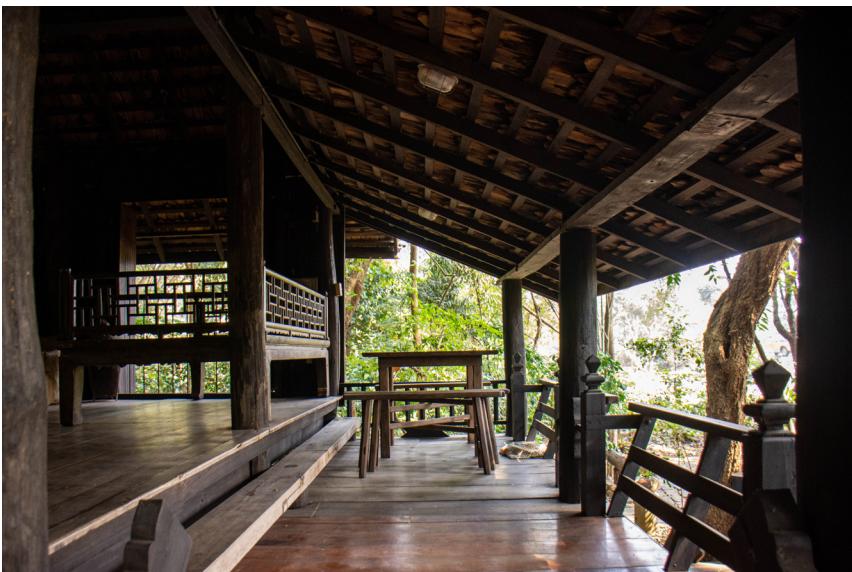

ภาพแสดงลำดับการก่อสร้าง

ภาพแสดงผังพื้นเรือนไม้มีริมน้ำ ลำพูน

ภาพแสดงเรือนไม้มีริมน้ำ ลำพูน

ສລ່າສມ
ນາຍສມ ປຸກໃຈ¹
ສລ່າສ້າງເຮືອນ ຈັງວັດລຳປາງ

ກາພແສດງເສລ່າສມ

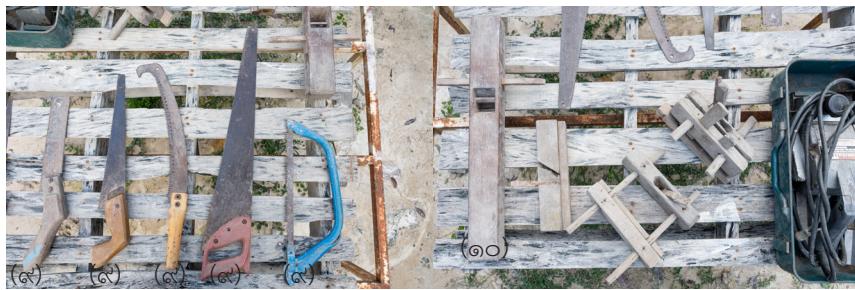
១. ປະວັດ

ເກີດ ວັນທີ ៧ ອັນວາຄມ ພ.ສ. ២៤៧៥
ທີ່ຢູ່ປັຈຸບັນ ໂຕ៥ ໜູ້ ៧ ບ້ານຄາລາທຳມ້ອ ຕ.ເກາະຄາ ອ.ເກາະຄາ ຈ.ລຳປາງ
ກາຮັກການປະກາດ ຮະດັບປະກາດການປະກາດທີ່ ៥ ໂຮງເຮັນວັດສາລາຫລວງ

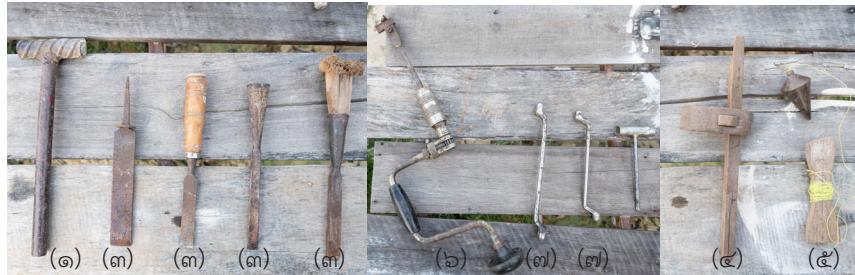
ໜ່ວຍອາຍຸ ១០ ປີເລື່ອ ໄດ້ຕິດຕາມຄຸນພໍອທີ່ເປັນສລ່າສ້າງຈັງສ້າງເຮືອນ ສ້າງວັດຕ່າງໆ
ເຮັນຮູ້ຈາກການອານແບບ ຄຽບກັກຈຳຈາກການໄດ້ດູຜລງານຕ່າງໆ ທັງການອອກແບບ ຮູ່ປ
ທຽບສະບັບຕະຫຼາດຕ່າງໆ ຄຸນພໍອກື້ຝຶກຳນົດຕາມຮູ້ໃໝ່ ແລ້ວຈາກນັ້ນອາຍຸປະມານ
២០ ປີເລື່ອ ໜ້າສ້າງວັດສ້າງເຮືອນ ອ້າງຈັງຕ່າງໆ ຈນອາຍຸໄດ້ ៤០ ປີ ກີ່ອກມາຮັບຈັງເໜີມດ້ວຍ
ຕນເອງ ອອກແບບ ດຳນວນ ຄິດຮາຄາ

๒. เครื่องมือสร้างเรือน

๑. ค้อน : ตอกตะปู จัดตั้งฯ
๒. ขวน : พัน ซ้อม แต่งไม้
๓. สิ่ว : เจาะ
๔. ขอชีด : ใช้เพื่อกำกับการแต่งไม้
๕. ลูกดิง : ลุกวัดระดับจากตั้ง
๖. สวยงาม : เจาะ
๗. ประแจ : ขันน็อตเพื่อยึด
๘. ประแจเดดเหล็ก : ดัดให้เหล็กงอ
๙. เลือย : ตัดไม้ แต่งไม้ให้ตรง หรือ โค้ง
๑๐. กบไสไม้ : ใสหนานไม้ให้เรียบ, ทำบังใบ, แต่งร่องไม้, เชาะร่องใส่กระจาด

ภาพแสดงเครื่องมือ

ภาพแสดงเครื่องมือ

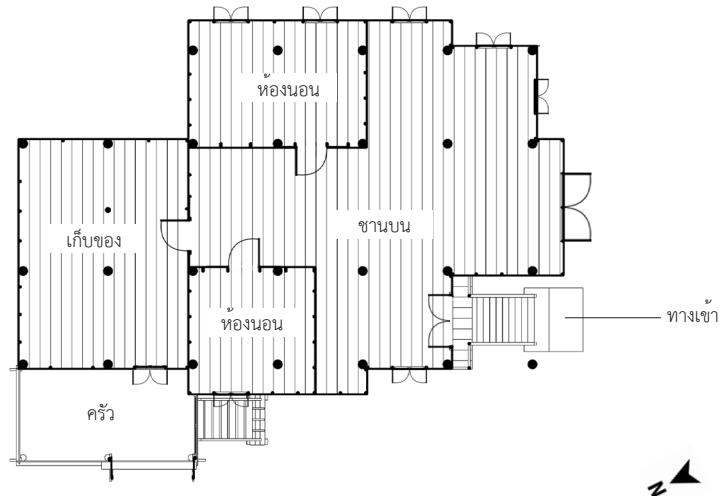
๓. ผลงานการออกแบบและก่อสร้าง

เรือนพ่อแก้วมูล ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ภาพแสดงเรือนพ่อแก้วมูล

เรือนหลังนี้ออกแบบให้คนในหมู่บ้าน ไม่ได้ค่าจ้างเป็นเงิน แต่ได้เป็นข้าวที่เจ้าบ้านจะเลี้ยงเสมอไม่ขาดตก สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2514 โดยเจ้าบ้านก็จะเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ถางไม้ ชุดหลุ่นไว้รอ หากต้องการใช้คนเยօຍ เช่นการปักเสา ก็จะขอหออมแรง (อาสาสมัคร) ภายนในหมู่บ้าน เพื่อที่จะมาช่วยปักเสา (ยกเสาเรือหันดัง) เรือนหลังนี้ได้ไม่จากหลาຍทาง ทั้งไม่ในป่า ไม่จากโรงงาน และไม่จากเรือนเก่าบ้านท่ากง อำเภอเสริมงาม สามารถนำมาตัดแปลง สร้างใหม่ได้หมด เพราะไม่มีลักษณะที่ยึดหยุ่น ยิ่งมีอายุนานยิ่งตีแข็งแรง

ภาพแสดงผังพื้นเรือนพ่อแก้วมูล

ภาพแสดงเรือนพ่อแก้วมูล

ขั้นตอนการสร้างเรือน

๑. การออกแบบ - เขียนแบบ : คนเมือง (ล้านนา) มีความเชื่อในการสร้างเรือนตามการวางแผนสถาปัตยกรรม โดยจะมีจำนวนเสาเรือนที่ดีตามตำราไว้อยู่แล้ว สถาเก้าที่จะสร้างเรือนจะมาดูกันที่ดิน และหมายไว้ว่าตรงไหนเป็นเสาอะไร จะได้ขนาดเรือนตามที่ดินที่เจ้าของเรือนมีอยู่ โดยจำนวนเสารวมทั้งหมด จะต้องตกอยู่ที่ตำแหน่งที่ดีเท่านั้น หากไม่มีก็จะมีการเพิ่มลดจำนวนเสา ซึ่งระยะห่างของเสาแต่ละต้นจะอยู่ที่ประมาณ ๒ – ๓ เมตร ยกพื้นใต้ถุน ๒.๕ – ๓ เมตร ความสูงของตัวเรือนประมาณ ๒ – ๒.๕ เมตร ระยะวางประตูจากพื้นอยู่ที่ความสูง ๘๐ เซนติเมตร ความสูงด้วยจากระยะคานประมาณ ๖๐ - ๘๐ เซนติเมตร ชายคายคานยื่นอกคานประมาณ ๘๐ เซนติเมตร

๒. เตรียมวัสดุในการสร้างเรือน โดยที่เจ้าของเรือนจะเป็นผู้เตรียม สถาเก้าจะบอกว่าต้องเตรียมวัสดุใด โครงสร้าง หลังคาก องค์ประกอบอื่น ๆ ขนาดและจำนวนเท่าไรที่จะใช้สร้างเรือน โดยก่อนที่จะสร้างเรือน จะมีการนำวัสดุ อุปกรณ์ ขึ้นชั้นโดยพระอาจารย์ในวัดประจำหมู่บ้าน เพื่อเป็นสิริมงคลก่อนจะลงมือสร้างเรือน

๓. บักผัง ขุดหลุมฐานรากความลึก ๑ - ๑.๕ เมตร กว้างตามขนาดเสาที่จะบักโดยกันหลุมปักไม้เสาลงไปจะมีทรายบ้าง ใส่หรือไม้ใส่กีดี ปักเสาให้ด้วยความสูงที่ต้องการและกลบดิน

๔. ใส่คาน : ใส่คานบน (อะแส), คานล่าง

๕. โครงสร้างหลังคาก : จันทัน, กลอน, แป๊ะ และมุงหลังคาก

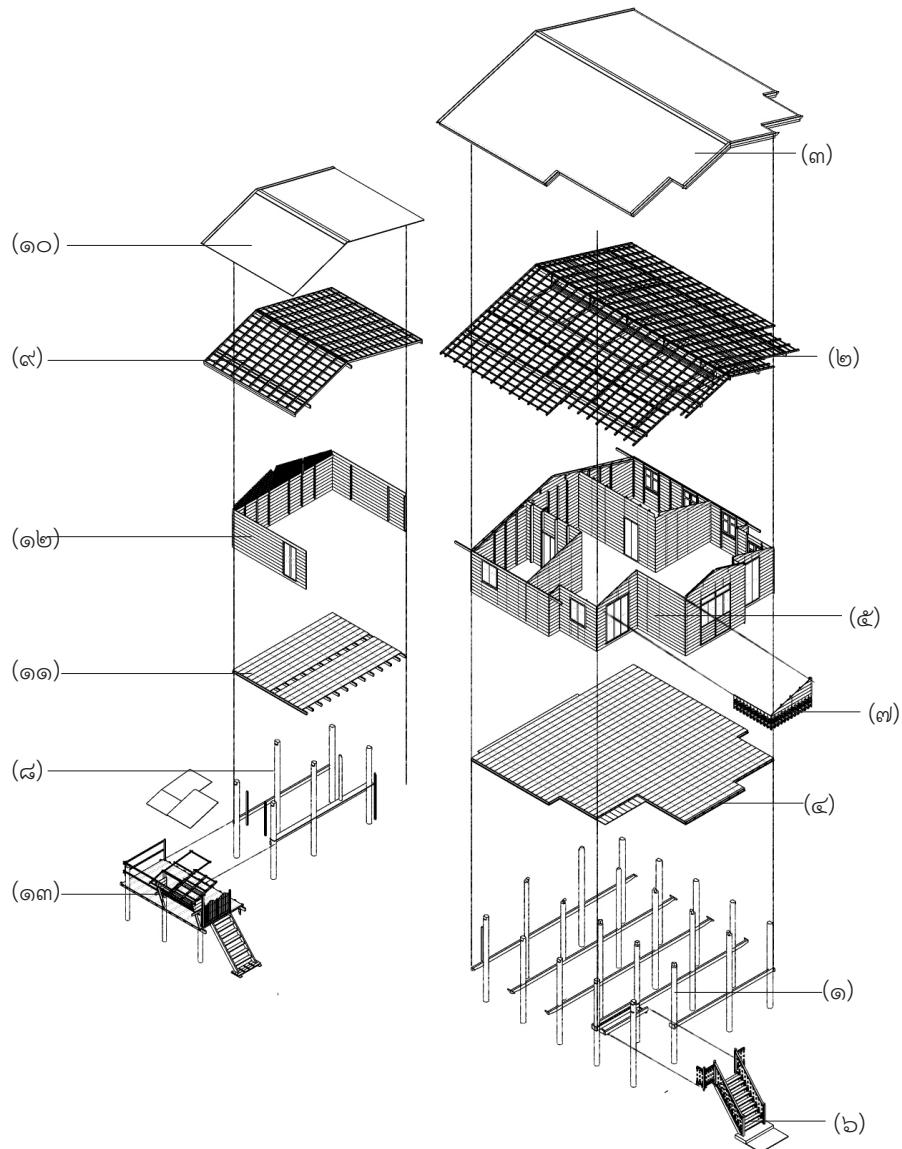
๖. โครงสร้างพื้น : คาน, ตง และปูไม้พื้น (ไม้กระดาน)

๗. โครงสร้างผนัง : โครงเครา, วงกบประตู - หน้าต่าง

๘. กรุดผัง (เมี้ฝ่า)

๙. ใส่บานประตู - หน้าต่าง

๑๐. ขึ้นบันไดเรือน

ภาพแสดงลำดับการก่อสร้าง

ສລ່າພັກ

ນາຍພັກ ເພີຍຮກລ່ອມ

ສລ່າສ້າງເຮືອນ ຈັງຫວັດແພຣ໌

ກາພແສດງສລ່າພັກ

១. ປະວັດ

ເກີດ ວັນທີ ១២ ກຸມພາພັນລັດ ພ.ສ. ២៥០០
ທີ່ຢູ່ບໍລິບຸນ ເລກທີ ៣០/១ ໜຸ່ງທີ ៤ ຕ.ຫຼວຍອຸໂອ ອ.ລອອງ ຈ.ແພຣ໌
ກາຮັກການປະກາດ ຮະດັບປະກາດການປະກາດທີ ៥

ເປັນຄົນທີ່ອໍາເກີດເດືອນຫຸດ ໄດ້ມີໂອກາສາທໍາງນັກລຸງທີ່ເປັນສລ່າຕັ້ງແຕ່ອາຍຸ ១២ ປີ
ເກີບເກີ່ວປະສົບການທັງກັບລຸງແລະຈາກທີ່ອື່ນມາເຮືອຍໂດຍເຂົາພາະຈານໄມ້ ຈັນເປັນສລ່າ
ເຕັມຕົວເມື່ອອາຍຸ ៣០ ຕັ້ງທັກທີ່ອໍາເກີດລອດ ຈັງຫວັດແພຣ໌ ໂດຍສ່ວນໃຫຍ່ຈະເປັນຈານເຮືອນ ທີ່ມີ
ທັງສະດີໄນ້ແລະປຸນ ຂຶ້ງໂດຍສ່ວນຕົວຈະເຊື່ອງຈານທີ່ເປັນວັດດີໄນ້ ເນື່ອຈາກຈານໄນ້ເປັນຈານທີ່ມີ
ຄວາມລະເອີຍດຸອນ ຕ້ອງໃຊ້ຄວາມຄິດ ກາຮັກການປະກາດທີ່ເຍຝອ ມີແບບໃນທັງ ແລະຄິດອອກມາເປັນ
ຈຳນວນ ຄວາມທනາ ຄວາມຍາວຂອງໄນ້

“เก็บเกี่ยวหลักการวิธีทำที่สืบทอดจากประสบการณ์”

ไข้ไม้โดยรุคุนค่าของไม้ ขึ้นเล็กขึ้นอยู่กับความสามารถเป็นข้าวของเครื่องใช้ได้หมด”

๒. เครื่องมือสร้างเรือน

๑. เครื่องมือตัด :

เลื่อยยกง ใช้ตัดไม้สัก แข็ง เหนียว ไม้ล้ำ ไม้

ตุกตา

เลื่อยลันดา ใช้ตัดไม้ที่ต้องการความฉาก

เลื่อยจิกซอ ใช้เลื่อยในทำแนวที่ลักษณะ

เลื่อยจิกซอไฟฟ้า สามารถตัดไม้ได้ทั้งในแนวตรงและแนวโค้ง

ตีดเลื่อย แต่ง - ซอยไม้ขนาดใหญ่

๒. เครื่องมือไส :

กบเก็บ ไสไม้เก็บความเรียบของไม้

กบลัด ไสให้ได้ฉาก ได้ผิวที่ต้องการ

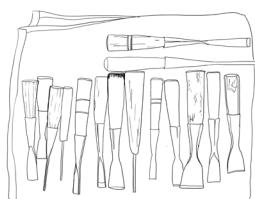
กบผิว แต่งผิวให้เนียน

กบ, เตาเริดไฟฟ้า ไสไม้ให้มีความเรียบเทา กัน

๓. เครื่องมือเจาะ :

๔. เครื่องมือถาก :

๕. เครื่องมือวัด :

ภาพแสดงเครื่องมือ

๓. ขั้นตอนการสร้างเรือน

๑. ตีผังรอบ ขอบเขตของเรือน
๒. ตั้งระดับให้เสมอ
 ๓. นำแกมมาตั้งศูนย์ของเสา
 ๔. ตั้งจุดตัดของตัวແຫນງเสาทุกตัน
๕. ชุดหลุมฐานราก ลึกประมาณ ๘๐ ซม. และเดินคานรอบ (คานคอติน) และกำหนดความสูงของเสา เสาสองท่อน ประมาณ ๓ - ๓.๕ เมตร (เรือน ๒ ชั้น) หรือหากมีไม้ยาวกีเป็น ๖ เมตร เสาຄลม เสน่ฝ่าศูนย์กลาง ๑๒" โดยส่วนมากไม่มีเหล้า (ซ้อมไม้) เสาเหลี่ยม ๖-๙"
๖. ขึ้นโครงสร้างพื้น วาง (คาน) ไข้มดู่ หรือ ไม้แดง, ตง ไม้หน้า ๒"๖
๗. ขึ้นโครงสร้างหลังคา ใส่ชือ, ดึง, อะเส, อกไก, จันทัน (กลอน), แปป, เชิงชาย และมุงหลังคา
๘. บุพื้น มักจะใช้การเข้าบางใบ (เข้าลิ้น) ไม้ ๑"๖
๙. ขึ้นโครงผนัง เครื่าฝ่า (เจนฝ่า) ไม้ ๑"๓ ระยะห่างที่ ๔๐ ซม. และขึ้นโครง Wang กับประตุ-หนาตาง
๑๐. เข้าฝ่า ติดตั้งประตุ-หนาตาง
๑๑. ติดตั้งบันได
๑๒. เก็บรายละเอียด ขัดผิว ทำสี ติดตั้งระบบไฟฟ้า - ประปา

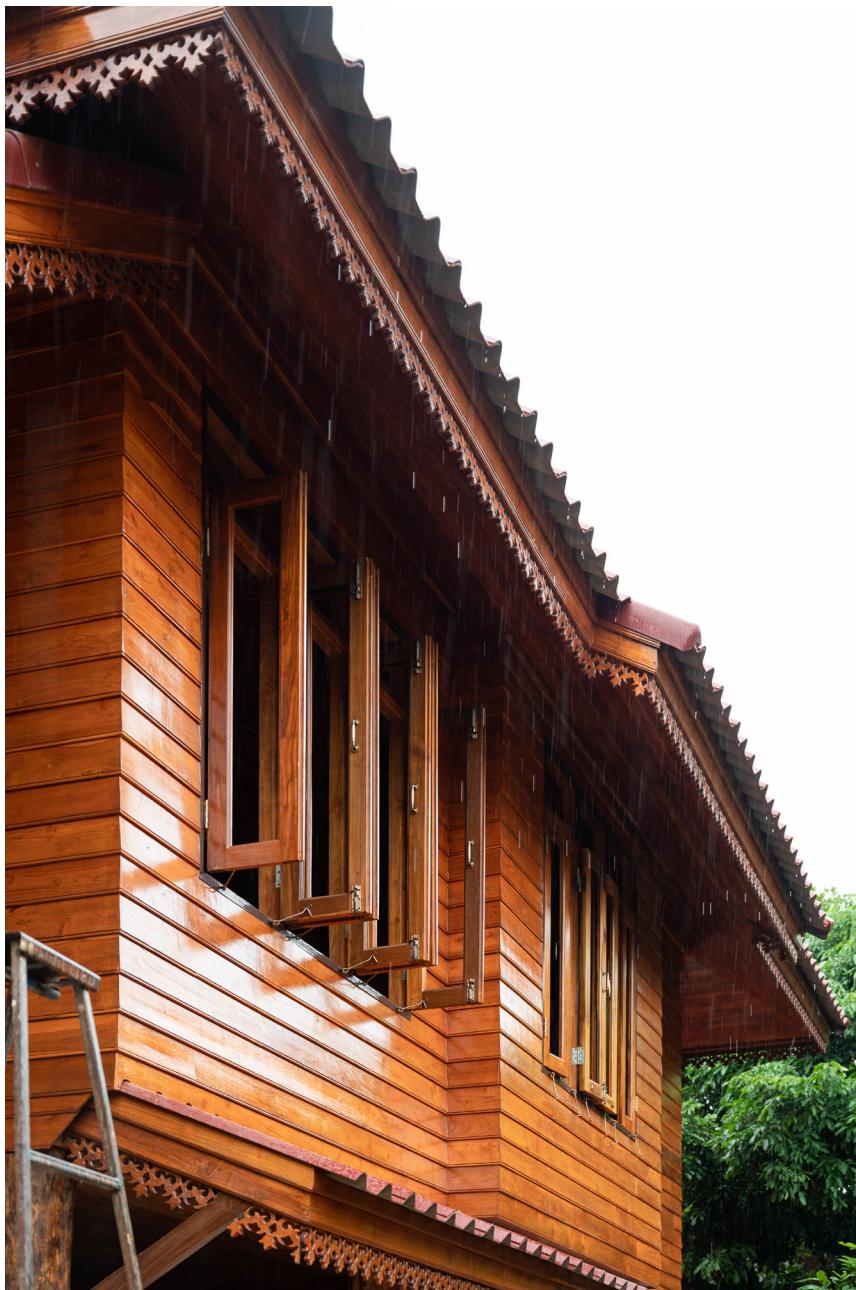

๔. ผลงานการออกแบบและก่อสร้าง

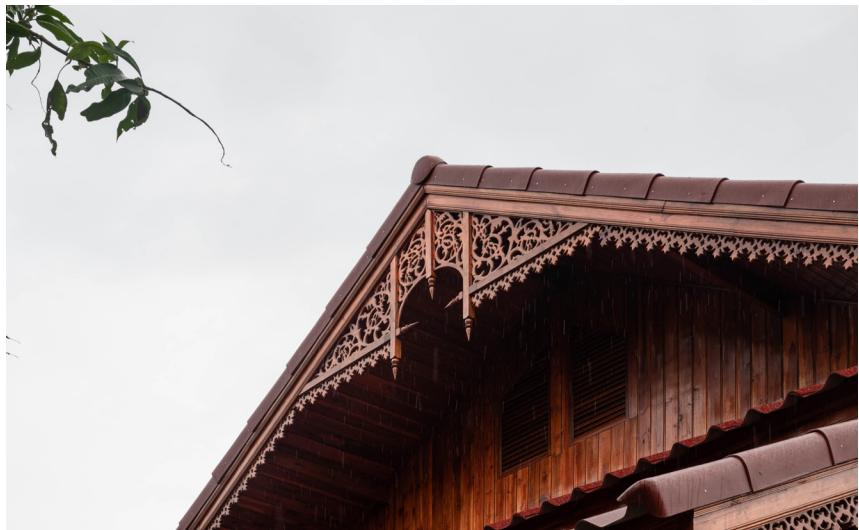
เรือนไม้ส้มยี่ใหม่
ตำบลหวยอ้อ อำเภอคลอง จังหวัดแพรฯ

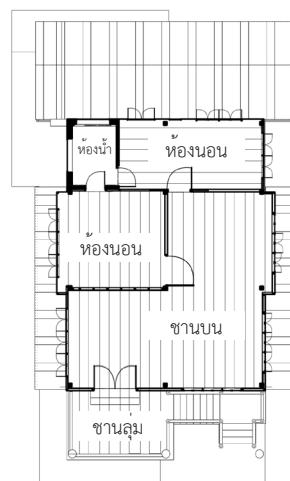
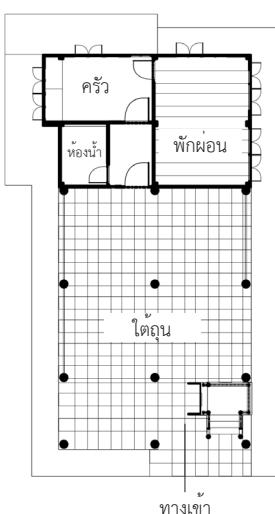
ภาพแสดงเรือนไม้ส้มยี่ใหม่

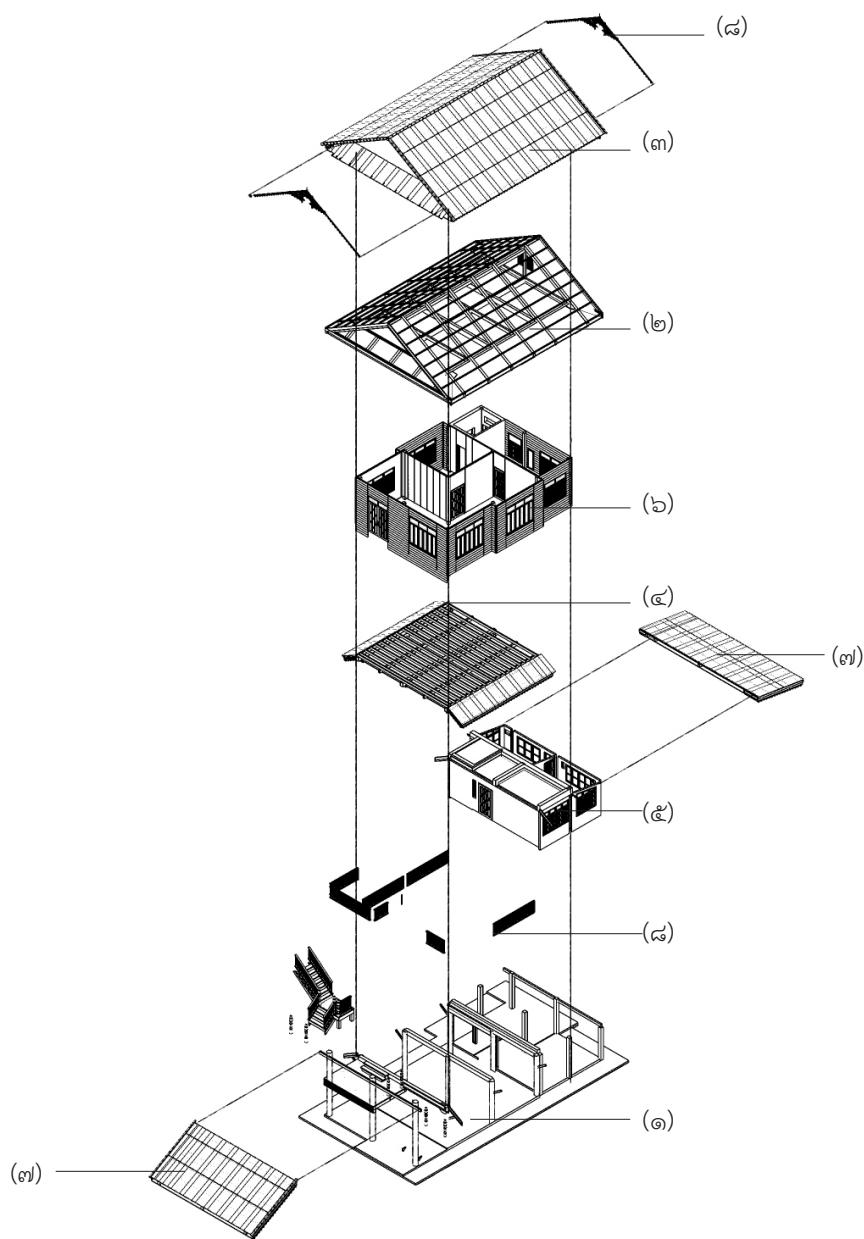

ภาพแสดงเรือนไม้สระปี้ใหม่

ภาพแสดงเรือนไม้ส่วนปีกหนึ่ง

ภาพแสดงลำดับการก่อสร้าง